

พัฒนาการด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-7 (พ.ศ.2520-2539)

ปริญญาโท
ของ
กัลยวดี เรืองเดช

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
พฤษภาคม 2552

พัฒนาการด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-7 (พ.ศ.2520-2539)

ปริญญาโท
ของ
กัลย์วดี เรืองเดช

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
พฤษภาคม 2552
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประกาศคุณประการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงเดือน นาราสาจ และ รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถิพย์ ราษฎร์นิยม ที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำ แนวคิด ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนรับฟังปัญหาด้วยความอดทนและเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของอาจารย์ตลอดไป

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชมพูนุท นาคริรักษ์ ที่ให้ความกรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบเพิ่มเติม ซึ่งได้ให้คำแนะนำและข้อวิจารณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ปริญญานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์มากขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.กนิษฐา ชิตช่วง ที่วิพากษ์และให้คำแนะนำในการนำเสนอรายงาน ความก้าวหน้าปริญญานิพนธ์เพื่อทำให้ปริญญานิพนธ์นี้มีคุณค่ามากขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านแห่งภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้คำปรึกษา ตลอดจนความห่วงใยและคอยให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในการศึกษา

ขอขอบคุณ ภาควิชาประวัติศาสตร์และครอบครัวกุลแสงเจริญที่ให้ทุนการศึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาประวัติศาสตร์ ที่กรุณาเป็นธุระเรื่องเอกสารต่าง ๆ เจ้าหน้าที่สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักหอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทุกหน่วยงานที่มีได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ ครูลัดดา ศันสนียกุล ครูใหญ่แห่งโรงเรียนอนุบาลพนาสันธุ์ที่ให้โอกาสในการศึกษาอย่างดียิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ รุ่นพี่แห่งภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่านที่คอยห่วงใยให้ความช่วยเหลือตลอดจนให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา โดยเฉพาะ อาจารย์มิตรชัย กุลแสงเจริญ ที่ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำปริญญานิพนธ์ อาจารย์ชนภาษ เดชพาวุฒิกุล ที่ช่วยจุดประกายความคิดทางประวัติศาสตร์อยู่เสมอ ให้ความกรุณาเอื้อเพื่อเอกสารที่ดีเยี่ยม รวมทั้งให้โอกาสผู้วิจัยในการเป็นผู้ช่วยค้นคว้าเอกสารโบราณทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่เพิ่มมากขึ้น พี่ชัยรัฐ เกาะไพศาลสมบัติ ที่ให้คำปรึกษาและแนะนำแหล่งข้อมูลให้แก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา อาจารย์ปิยชาติ สิงตี ที่แนะนำโอกาสในการทำงานและคอยสอบถามการทำปริญญานิพนธ์และให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา และทุกคนที่มีได้เอ่ยนาม

ขอขอบคุณ เพื่อนร่วมรุ่น ฤทัยชนก ห่วงจริง ณัฐวิทย์ พิมพ์ทอง วัฒนพงศ์ วรคุณวิศิษฐ์ วิศวมาศ ปาลสาร ที่ให้กำลังใจในยามท้อแท้และคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยดีมาตลอด

ขอขอบคุณ ณฤจิต งามสง่า กัลยาณมิตรผู้แสนดีที่ให้กำลังใจในการทำปฏิญานิพนธ์ คอยให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกๆ เรื่องด้วยดีมาตลอดและช่วยแปลบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษในปฏิญานิพนธ์เล่มนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พ่อ แม่ ขอบคุณน้องสาวทั้งสองคน ที่คอยให้ความห่วงใยและกำลังใจรวมทั้งการสนับสนุนทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยอย่างดีมาตลอด ขอบคุณ ฮัตซิว น้องตัวน้อยผู้น่ารัก ที่ทำให้ผู้วิจัยมีรอยยิ้มแม้ในยามที่เหน็ดเหนื่อยและอ่อนล้า

คุณความดีและประโยชน์ของปฏิญานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยขอบูชาพระคุณบุพการีและครูบาอาจารย์ทุกท่าน

กัลย์วดี เรืองเดช

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทนำ.....	ก
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	ง
จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	ฉ
ความสำคัญของการศึกษา.....	ฉ
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	ฉ
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	ฉ
แหล่งข้อมูลค้นคว้า.....	ฉ
1. ความเป็นมาของจังหวัดสมุทรปราการ (พ.ศ.1991-2488).....	1
ลักษณะทางภูมิศาสตร์.....	1
ที่ตั้ง.....	1
ภูมิประเทศ.....	1
ภูมิอากาศ.....	2
ทรัพยากรธรรมชาติ.....	2
ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดสมุทรปราการ.....	3
สมัยอยุธยา.....	4
สมัยธนบุรี.....	5
สมัยรัตนโกสินทร์.....	5
2 เศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการก่อน พ.ศ.2520.....	13
เศรษฐกิจของสมุทรปราการก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.....	13
การเกษตร.....	14
การประมง.....	17
อุตสาหกรรม.....	19
เศรษฐกิจของสมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	
ฉบับที่ 1-3.....	24
การเกษตร.....	25
การประมง.....	29

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
อุตสาหกรรม.....	31
3 ปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ ระหว่าง พ.ศ. 2520-2539.....	36
ปัจจัยเกื้อหนุนภายในจังหวัดสมุทรปราการในการพัฒนา	
เป็นแหล่งอุตสาหกรรม.....	36
ที่ตั้ง.....	36
เส้นทางคมนาคม.....	38
ระบบสาธารณูปโภค.....	42
แรงงาน.....	43
ทุน.....	43
ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม	
ของจังหวัดสมุทรปราการ.....	44
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.....	45
มาตรการส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Broad of Investmeat หรือ B.O.I)	48
การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.....	50
การพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ.....	51
4 ผลและผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัด สมุทรปราการ	
ผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรม.....	57
การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม.....	58
การขยายตัวทางเศรษฐกิจ.....	66
การขยายตัวของประชากรและชุมชนเมือง.....	69
ผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรม.....	79
ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม.....	79
ปัญหาขาดแคลนน้ำประปาและการทรุดตัวของแผ่นดิน.....	79

ปัญหาชุมชนแออัดและแหล่งเสื่อมโทรม.....	82
ปัญหาการกำจัดขยะและของเสีย.....	83
ปัญหาการจราจร.....	83
การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตดั้งเดิม.....	85
5 บทสรุป.....	86
บรรณานุกรม.....	88
ภาคผนวก.....	105
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	126

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงพื้นที่ปลูกข้าวและผลผลิตของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2504-2519.....	26
2 แสดงเนื้อที่เก็บเกี่ยวผักของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2516-2519	27
3 แสดงผลผลิตพืชผักของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2515-2519.....	28
4 แสดงเนื้อที่เพาะปลูกมะพร้าวและผลผลิตต่อไร่ของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2515-2519.....	29
5 แสดงปริมาณสัตว์น้ำจืดของจังหวัดสมุทรปราการ.....	30
6 แสดงปริมาณสัตว์ทะเลที่จับได้ของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2504-2519.....	31
7 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2504-2519.....	33
8 แสดงจำนวนโรงงาน แรงงาน เงินลงทุนของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2520-2539.....	61
9 แสดงจำนวนโรงงานที่เพิ่มขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการ รายอำเภอ พ.ศ. 2520-2539.....	62
10 แสดงเงินลงทุนที่เพิ่มขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการ รายอำเภอ พ.ศ.2520-2539.....	63
11 แสดงแรงงานที่เพิ่มขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการ รายอำเภอ พ.ศ.2520-2539.....	64 67
12 แสดงมูลค่าการผลิตสาขาอุตสาหกรรม พ.ศ. 2524-2539.....	
13 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสมุทรปราการ (GPP) ณ ราคาตลาด พ.ศ. 2524-2539	68 70
14 แสดงจำนวนประชากรของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2520-2539	72
15 แสดงจำนวนบ้านในจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2520-2539	

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงเขตการจัดตั้งเทศบาลพระประแดง.....	12
2 แสดงแผนที่การจัดตั้งนิคมกสิกรรมและนิคมเกลือในรูปสหกรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ.....	21
3 แสดงถนนในจังหวัดสมุทรปราการ	40
4 แสดงเขตประกอบการอุตสาหกรรม ตำบลท้ายบ้าน ตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ.....	54
5 แสดงเขตประกอบการอุตสาหกรรม อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.....	55
6 แสดงเขตประกอบการอุตสาหกรรม ตำบลในคลองบางปลากด ตำบลปากคลองบางปลากด จังหวัดสมุทรปราการ.....	56
7 แสดงเขตประกอบการอุตสาหกรรม ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ.....	57
8 แสดงการจัดตั้งสุขาภิบาลบางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ.....	74
9 แสดงการจัดตั้งสุขาภิบาลลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.....	75
10 แสดงการจัดตั้งสุขาภิบาลพระสมุทรเจดีย์ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ.....	76
11 แสดงการจัดตั้งสุขาภิบาลด่านสำโรง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ.....	77

พัฒนาการด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่4-7 (พ.ศ.2520-2539)

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
พฤษภาคม 2552

กัลยวดี เรืองเดช. (2552). พัฒนาการด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-7 (พ.ศ. 2520-2539). ปรินญา
นิพนธ์. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วงเดือน นาราสาจจ์,
รองศาสตราจารย์ ดร. อ้อทิพย์ ราชภูรีนิยม.

ปรินญานิพนธ์เรื่องนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการและปัจจัยเกื้อหนุนความ
เจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรม รวมทั้งวิเคราะห์ผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมตลอดจน
ผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัด
สมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-7 (พ.ศ.2520-2539) โดย
เน้นการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งที่ตีพิมพ์และยังไม่ได้ตีพิมพ์ และข้อมูลบางส่วนจากการ
สัมภาษณ์

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการเกิดจากปัจจัย
ทางด้านที่ตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศ ประกอบกับมี
เส้นทางคมนาคมที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานครทั้งทางบกและทางน้ำ อีกทั้งมีระบบสาธารณูปโภค
และแรงงานที่เอื้ออำนวย ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของภาครัฐซึ่งได้แก่
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและกฎหมายต่างๆ เช่น การกำหนดเขตพื้นที่
อุตสาหกรรมของกระทรวงอุตสาหกรรมและมาตรการส่งเสริมการลงทุน ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วน
สนับสนุน การพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ

ผลจากนโยบายของภาครัฐที่มีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมคือ มีการจัดตั้งนิคม
อุตสาหกรรมบางปู นิคมอุตสาหกรรมบางพลีและการจัดตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมใน
พื้นที่ต่างๆของ จังหวัดสมุทรปราการ รวมทั้งการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมขนส่งในเขตจังหวัด
สมุทรปราการเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

การพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้เกิดการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก
และมีหลากหลายประเภท ส่งผลให้มีการจ้างงานซึ่งทำให้เกิดการขยายตัวของประชากรและ
ชุมชนเมืองเพิ่มมากขึ้น จนก่อให้เกิดการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและทำให้มีรายได้ในท้องถิ่น
เพิ่มสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม การเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดปัญหาและ
ผลกระทบอย่างมากทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ น้ำเสีย มลพิษทางอากาศและกลิ่น การทรุดตัว
ของแผ่นดิน รวมถึงผลกระทบทางด้านสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหา
ขยะตกค้าง การจราจร ที่หนาแน่น การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น
จากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มีความเจริญทางด้านวัตถุแต่ไม่สอดคล้องกับ
วิถีชีวิตดั้งเดิมของท้องถิ่น

THE INDUSTRIAL DEVELOPMENT of SAMUTPRAKARN PROVINCE
DURING THE 4th – 7th NATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL
DEVELOPMENT PLANS, 1977-1996

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master Arts degree in History
at Srinakharinwirot University

May 2009

Kanwadee Ruangdath. (2009). *The Industrial Development of Samutprakarn during the 4th – 7th National Economic and Social Development Plans, 1977-1996.*

Master thesis, M.A. (History). Bangkok : Graduate school, Srinakhairwiort University. Advisor committee: Assoc.Prof. Dr. Wongduen Narasuj, Assoc.Prof. Aotip Ratniyom.

This thesis studies the factors that explain the causes which support to The Industrial Development in Samutprakarn during the 4th – 7th national economic and social development plans, 1977-1996, including the problems and effects caused by the growth of expanding the industries rapidly. It focuses on the analysis of relevant published and non-published documents, together with some data from interviews.

It is found that the location of Samutprakarn was one of the factors that promoted the industrial development growth since the availability, quality of public services and satisfactory transport services are significant factors in choosing location. Besides, the government policy was another concerned as they have supported to have vary of industries in the province through the Social Development Plans and that was created employment opportunities. Thus, all of these factors showed the great potentiality to be designed the province attractive to industry.

As the result, there are various kinds of contributions in Samutprakarn that made by the government policy such as Bang pu industrial estate, Bang plee industrial estate, establishing an industrial zone, improving efficiency of transportation route which apparently support industrial development in Samutprakarn.

Industrial development has expanded the number and type of the manufactories and that has, indeed, affected to create employment opportunity for local people which, in the end, it could lead to impressive economic growth and high levels of income to the society.

However, even though financial gain as the measure of success into Samutprakarn, on the other hand, the rapid industrial growth still has caused extensive problems and effects to the environment and society, for instance, water pollution, air pollution, land subsidence, ghetto problems, garbage problem, the traffic jam problem or even changing the way of life from agricultural society to the industrial society which totally different from the original life. Therefore, the cooperate between the government, private sector and local is required, in order to take care of and manage the industries in Samutprakarn for future sustainable development.

บทนำ

เมืองสมุทรปราการ ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับเมืองสมุทรปราการในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโดยมีฐานะเป็นหัวเมืองชั้นในเมืองสมุทรปราการสร้างขึ้นเพื่อเป็นเมืองหน้าด่านทางด้านยุทธศาสตร์และการค้า¹ เมืองนี้ได้ร้างไปเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียให้แก่พม่าใน พ.ศ. 2310 ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีการบูรณะฟื้นฟูเมืองสมุทรปราการขึ้นใหม่เพื่อเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล² ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองสมุทรปราการได้เลื่อนฐานะขึ้นเป็นจังหวัด³ ในพ.ศ. 2485 จังหวัดสมุทรปราการได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของนครบาลกรุงเทพฯ⁴ จากนั้นได้ยกเลิกไปและยุบรวมกับจังหวัดพระนครในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจ หลังสงครามยุติลงจึงได้มีการประกาศตั้งจังหวัดสมุทรปราการ⁵ ขึ้นใหม่อีกครั้ง⁵

เศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการแต่เดิมนั้นรายได้ส่วนใหญ่ของราษฎร มาจากการทำนา ทำสวนผลไม้ สวนจาก การทำประมง และการค้าบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา⁶ สินค้าดังกล่าวเหล่านี้เป็นที่ต้องการของตลาดในกรุงเทพฯ ต่อมา มีการสร้างทางรถไฟ

¹ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2542. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสมุทรปราการ*. หน้า 27.

² ตำรวจราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. (2511). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 2*. หน้า 305.

³ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (5-19 พฤษภาคม. พ.ศ. 2459). เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล มร.6ม/4. *เรื่องเปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัด*.

⁴ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2542. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 27.

* จังหวัดสมุทรปราการในปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น 5 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ อำเภอพระสมุทรเจดีย์และกิ่งอำเภอบางเสาธง

⁵ เฉลิม สุขเกษม. (2515). *สมุทรปราการ*. หน้า 34.

⁶ หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 4 จ.ศ. 1215 เลขที่ 66/2. *ถึงเมืองต่างๆให้ข้าหลวงเดินสวนจาก..สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล*. (28 เมษายน ร.ศ. 118). ร.5 น.3.7ก/123-161. *เรื่องมีการประชุมเวียนต์และเลี้ยงปลาที่ปากน้ำเมืองสมุทรปราการ..สุพจน์ เจียมใจ. (2519). การศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นระหว่าง พ.ศ. 2325-2339*. หน้า 18-20.

สายกรุงเทพฯ-สมุทรปราการขึ้นในพ.ศ.2489 ด้วยเหตุผลสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์¹ รองลงมาคือ เหตุผลด้านการคมนาคมขนส่งสินค้า ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของ จังหวัดสมุทรปราการทำให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น นอกจากเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมแล้ว อุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ ในระยะแรกยังคงเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนซึ่งส่วนใหญ่ เป็นการแปรรูปวัตถุดิบจากผลผลิตทางการเกษตรที่มีในท้องถิ่น เช่น การทำนาเกลือ การทอเสื่อ² เป็นต้น

การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นครั้งแรกใน พ.ศ.2504 ทำให้ประเทศไทยมีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการส่งเสริมทางด้านอุตสาหกรรมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) ถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) อย่างไรก็ตามการกระจายตัวของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมของเอกชน³ และมีการร่วมทุนระหว่างเอกชนกับรัฐบาลจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบางปูขึ้น เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2520⁴ จากนั้นได้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบางพลีขึ้นด้วยความร่วมมือระหว่าง นิคมอุตสาหกรรมกับการเคหะแห่งชาติ และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ยังกำหนดให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตอุตสาหกรรม ส่งผลให้โรงงานอุตสาหกรรมจาก กรุงเทพมหานครขยายตัวเข้ามายังจังหวัดสมุทรปราการจำนวนมาก เนื่องจาก จังหวัดสมุทรปราการมีความพร้อมหลายด้านปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญ คือ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ รวมทั้งราคาที่ดินซึ่งขณะนั้นยังไม่สูงมากนัก ประกอบกับ จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร และยังมีการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำที่ ติดต่อกันสะดวก อีกทั้งไม่ห่างไกลจากท่าเรือคลองเตย ซึ่งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะการขนส่งไปสู่ท่าเรือและสนามบินซึ่งไม่ห่างไกลกันมากนัก ทำให้การขนส่งผลผลิตออก สู่ตลาดสะดวกและเสียค่าใช้จ่ายต่ำกว่าสินค้าจากจังหวัดอื่นๆ การขยายตัวของโรงงาน

¹ เกื้อกูล ยืนยงอนันต์. (2519). *การพัฒนาการคมนาคมทางบกในรัชสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. หน้า 76-78.

² คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2542. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 202-203.

³ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. (2520). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4*. หน้า 74.

⁴ นิคมอุตสาหกรรมบางปู นิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกของประเทศไทยโดยความร่วมมือของรัฐบาลและเอกชน. (2527, เมษายน). *นิตยสารผู้จัดการ*. 1(8): 179., และรัฐบาลมีนโยบายอย่างไรเกี่ยวกับการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมอย่างไรบ้าง. *นิตยสารผู้จัดการ*. 1(8): 171.

อุตสาหกรรมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วหลากหลายและกระจายอย่างหนาแน่นใน เขตอำเภอพระประแดง อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ในจังหวัดสมุทรปราการมีหลายประเภท เช่น อุตสาหกรรมฟอกหนัง อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ อุตสาหกรรมเคมีและพลาสติก¹

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) จังหวัดสมุทรปราการมีการเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 468 โรง ผลิตภัณ์ที่มีมูลค่ารวมจังหวัด 34,712 ล้านบาท และเมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 4,405 โรง ผลิตภัณ์ที่มีมูลค่ารวมจังหวัด 192,767 ล้านบาท²

แม้ว่าการส่งเสริมโรงงานอุตสาหกรรมทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการขยายตัว แต่ขณะเดียวกันได้ก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ ต่อจังหวัดสมุทรปราการ เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง ปัญหาแผ่นดินทรุด ปัญหาการจราจรหนาแน่น ปัญหาชุมชนแออัด เนื่องจากการย้ายถิ่นเข้ามาของผู้ใช้แรงงาน ปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรมต่อพืช³ และแหล่งน้ำ ทำให้กระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกประกาศไม่อนุญาตให้ตั้งหรือขยายโรงงานที่ก่อให้เกิดมลพิษในท้องที่จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2538⁴

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่า จังหวัดสมุทรปราการมีพัฒนาการทางด้านอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่องจนเกิดการขยายตัวในด้านเศรษฐกิจและผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนความเจริญเติบโตและการพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการ

¹ปรีดา เซะวิเศษ. (2542). การวางแผนเพื่อการจัดการขยายตัวของชุมชนเมืองอันเป็นผลมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 144-146.

²สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2530). สมุดสถิติประเทศไทย บรรพ 33 (พ.ศ. 2524-25527). หน้า 486., สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2530). สมุดสถิติประเทศไทย บรรพ 45. หน้า 308., กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2549). ทะเบียนโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 67-70.

³นภวิศ บั้วรวง. (2535). การปนเปื้อนของตะกั่วในพืชบางชนิดจากเขตอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 86.

⁴ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง นโยบายไม่อนุญาตให้ตั้งหรือขยายโรงงานที่ก่อให้เกิดมลพิษท้องที่จังหวัดสมุทรปราการ", (2538, 12 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม11 ตอนที่ 59ง. หน้า5.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ในปัจจุบันยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาโดยตรงแต่มีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ดวงกมล ชัยมงคล. (2534). *วิวัฒนาการของย่านอุตสาหกรรมพระประแดงและแนวทางการพัฒนา*. วิทยานิพนธ์ สถ.ม (การวางผังเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อุดลำนานา.

งานวิจัยฉบับนี้พบว่าวิวัฒนาการของย่านอุตสาหกรรมพระประแดงในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจากความได้เปรียบทางด้านทำเลที่ตั้ง และการขนส่งทางน้ำ อุตสาหกรรมส่วนใหญ่กระจายตัวอย่างหนาแน่นบริเวณริมถนนปู่เจ้าสมิงพราย ริมถนนสุขสวัสดิ์ อุตสาหกรรมที่มีความสำคัญคือ อุตสาหกรรมโลหะและผลิตภัณฑ์โลหะ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมส่งผลให้มีการจ้างงานและท้องถิ่นสามารถเก็บภาษีได้มากขึ้น แต่การพัฒนาอุตสาหกรรมก่อให้เกิดปัญหาการใช้ที่ดิน ปัญหาการพัฒนาเมืองและปัญหาสภาพแวดล้อม โดยงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยสามารถนำมาศึกษาเป็นพื้นฐานเพื่อความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่4-7 (พ.ศ.2520-2539) ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นภวิศ บัวสว่าง. (2536). *การปนเปื้อนของตะกั่วในพืชบางชนิดจากเขตอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์ วม. (วิทยาศาสตร์สภาวะแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อุดลำนานา.

จากการศึกษาพบว่าการปนเปื้อนของสารตะกั่วจากเขตอุตสาหกรรมและพื้นที่เกษตรกรรมใกล้เคียงในจังหวัดสมุทรปราการ โดยวิเคราะห์ปริมาณตะกั่วในพืชตัวอย่างส่วนเหนือดินและส่วนใต้ดินพบว่าปริมาณตะกั่ว ในพืชส่วนเหนือดินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.82 ไมโครกรัมต่อกรัม และพืชส่วนใต้ดินมีค่าเท่ากับ 25.57 ไมโครกรัมต่อกรัม โดยงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยสามารถนำมาศึกษาเป็นพื้นฐานเพื่อความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่4-7 (พ.ศ.2520-2539) ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บุบผา ดันตระกูล. (2522). *โครงสร้างการคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ สม. (เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อุดลำนานา.

จากการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมภายในประเทศจะได้รับการคุ้มครองมากกว่าอุตสาหกรรมทดแทนสินค้าเข้าและอุตสาหกรรมส่งออก อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมส่งออกเริ่มที่จะได้รับความสนใจจากรัฐบาลมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออกที่เน้นประสิทธิภาพในการผลิต และอัตราการทดแทนสินค้าเข้าของอุตสาหกรรมทดแทนสินค้าเข้าอยู่ใน

ระดับที่น่าพอใจ โดยงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยสามารถนำมาศึกษาเป็นพื้นฐานเพื่อความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่4-7 (พ.ศ.2520-2539) ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ปรีดา เศษวิเศษ. (2542). การวางแผนเพื่อการจัดการด้านการขยายตัวของชุมชนเมือง อันเป็นผลมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ สด.ม (การวางแผนเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.

งานวิจัยฉบับนี้พบว่าพื้นที่ที่มีปัญหาสูงสุดในการพัฒนาอุตสาหกรรมได้แก่ บริเวณตำบลนาเกลือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ บางส่วนของตำบลบางปลา อำเภอบางพลี ตำบลบ้านคลองสวน ตำบลคลองด่านและตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ รองลงมาได้แก่ พื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดสมุทรปราการ ตำบลหนองปรือ ตำบลนิคมยาตรา และบางส่วนของตำบลบางพลีใหญ่ พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาอุตสาหกรรมแบ่งออกเป็น 3 ลำดับได้แก่ บริเวณที่มีศักยภาพสูงสุดได้แก่ ตำบลแพรงษา ตำบลท้ายบ้าน รองลงมาได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลีและอำเภอบางพลี และสุดท้ายคือ พื้นที่อำเภอบางพลี และกิ่งอำเภอบางเสาธงและบางส่วนของอำเภอบางบ่อ อำเภอบางพลีและบางส่วนของอำเภอบางเสาธง โดยงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยสามารถนำมาศึกษาเป็นพื้นฐานเพื่อความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่4-7 (พ.ศ.2520-2539) ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการและปัจจัยเกื้อหนุนความเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-7 ระหว่าง พ.ศ. 2520-2539
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-7 ระหว่าง พ.ศ. 2520-2539

ความสำคัญของการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการและปัจจัยเกื้อหนุนความเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-7ระหว่าง พ.ศ. 2520-2539
2. ทำให้ทราบถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-7 ระหว่าง พ.ศ. 2520-2539

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่เกื้อหนุนความเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสมุทรปราการ ตลอดจนผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าว โดยเน้นการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ซึ่งเป็นปีแรกของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ถึง พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 และในช่วงเวลาดังกล่าวมีนโยบายด้านอื่นๆของรัฐที่เกี่ยวข้องในการเริ่มต้นและสิ้นสุดการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

งานวิจัยจะทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารชั้นต้น เช่น ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม รายงานประจำปีกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น เอกสารชั้นรองได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสาร โดยใช้วิธีทางประวัติศาสตร์แล้วนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ การสัมภาษณ์

แหล่งศึกษาค้นคว้า

1. สำนักหอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี
2. สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
3. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ
7. ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
8. ห้องสมุดสำนักงานสถิติแห่งชาติ
9. ห้องสมุดกระทรวงอุตสาหกรรม
10. สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ
11. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรปราการ
12. ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

บทที่ 1

ความเป็นมาของจังหวัดสมุทรปราการ (พ.ศ.1991-2489)

การศึกษาค้นคว้า เรื่องพัฒนาการด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-7 (พ.ศ.2520-2539) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการ ดังนั้นเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาจึงควรศึกษาสภาพภูมิศาสตร์และภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดสมุทรปราการ

1. ลักษณะทางภูมิศาสตร์

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13-14 องศาเหนือและเส้นแวงที่ 100-101 องศาตะวันออก¹ บนสองฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยาตอนปลายจดอ่าวไทย มีเนื้อที่ประมาณ 1,004,092 ตารางกิโลเมตรหรือ 627,557.5 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดง (เมืองนครเขื่อนขันธ์ในอดีต) อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ อำเภอพระสมุทรเจดีย์และกิ่งอำเภอบางเสาธง มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร
ทิศใต้	ติดต่อกับอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดสมุทรสาคร

1.2 ภูมิประเทศ

จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ในเขตที่ราบลุ่มดินตะกอน 2 ฝั่งปากแม่น้ำเจ้าพระยา ลักษณะภูมิประเทศแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่งเป็นที่ลุ่มทั้งหมด
2. บริเวณตอนใต้ติดชายทะเลมีน้ำท่วมถึงลักษณะของดินเป็นดินเหนียว
3. บริเวณด้านเหนือและด้านตะวันออกเป็นที่ราบลุ่มผืนใหญ่²

¹จังหวัดสมุทรปราการ. (2539). แผนการลงทุนจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 8.

²ราชบัณฑิตยสถาน. (2507). อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 5 ล-ฮ.

1.3 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดสมุทรปราการเป็นสภาพภูมิอากาศแบบภาคกลาง มีฝนตกชุก ชุ่มชื้นไม่แห้งแล้งและเนื่องจากมีพื้นที่บางส่วนติดชายทะเลจึงมีลักษณะภูมิอากาศแบบชายทะเลอีกด้วยคือ อากาศไม่ร้อนจัดและไม่หนาวจัดจนเกินไปเพราะได้รับอิทธิพลของลมทะเล

1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

ดิน ในจังหวัดสมุทรปราการทั้งหมดเป็นดินที่เกิดจากการทับถมของดินตะกอนตามทีราบลุ่มปากแม่น้ำและชายทะเล ลักษณะของเนื้อดินเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายและเป็นดินเค็มดินกรวดเนื่องจากมีน้ำทะเลท่วมถึง ทำให้พื้นที่บริเวณนี้ไม่เหมาะกับการเพาะปลูก แต่เหมาะสำหรับการทำอุตสาหกรรมเกลือสมุทร

ป่าชายเลน เป็นระบบนิเวศที่ประกอบด้วยพืชและสัตว์นานาชนิด ในสภาพแวดล้อมที่เป็นดินเลน น้ำกร่อย¹ มีน้ำทะเลท่วมถึง พบทั่วไปตามปากแม่น้ำและชายฝั่งทะเล บริเวณพื้นที่ป่าชายเลนของจังหวัดสมุทรปราการ โดยมากขนานกับอ่าวไทยมีระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบางบ่อ มีต้นไม้ป่าชายเลนที่สำคัญ ได้แก่ โกงกาง โปรง ตะบูน ตะบัน แสม ลำพู ลำแพน โพทะเล² ป่าชายเลนมีประโยชน์ในการเป็นแหล่งสะสมอาหารของสัตว์น้ำตามธรรมชาติ เป็นแหล่งวางไข่ของสัตว์ทะเล รวมทั้งเป็นแนวกำแพงตามธรรมชาติป้องกันการกัดเซาะของทะเล พื้นที่ป่าชายเลนในปัจจุบันลดลงไปเป็นจำนวนมากเนื่องจากถูกทำลายและได้รับผลกระทบสารพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม

น้ำ น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคและใช้ในการประกอบอาชีพ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดสมุทรปราการเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำสำคัญไหลผ่านคือ แม่น้ำเจ้าพระยา และยังมีลำคลองหลายสายที่สำคัญในจังหวัดสมุทรปราการ เช่น

คลองสำโรง อยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา คลองสำโรงขุดแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยา ที่วัดสำโรงเหนือ ตำบลสำโรงใต้ อำเภอบางพลี ไปบรรจบกับแม่น้ำบางปะกงที่ตำบลท่าเสา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้ประโยชน์ในทางการเกษตรและพาณิชย์กรรม

คลองสรรพสามิต อยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยามีระยะทางเริ่มจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลแหลมฟ้าผ่าผ่านตำบลนาเกลือ ผ่านเขตบางขุนเทียนไปออกคลองขุนราชพินิจ (ใจ) จังหวัดสมุทรสาคร คลองนี้ใช้ประโยชน์เพื่อการขนส่ง

¹เทียมใจ คมกฤช. (2536). *โครงสร้างของป่าชายเลน*. หน้า 4.

²คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสมุทรปราการ*. หน้า 42.

คลองด่าน อยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นคลองที่ขุดแยกจากคลองลำโรงบริเวณอำเภอบางบ่อ ไหลลงสู่อ่าวไทย ใช้ประโยชน์ในการคมนาคม การเกษตรและประมง

คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต อยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นคลองชลประทานที่ขุดเชื่อมต่อระหว่างคลองประเวศบุรีรมย์กับคลองลำโรงที่อำเภอบางบ่อ ใช้ประโยชน์ในการคมนาคมและเกษตร

คลองจรเข้ อยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาขุดแยกจากคลองลำโรงขึ้นไปทางเหนือมีประโยชน์ในการคมนาคมและการเกษตร

คลองบางปลา อยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาขุดแยกจากคลองลำโรงบรรจบกับคลองด่านมีประโยชน์ในการคมนาคม ทางน้ำ

คลองบางปิ้ง อยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาขุดแยกจากคลองลำโรงในเขตอำเภอบางเมืองเดิมเป็นเส้นทางสัญจรทางน้ำจากคลองลำโรงไปยังบางปิ้งและปากน้ำ ปัจจุบันเป็นคลองระบายน้ำออกสู่ทะเล

คลองบางปลากด อยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาขุดแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอบางปลากดออกสู่ทะเล ในอดีตเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญมาก

คลองลัดโพธิ์ อยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาขุดขึ้นในสมัยพระเจ้าท้ายสระแห่งกรุงศรีอยุธยาใช้ในการคมนาคมระยะทางการเดินทางในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณปากลัด*

คลองลัดหลวง อยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาขุดขึ้นในสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยใช้ประโยชน์ในการคมนาคมและระยะทางการเดินทางในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณปากลัดเช่นเดียวกับคลองลัดโพธิ์

2. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดสมุทรปราการ (พ.ศ.1991-2489)

จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่าตั้งขึ้นเมื่อใด มีเพียงข้อสันนิษฐานทางภูมิศาสตร์และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น กฎหมายตราสามดวง พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ที่มีการบันทึกเกี่ยวกับจังหวัดสมุทรปราการ การศึกษาถึงภูมิหลังจังหวัดสมุทรปราการ ผู้ศึกษาจะเริ่มศึกษาตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการศึกษาความเป็นมาของเมืองสมุทรปราการโดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ในด้านพัฒนาการของเมืองสมุทรปราการตั้งแต่แรกเริ่ม พ.ศ. 1991-2489 ซึ่งเป็นปีที่สมุทรปราการมีฐานะเทียบเท่าปัจจุบัน เมืองสมุทรปราการมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญด้วยลักษณะ

* ปัจจุบันปากลัดอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพระประแดง ตำบลตลาด อำเภพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ทางภูมิประเทศที่ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่สมัยอยุธยาและเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่มีความสำคัญมากในสมัยรัตนโกสินทร์ ในเหตุการณ์วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 บทบาทเมืองสมุทรปราการในการปกป้องประเทศจากการรุกรานของประเทศฝรั่งเศส

2.1 สมัยอยุธยา (พ.ศ.1991-2310)

ชื่อเมืองสมุทรปราการ* ปรากฏครั้งแรกในกฎหมายตราสามดวงสมัยพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031) สันนิษฐานว่าเมืองสมุทรปราการตั้งขึ้นในรัชสมัยนี้เรียกว่า เมืองปากน้ำ เป็นเขตการปกครองหัวเมืองชั้นใน (จัตวา) สังกัดมหาดไทย มีผู้ว่าราชการเมืองเป็นตำแหน่งผู้รั้ง มีบรรดาศักดิ์เป็นพระสมุทรปราการ¹ ตำแหน่ง ผู้รั้ง ไม่มีอำนาจเด็ดขาดอย่างเจ้าเมือง² พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งขุนนางไปทำหน้าที่ และอยู่ภายใต้การปกครองของราชธานีโดยตรง

สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา (พ.ศ.2112-2133) มีหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเมืองสมุทรปราการหรือปากน้ำคือ พระยาจันจันตุ ขุนนางเขมรยกทัพไปตีเมืองเพชรบุรีไม่สำเร็จเกรงว่าพระยาละแวกจะลงโทษ จึงได้อพยพไพร่พลเข้ามาในกรุงศรีอยุธยา³ ขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมเด็จพระมหาธรรมราชา ต่อมาพระยาจันจันตุกราบข่าวว่าพระยาละแวกไม่เอาโทษจึงอพยพไพร่พลหนีกลับลงเรือสำเภา⁴ ล่องลงมาตามแม่น้ำเจ้าพระยา สมเด็จพระนเรศวรเสด็จยกทัพออกตามจับกุม พระยาจันจันตุและเกิดการปะทะกันที่ปากน้ำเจ้าพระยา แต่ฝ่ายพระยาจันจันตุสามารถหนีออกไปทางปากน้ำได้ทัน ดังข้อความในพงศาวดารว่า “...พญาจันจันตุ พาครั้วลงสำเภาล่องลงไป... สมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้าเสด็จยกทัพเรือตามพญาจันจันตุ...ทรงปืนนกสับยิงถูกจันผู้ใหญ่ตาย ๓ คน...พญาจันจันตุรบพุ่งป้องกันและสามารถเร่งโล้สำเภอล่องพ้นปากน้ำ...”⁵

ต่อมาในสมัยพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ.2153-2171) พระราชทานที่ดินในเขตเมืองสมุทรปราการ บริเวณเหนือคลองบางปลากดให้กับพ่อค้าชาวฮอลันดาที่เข้ามาติดต่อทำการค้าขายกับไทยตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ เพื่อตั้งสถานีการค้าเจริญเติบโตเป็นเมืองรู้จักกันในนามว่า นิวอัมเตอร์ดัม⁶

*เมืองสมุทรปราการในสมัยอยุธยา สันนิษฐานว่าตั้งอยู่ใต้ปากคลองบางปลากด บริเวณฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ปัจจุบันคือ ตำบลคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

¹กฎหมายตราสามดวง เล่ม1. (2537). หน้า 325.

²ถนอม อานามวัฒน์ และคณะ. (2518). ประวัติศาสตร์ไทยสมัยแรกเริ่มจนถึงสิ้นอยุธยา. หน้า 288.

³เฉลิม สุขเกษม. (2515). สมุทรปราการ. หน้า13.

⁴สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพระประชวร. พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1 ตอน 2. หน้า 55.

⁵พันจันทนุมาศ (เจิม). พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา. หน้า 80.

⁶คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). เล่มเดิม. หน้า 27.

ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ.2199-2231) มีหลักฐานอ้างอิงถึงจังหวัดสมุทรปราการคือ จดหมายเหตุการเดินทางสู่ประเทศสยามของบาทหลวงตาซาร์ดีนนักบวชชาวฝรั่งเศส ที่เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส บาทหลวงตาซาร์ดีน ได้กล่าวถึงการเดินทางเข้าสู่ปากน้ำเพื่อเดินทางต่อไปยังกรุงศรีอยุธยา และบรรยายถึงลักษณะภูมิประเทศไว้ดังนี้ “...เราถึงปากน้ำตอนกลางคืน ที่ตรงนี้มีความกว้างขวาง ... แม่น้ำมีความงดงาม สันดอนเป็นกองโคลนในทะเลอยู่ตรงปากทาง เข้าแม่น้ำ... ทั้งสองฝั่งเต็มไปด้วยต้นไม้เขียวชอุ่ม...”¹

จากหลักฐานแสดงให้เห็นว่าเมืองสมุทรปราการในสมัยอยุธยาเป็นเส้นทางติดต่อทางน้ำของประเทศไทยกับต่างประเทศ มีความสำคัญทั้งทางยุทธศาสตร์และทางการค้า เป็นเส้นทางที่เรือสินค้านานาชาติ ต้องจอดแวะพักเรือที่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา อย่างไรก็ตามเมืองสมุทรปราการได้ร้างลงเมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าเมื่อ พ.ศ.2310

2.2 สมัยธนบุรี

หลังเสียกรุงศรีอยุธยาให้กับพม่า สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงกอบกู้เอกราช และทรงตั้งกรุงธนบุรีขึ้นเป็นราชธานี หลักฐานพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) กล่าวถึงการเดินทัพผ่านเมืองสมุทรปราการของ สมเด็จพระเจ้าตากสิน ดังนี้ “...ปีชวดสัมฤทธิ์ศก ยกพลทหารมาถึงปากน้ำเมืองสมุทรปราการ ณ เวลารุ่งเช้า จึงให้ยกเร่รีบเข้าไปตีเมืองธนบุรี...”²

2.3 สมัยรัตนโกสินทร์

สมุทรปราการมีความเป็นมาอันยาวนานเติบโตพัฒนาเป็นเมืองและชุมชนปากแม่น้ำที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของประเทศส่งผลให้สมุทรปราการมีความสำคัญในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านยุทธศาสตร์

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดเกล้าฯ ให้หัวเมืองต่าง ๆ ขึ้นกับกรมพระกลาโหม กรมมหาดไทยและกรมท่า เหมือนครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาเพื่อความสะดวกในการปกครอง เมืองสมุทรปราการยังคงสังกัดกรมท่า³ดังเดิม ในสมัยนี้ได้เกิดเหตุการณ์ที่องเชียงสือซึ่งเป็นหลานกษัตริย์ญวน เข้ามาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ในกรุงเทพฯ ต่อมาองเชียงสือต้องการกลับบ้านเมืองของตนแต่เกรงว่าหากกราบทูลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจะทรงเป็นที่ขัดเคืองพระราชหฤทัย เพราะองเชียงสือเข้ามาอยู่ในเมืองไทยเป็นเวลานาน ทำให้รู้ความเคลื่อนไหวทางการเมืองภายในของเมืองไทยองเชียงสือหนีออกนอกประเทศไปทางปากน้ำเจ้าพระยา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

¹ สันต์ ท.โกมลบุตร. (ผู้แปล). (2545). จดหมายเหตุ การเดินทางสู่ประเทศสยามของบาทหลวงตาซาร์ดีน. หน้า 31.

² พันจันทนุมาศ (เจิม). เล่มเดิม. หน้า 187.

³ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. (2545). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1. หน้า 6.

ทรงมีพระราชโองการให้กรมพระราชวังบวรสุริสีหนาททรงยกกองเรือออกติดตาม¹ แต่ไม่ทันเพราะ
องเชียงสือสามารถหนีออกไปได้

เหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงมีพระบรมราช
โองการให้กรมพระราชวังบวรสุริสีหนาทเสด็จลงไปสำรวจพื้นที่เพื่อที่จะเตรียมสร้างเมืองเป็น
ป้อมปราการป้องกันข้าศึกทางทะเล กรมพระราชวังบวรสุริสีหนาททรงพิจารณาเห็นว่าพื้นที่บริเวณ
ลัดโพธิ์^{*} มีชัยภูมิเหมาะสมที่จะสร้างเมือง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมีพระบัญชาให้
สร้างป้อมขึ้นบริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำเจ้าพระยา 1 ป้อม ให้ชื่อว่า ป้อมวิหิตาคม แต่การสร้างเมืองยังไม่
สำเร็จพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเสด็จสวรรคตเสียก่อน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะดำเนิน
การสร้างเมืองต่อจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ดังในพระราชพงศาวดารว่า

... เมื่อ ณ เดือน 5 ปีจอ ฉศก. พ.ศ.2357 ทรงมีพระราชดำริว่า ที่ลัดโพธิ์นั้นเมื่อในรัชกาลที่ 1 สมเด็จพระ
พุทธเจ้าหลวง ได้โปรดให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เสด็จลงไปกะการที่จะสร้างเมืองขึ้น
ไว้ป้องกันข้าศึกที่จะมาทางทะเลอีกแห่งหนึ่ง การยังค้างอยู่เพียงได้ลงมือทำป้อมยังไม่ทันแล้ว ... จะ
ไว้ใจแก่การศึกษาสงครามทางทะเลมิได้ ควรจะต้องทำให้สำเร็จ ... จึงโปรดให้สมเด็จพระอนุชาธิราชกรม
พระราชวังบวรสถานมงคลเป็นแม่กองเสด็จลงไปทำเมืองขึ้นที่ปากลัด ...²

ประกอบกับในขณะนั้น เวียดนามต้องการขยายอิทธิพลเข้ามาในเขมรซึ่งอยู่ภายใต้
การปกครองของไทยจึงได้ส่งกองกำลังเข้ายึดเมืองบันทายมาศ ที่เคยเป็นเมืองขึ้นของตนมาแต่เดิม
และได้ส่งพระราชสาสน์ขอพระราชทานเมืองบันทายมาศ^{**} จากไทย ในขณะนั้นไทยยังติดศึกกับ
พม่า พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยไม่มีพระราชประสงค์ที่จะทำศึกกับเวียดนาม จึงทรง
ดำเนินวิเทโศบายประนีประนอมยอมยกเมืองบันทายมาศให้กับเวียดนาม³ แล้วทรงแต่งตั้งให้
กรมพระราชวังบวรมหาเสนาณรงค์เป็นแม่กองลงไปสร้างเมืองที่ลัดโพธิ์ต่อ และพระราชทานชื่อว่า
เมืองนครเขื่อนขันธ์ มีพิธีฝังอาถรรพ์หลักเมือง ณ วันศุกร์ เดือน 7 แรม 10 ค่ำ ปีกุน สัปตศก

¹ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. (2545). *เล่มเดิม*. หน้า 44.

^{*} ตั้งอยู่ระหว่างสมุทรปราการและกรุงเทพมหานคร

² สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2511). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2*.
หน้า 151.

^{**} เมืองบันทายมาศ มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ตั้งอยู่ริมทะเลเป็นทางลัดเข้าไปถึงกัมพูชาได้โดยง่าย

³ กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ,บรรณาธิการ. (2523). *เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าน
ภาลัย*. หน้า 8.

พ.ศ.2358¹ และโปรดให้สมิงทอมา บุตรพระยาแจ้ง* เป็นพระยานครเขื่อนขันธ์รามัญราชชาติเสนาบดี ศรีสิทธิสงคราม² พร้อมทั้งตั้งกรมการเมืองทุกตำแหน่งและโปรดเกล้าฯ ให้ยกครัวมอญจาก เมืองปทุมธานีมาตั้งรกรากที่เมืองนครเขื่อนขันธ์

อนึ่ง เพื่อให้เมืองนครเขื่อนขันธ์มีความมั่นคงสำหรับป้องกันข้าศึกทางทะเล จึงได้มีการสร้างป้อมขึ้นทั้งสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำมีจำนวน 3 ป้อม ได้แก่ ป้อมปู่เจ้าสมิงพราย ป้อมปีศาจสิง ป้อมราหูจรและฝั่งตะวันตกมีจำนวนป้อม 6 แห่ง ได้แก่ ป้อมแฝงไฟฟ้า ป้อมมหาสังหาร ป้อมศัตรูพินาศ ป้อมจักรกลด ป้อมพระจันทร์ พระอาทิตย์³ ทุกป้อมซักปีกกาคือสร้างกำแพงต่อเนื่องกันทุกป้อม รวมทั้งได้สร้างสถานที่เก็บอาวุธและอาหารไว้พร้อม นอกจากนี้การสร้างป้อมแล้วกรมพระราชวังบวรมหาเสนาณรงค์ทรงสร้างพระอารามขึ้นไว้ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์ พระราชทานนามว่า วัดทรงธรรม ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารดังนี้ “...กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ทรงสร้างพระอารามขึ้นไว้ในเมือง พระราชทานนามว่า วัดทรงธรรม อารามหนึ่งพระอุโบสถเป็นแต่เครื่องฝาไม้กระดาน...”⁴ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงมีพระราชดำริว่าการสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์ ยังไม่เพียงพอต่อการป้องกัน อริราชศัตรู เนื่องจากเวียดนามได้ขุดคลองตั้งแต่ทะเลสาบเขมรไปจนถึงเมืองบันทายมาศ และถ้าขุดสำเร็จจะทำให้เวียดนามยกทัพเรือมาทางชายทะเลได้สะดวกยิ่งขึ้น⁵ จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์** กับเจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ บุนนาค) เป็นแม่กองควบคุม การบูรณะฟื้นฟู เมืองสมุทรปราการ*** ขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลอีกชั้นหนึ่ง เมืองสมุทรปราการได้ทำพิธีฝังหลักเมือง ณ วันอาทิตย์ เดือน 4 ขึ้น 7 ค่ำ ปีมะเมียจัตวาศก⁶

นอกจากนี้ยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างป้อมขึ้นใหม่จำนวน 6 ป้อม ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา 1 ป้อม มีชื่อว่า ป้อมนาคราช ทางฝั่งตะวันออก 4 ป้อม มีชื่อว่า ป้อมประโคนชัย ป้อมนารายณ์ปราบศึก ป้อมปราการ ป้อมกายสิทธิ์ และได้สร้างป้อมขึ้นที่เกาะกลางน้ำขึ้นอีก 1

¹ สมเด็จพระบรมราชาธิบดี (2511). เล่มเดิม. หน้า 152.

* พระยาแจ้งเป็นหัวหน้ามอญที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทย เมื่อครั้งกรุงธนบุรี เป็นต้นสกุล คชเสนี

² แหล่งเดิม. หน้า 152.

³ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. (2504). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2. หน้า 62.

⁴ สมเด็จพระบรมราชาธิบดี (2511). เล่มเดิม. หน้าเดิม.

⁵ สมเด็จพระบรมราชาธิบดี (2502). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 เล่ม 2. หน้า 171.

** พระอิสริยยศของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในขณะนั้น

*** เมืองสมุทรปราการในสมัยรัตนโกสินทร์ตั้งอยู่บริเวณบางเจ้าพระยา ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ปัจจุบันคือตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

⁶ สมเด็จพระบรมราชาธิบดี (2502). เล่มเดิม. หน้า 172.

ป้อม มีชื่อว่า ป้อมผีเสื้อสมุทร¹ ทุกป้อมสร้างกำแพงถึงกันและสร้างที่เก็บอาวุธและเสบียง เช่นเดียวกับเมืองนครเขื่อนขันธ์

อนึ่ง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงมีพระราชดำริที่จะสร้างพระเจดีย์ขึ้น บริเวณหาดทรายเกาะกลางน้ำทางทิศเหนือของป้อมผีเสื้อสมุทร เพื่อที่แสดงให้เหล่าราษฎรทั้งหลาย และอริราชศัตรูที่จะเข้ามารุกรานได้ รู้ว่าการที่พระองค์ทรงสร้างเมืองและป้อมปราการต่างๆ ไว้เพื่อ ปกป้องสมณชีพราหมณ์และราษฎรของพระองค์โดยพระราชทานชื่อไว้ล่วงหน้าว่า พระสมุทรเจดีย์ แต่การก่อสร้างยังไม่ทันเรียบร้อยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงเสด็จสวรรคต เสียก่อน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเกิดข้อพิพาทกับเวียดนาม จึงมีพระราชดำริที่จะเสริมสร้างเมืองสมุทรปราการให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น โปรดเกล้าฯ ให้กรมหมื่นพิพิธภูเบนทร์ กรมหมื่นพิทักษ์เทเวศร กรมหมื่นสนิทนเรนทร์ นำกำลังพลจากเมืองสงขลา เมืองนครศรีธรรมราช เมืองไชยา (สุราษฎร์ธานี) เมืองชุมพร² ให้มาประจำการที่เมืองสมุทรปราการ และโปรดเกล้าฯ ให้สร้างป้อมขึ้นอีก 5 แห่ง ได้แก่ ป้อมตรีเพชร ป้อมปึกกา ป้อมคกงระพันและ ป้อมนารายณ์กักร ป้อมเสื่อชอนเล็บ โดยการสร้างป้อมในครั้งนี้ได้เกณฑ์ไพร่พลจากเมืองสระบุรี เพื่อมาสร้างป้อมที่เมืองสมุทรปราการ ตามหลักฐานดังนี้ “...วันเดือน 12 ขึ้น 13 ค่ำ ปีชวดจัตวาศก โปรดเกล้าฯ ให้มีตราไปเมืองสระบุรีให้เกณฑ์ไพร่พลไทยลาว ... เตรียมให้ไว้กับบ้านเมืองให้สิ้น จำนวน พร้อมสรรพด้วยเครื่องสาตราวุธ เเสบียงอาหารแล้วให้เกณฑ์แบ่งออกเป็น 4 พลัดๆละ 500 คน ณ วันเดือนอ้ายขึ้น 9 ค่ำ ... แต่งนายหมวด นายกองคุมเลก 500คน ลงมาทำป้อมกำแพงเมืองสมุทรปราการ จนกว่าจะแล้วการ...”³

ในการก่อสร้างป้อมปราการดังกล่าวข้างต้น ได้นำไม้จากเมืองหลวงมาทำกำแพงป้อม เพื่อให้มีความแข็งแรงมากขึ้น นอกจากการระดมแรงงานและวัสดุในการสร้างป้อมเมืองสมุทรปราการให้มีความแข็งแรงมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้มีการ ปิดร่องน้ำคลองเรือเฉพาช่องเดินเรือและชิงโซ่ระหว่างป้อมฝั่งตะวันออกและตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ชิงกันขวางแม่น้ำเป็นระยะๆ เพื่อป้องกันข้าศึกที่จะเข้ามารุกรานทางทะเล รวมทั้งจัดซื้อ ปืนกระสุน 10 นิ้ว จำนวน 100 กระบอก เพื่อใช้ในการรักษาพระนครและยังได้ปรากฏหลักฐานใน การนำปืนใหญ่จากเมืองฉะเชิงเทราจำนวน 6 กระบอก มาไว้ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์⁴ เพื่อใช้ในการ

¹ สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2502). เล่มเดิม. หน้า 177.

² เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. (2481). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3 พ.ศ.2367-2374. หน้า 90.

³ หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1204). จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3. เลขที่ 29.

⁴ หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ.1204). จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3. เลขที่31. ,พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. (2506). หน้า 342. , หจข. (จ.ศ.1206). จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3. เลขที่ 22.

เตรียมการป้องกันบ้านเมือง นอกจากการสร้างป้อมปราการอย่างมั่นคงแล้วยังโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีธรรมมาโคกราช (น้อย ณ นคร) กับเจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ บุนนาค) เป็นแม่กองควบคุมการก่อสร้างพระสมุทรเจดีย์จนแล้วเสร็จ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า ป้อมปราการที่เมืองสมุทรปราการและเมืองนครเขื่อนขันธ์มีความมั่นคงดีแล้ว¹ ในรัชกาลนี้จึงไม่ปรากฏว่ามี การสร้างป้อมที่เมืองสมุทรปราการและนครเขื่อนขันธ์ มีเพียงการสร้างป้อมที่กรุงเทพฯ ขึ้นใหม่ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระดำริเกี่ยวกับการเตรียมตัวป้องกันข้าศึกที่จะเข้ามารุกรานประเทศ เพราะขณะนั้นไทยต้องเผชิญกับการคุกคามและการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกประกอบกับป้อมต่างๆ ที่สร้างขึ้นในรัชกาลก่อนๆ ได้ทรุดโทรมลงไปมากไม่แข็งแรงพอที่จะต้านทานเรือปืนสมัยใหม่ของชาติตะวันตก พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างป้อมพระจุลจอมเกล้าที่ตำบลแหลมฟ้าผ่า ในระหว่างการก่อสร้างทรงเสด็จไปตรวจการก่อสร้างและทรงทดสอบยิงปืนใหญ่ด้วยพระองค์เอง และยังทรงนำเงินส่วนพระองค์มาใช้ในการดำเนินการสร้างป้อม² ป้อมพระจุลจอมเกล้าเป็นป้อมที่มีความทันสมัยมากที่สุดในเวลานั้นทั้งตัวป้อมและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ใช้

ต่อมาประเทศไทยมีกรณีพิพาทกับประเทศฝรั่งเศสในปัญหาการแย่งชิงดินแดนลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงโดยฝรั่งเศสได้อ้างสิทธิความเป็นเจ้าของดินแดนลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ความขัดแย้งได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2436 (ร.ศ. 112) ฝรั่งเศสได้ส่งเรือรบ 2 ลำ เข้ามาในประเทศไทยทางปากแม่น้ำเจ้าพระยาคือ เรือคูเมต เรือแองคองสตังค์ มีเรือสินค้าฝรั่งเศส ชื่อ เจ.บี.เซย์. เป็นเรือนำร่องการเข้ามาของเรือรบฝรั่งเศสไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลไทยจึงเกิดการปะทะกันขึ้นที่บริเวณป้อมพระจุลจอมเกล้าประมาณ 10-12 นาที³ ปรากฏว่ามีเพียงเรือนำร่องเท่านั้นที่ได้รับความเสียหายถูกยิงเกยตื้น แต่เรือรบทั้ง 2 ลำ สามารถแล่นผ่านแนวป้องกันมาจอด ณ สถานที่ฝรั่งเศสที่กรุงเทพฯ ได้ เหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้ประเทศไทยต้องทำสนธิสัญญาระหว่างฝรั่งเศส-ไทย ฉบับวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2436 ซึ่งเป็นผลให้ไทยสูญเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้กับประเทศฝรั่งเศส

นอกจากการสร้างป้อมแล้วในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังมีการสร้างทางรถไฟสาย กรุงเทพฯ-ปากน้ำ ขึ้นเป็นเส้นทางรถไฟเอกชนสายแรกของเมืองไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จพระราชดำเนินเปิดทางรถไฟสาย

¹ราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. (2506). หน้า 48. และ วุฒิชัย มูลศิลป์. (2548). *วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 ป้อมพระจุลจอมเกล้ากับการรักษาเอกราชของชาติ*. หน้า 51.

²วุฒิชัย มูลศิลป์. (2548). *เล่มเดิม*. หน้า 98.

³จิราภรณ์ สถาปนาวรรณะ. (2523). *วิกฤตการณ์สยาม ร.ศ.112 การเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง*. หน้า 210., แชน บัจจสุนนท์; และสวัสดิ์ จันทน์. (2518). *กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสและการรบที่ปากน้ำเจ้าพระยา สมัย ร.ศ. 112*. หน้า 198.

กรุงเทพฯ-ปากน้ำ เมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ.2436 ณ สถานีรถไฟเมืองสมุทรปราการ¹ รถไฟสายปากน้ำช่วยให้การคมนาคมและขนส่งสินค้าระหว่างกรุงเทพมหานครกับสมุทรปราการมีความสะดวกยิ่งขึ้นกว่าเดิมที่ใช้เรือขนส่งสินค้าจากสมุทรปราการไปกรุงเทพมหานคร และเป็นรถไฟสายสำคัญทั้งทางด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจทำให้ตลาดการค้าเจริญมากขึ้นสามารถขนส่งของสวนและของทะเลจากสมุทรปราการเข้าสู่กรุงเทพมหานครได้อย่างรวดเร็ว

สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองนครเขื่อนขันธ์เป็นเมืองพระประแดง²ในพ.ศ.2475 เนื่องจากทรงมีพระราชดำริว่าเมืองพระประแดง* นั้นเป็นนามเมืองมาแต่โบราณจึงสมควรอนุรักษ์ไว้ไม่ให้สาบสูญเมืองนครเขื่อนขันธ์มีความสำคัญเช่นเดียวกับเมืองพระประแดงในสมัยโบราณในการเป็นเมืองป้อมปราการหน้าด่านทางทะเล ต่อมาโปรดให้เลื่อนเมืองสมุทรปราการและเมืองพระประแดงขึ้นเป็นจังหวัด³ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองที่มีความเจริญก้าวหน้า

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกรัฐบาลจำเป็นต้องประหยัดค่าใช้จ่ายในการบริหารแผ่นดิน จึงได้ยุบจังหวัดพระประแดงลงเป็นอำเภอไปขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการ⁴ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีพระราชบัญญัติยุบการปกครองจังหวัดสมุทรปราการไปขึ้นกับจังหวัดพระนคร

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง รัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ ได้ออกพระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดขึ้นใหม่ใน พ.ศ.2489 โดยแยกอำเภอสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ อำเภอพระประแดง ออกจากจังหวัดพระนคร และจัดตั้งจังหวัดสมุทรปราการ⁵ ขึ้นมาอีกครั้ง

¹ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (11 เม.ย. ร.ศ.112). เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงต่างประเทศ. กต5.3/1. เรื่องเปิดทางรถไฟสายปากน้ำ. , สมบัติ พลายน้อย. (2540). 100ปี การรถไฟไทย. หน้า 117.

² สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ . (8 มิ.ย.-16 ก.ค.2457). เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล. ม-ร.6น/110. เรื่องเปลี่ยนนามเมืองนครเขื่อนขันธ์เป็นเมืองพระประแดง.

* เมืองพระประแดงสมัยโบราณตั้งอยู่ที่ใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด หนังสือสาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพและสมเด็จพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงสันนิษฐานว่าเมืองพระประแดงโบราณตั้งอยู่บริเวณการทำเรือเขตคลองเตยกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน เมืองพระประแดงเป็นเมืองหน้าด่านสมัยขอมเรื่องอำนาจและครอบครองดินแดนมาถึงปากแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมาเกิดการทับถมของดินตะกอนทำให้ปากแม่น้ำเจ้าพระยาขุดเป็นแผ่นดินขึ้นมา เมืองพระประแดงสมัยขอมจึงหมดความสำคัญในฐานะเมืองหน้าด่านลง

³ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (5-19 พ.ค.2459). เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทย. ก-ร.6ม/4. เรื่องเปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัด.

⁴ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2 พ.ค.2475). เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 7 กระทรวงมหาดไทย. ม-ร.7ม/9. เรื่องการยุบรวมเขตท้องที่ จังหวัด มณฑล.

⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครนายก พุทธศักราช 2489. (2489, 9 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 63. ตอนที่ 29. หน้า 316.

ด้วยความที่จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดอยู่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก ทำให้การพัฒนาเมืองเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมีการขยายตัวของเมืองต่อเนื่อง ในพ.ศ. 2478 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองสมุทรปราการและพ.ศ. 2480 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองพระประแดงเช่นกัน¹

ด้านเศรษฐกิจ

นอกจากความสำคัญของเมืองสมุทรปราการในด้านยุทธศาสตร์แล้วยังพบหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเมืองสมุทรปราการในทางเศรษฐกิจคือ เอกสารการเดินทางเข้ามากรุงเทพฯ ของเฮนรี เบอร์นี่ กล่าวถึงปากน้ำเมืองสมุทรปราการว่าเป็นสถานที่จอดแวะพักเรือขนถ่ายสินค้าและด่านเก็บภาษีเรือสินค้าของเจ้าเมืองปากน้ำ² นอกจากนี้สนธิสัญญาเบอร์นี่ พ.ศ. 2369 ได้ระบุถึงหน้าที่ของเจ้าเมืองสมุทรปราการในการตรวจตราเรือและชนิดสินค้าที่นำเข้ามาขายในประเทศไทย³ รวมทั้งเอกสารของปาลเลกัวซ์บาทหลวงชาวฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้กล่าวถึงปากน้ำเมืองสมุทรปราการในฐานะเป็นแหล่งพาณิชย์กรรมและท่าเทียบเรือสินค้าที่มีความสำคัญ ดังนี้

... ตามชายฝั่งทะเลประเทศสยามมีท่าเรือดี ๆ อยู่บ้าง แต่ข้าพเจ้าขอกล่าวถึงเฉพาะที่สำคัญ ๆ อันเป็นย่านพาณิชย์กึ่งเท่านั้น ในส่วนลึกของอ่าวและที่ปากน้ำ แม่น้ำ (เจ้าพระยา) ... เรือขนาดธรรมดาวิ่งผ่านสันดอนได้สะดวก ... ยากนักที่จะหาท่าเรือใหญ่โต ... ได้ถึงเท่านี้ เป็นที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย ... ไม่ต้องเกรงว่าจะมีอันตราย หินใต้น้ำหรือพายุ ... มีอาณาบริเวณเรือได้ตั้งหมื่นลำ ... เรือเข้าไปในแม่น้ำใช้เวลาราวครึ่งวันก็จะไปทอดสมอได้กลางเมืองหลวงทีเดียว ... นอกจากนั้นยังมีเรือนแพ ตลาด และร้านค้ามากมายและน้ำจืดก็หาง่าย เพราะน้ำในแม่น้ำก็มีรสดีอยู่แล้ว ...⁴

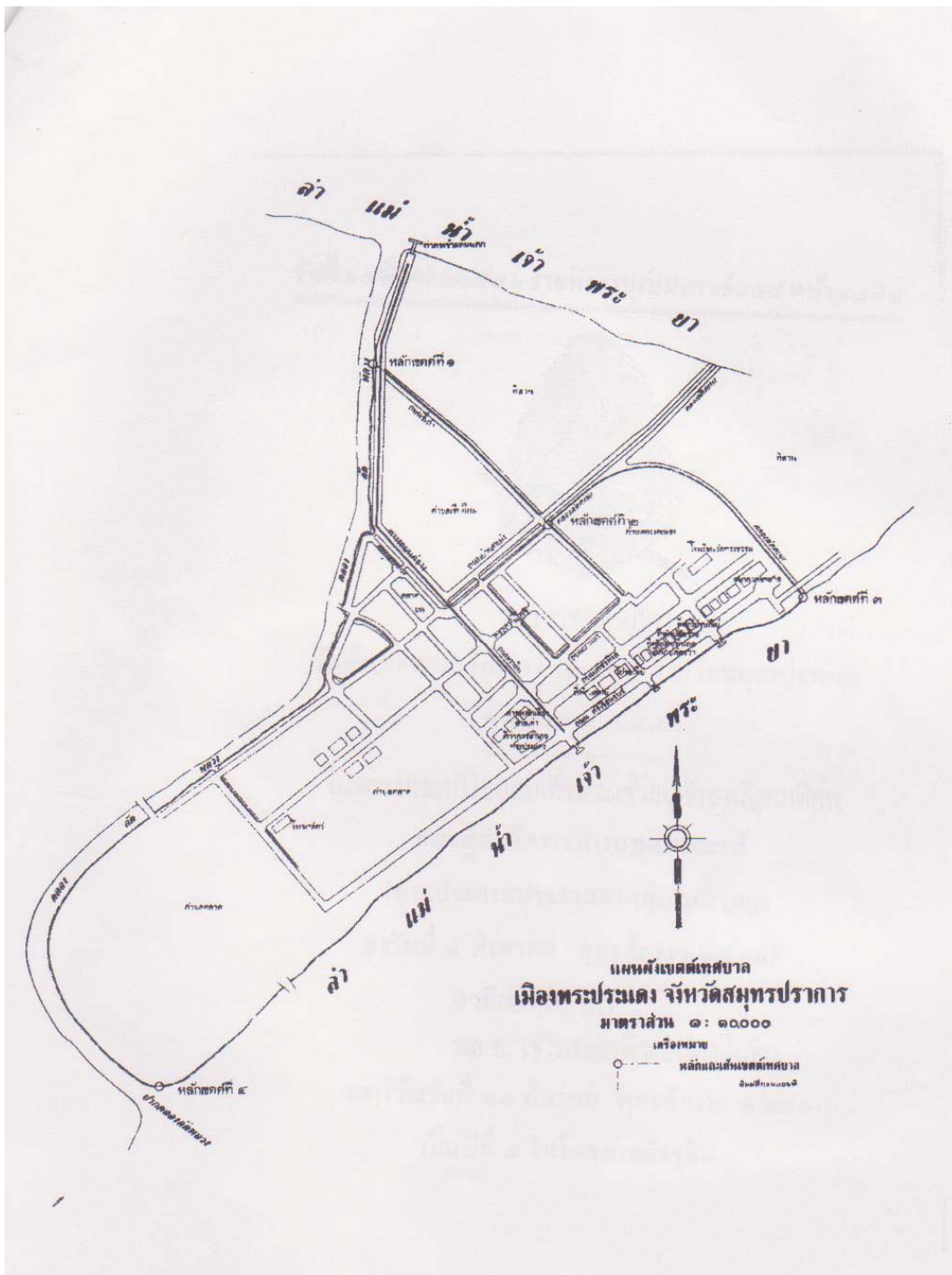
จากหลักฐานต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของจังหวัดสมุทรปราการในฐานะเมืองหน้าด่านที่มีความสำคัญทั้งทางด้านความยุทธศาสตร์มั่นคงและทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย

¹พระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเทศบาลเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ พุทธศักราช ๒๔๘๕. (2478, 10 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 52. หน้า 1735. . พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พุทธศักราช ๒๔๘๐. (2480, 14 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 54. หน้า 1878.

²สาวิตรี สุวรรณสถิตย์. (ผู้แปล). *เอกสารของ เฮนรี เบอร์นี่ เล่ม 1*. หน้า 32. ,สาวิตรี สุวรรณสถิตย์. (ผู้แปล). *เอกสารของ เฮนรี เบอร์นี่ เล่ม 2*. หน้า 118.

³วงเดือน นาราวัจจ. (2518). *การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อมหาอำนาจตะวันตกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (2367-2392)*. หน้า 87.

⁴ปาลเลกัวซ์. (2549). *เล่าเรื่องกรุงสยาม*. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. หน้า 29.

ภาพประกอบ 1 แผนที่แสดงเขตการจัดตั้งเทศบาลพระประแดง

ที่มา: พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พุทธศักราช ๒๔๘๐. (2480, 14 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 54. หน้า 1878.

บทที่ 2

เศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการก่อน พ.ศ.2520

เศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการก่อน พ.ศ.2520 แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-3

เศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นการผลิตแบบพื้นฐาน ระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของชุมชนไทยซึ่ง จิตรทิพย์ นาดสุภา ได้อธิบายไว้ในหนังสือ **เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต** ว่าเป็นการผลิตของหมู่บ้านในระบบศักดินามีจุดมุ่งหมายในการผลิตเพื่อใช้บริโภคภายในครัวเรือนและจ่ายภาษีอากรให้แก่รัฐ ไม่ได้ผลิตเพื่อแลกเปลี่ยนหรือเพื่อขายเป็นลักษณะการผลิตในรูปแบบของการยังชีพในครัวเรือน เช่น การทำนาเลี้ยงสัตว์ จับปลา เป็นต้น¹ โดยเฉพาะการทำนาถือว่าเป็นอาชีพสำคัญ เนื่องจากคนไทยนิยมบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก นอกจากการผลิตอาหารแล้วปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอื่น ๆ เช่น เครื่องนุ่งห่มและบ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็ใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น ชาวนามีวิถีชีวิตแบบพอเพียงพึ่งพาธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ในการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ในการผลิตของหมู่บ้านในระบบศักดินามีความเกี่ยวพันเป็นญาติพี่น้องทางสายเลือด มีความผูกพันของสมาชิกภายในหมู่บ้านสูงเป็นชุมชนสังคมที่เกิดจากพื้นฐานความสัมพันธ์ของครอบครัว ทำให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การขอแรงช่วยกันทำนาหรือเรียกว่า การลงแขก การขอแรง ในอดีตไม่ต้องเสียค่าจ้างในรูปแบบของเงินตราแต่เป็นการช่วยเหลือในลักษณะของแรงงาน และการแบ่งปันอาหารซึ่งกันและกัน

เศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพ ดังนี้

1. เศรษฐกิจของสมุทรปราการก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เศรษฐกิจดั้งเดิมของจังหวัดสมุทรปราการ ตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ขึ้นอยู่กับสภาพที่ตั้งในบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา การประกอบอาชีพเป็นการทำประมง ทำนาปลูกข้าว ตัดฟืนทำถ่าน ทำสวนจาก ทำเกลือสมุทร สวนผลไม้ เพื่อใช้ในชุมชน เมื่อเหลือจึงนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นๆ

การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับประเทศอังกฤษใน พ.ศ.2398 ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเปิดการค้าเสรีกับต่างประเทศ มีเรือสินค้าเข้ามาเทียบท่าในกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมากขึ้น เศรษฐกิจของชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อการยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้ารัฐบาลเปิดโอกาสให้ชาวบ้านค้าขายกับพ่อค้าชาวต่างประเทศได้ หลักฐานจดหมายเหตุ รัชกาลที่ 4 อธิบายว่า

¹จิตรทิพย์ นาดสุภา. (2528). *เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต*. หน้า 16.

ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสมุทรปราการที่ติดทะเล ทำให้มีน้ำเค็มทะเลลักเข้ามาในพื้นที่ ส่งผลให้แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่ใช้ในการปลูกข้าวมีรสกร่อยไม่จัดสนิท สร้างความเสียหายให้กับผลผลิต จังหวัดสมุทรปราการจึงมีพื้นที่ในการทำนาเพียงอำเภอบางพลีและอำเภอบางบ่อ ดังปรากฏตามหลักฐานกระทรวงนครบาล ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนี้ “... เมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอบางเหี้ย* เนื้อที่ดินคล้ายคลึงกันผลที่ได้ปานกลาง ข้าวขายได้ราคาสูงแต่การทำนามักเสียบ่อยๆด้วยเกลือน้ำเค็มไหลป่าเข้ามา ...¹” ผลกระทบจากน้ำเค็มที่ไหลซึมเข้ามาในแหล่งน้ำและพื้นที่ทำให้ปริมาณผลผลิตข้าวที่ได้มีไม่มากนัก ข้าวที่ปลูกได้จึงมีเพียงเพื่อการบริโภคภายในท้องถิ่น

การทำสวนจาก เป็นอาชีพโดยทั่วไปของผู้ที่อาศัยอยู่ริมทะเลหรือป่าชายเลน เนื่องจากต้นจากเป็นพืชที่ขึ้นตามธรรมชาติและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น ใบจากสามารถนำมาเย็บติดกัน เรียกว่าต๊บบจาก ใช้สำหรับมุงหลังคา บ้านเรือนของราษฎรในอดีตที่ไม่ใช่ขุนนางมักใช้ต้นจากมุงหลังคาเนื่องจากมีราคาถูกกว่ากระเบื้อง หนังสือ **เล่าเรื่องกรุงสยาม** เป็นบันทึกการเดินทางเข้ามาเมืองไทยของปาเลกัวซ์บาทหลวงชาวฝรั่งเศส ได้กล่าวถึงลักษณะของบ้านเรือนชาวไทยทำให้ทราบถึงประโยชน์ของจากไว้ดังนี้

... บ้านเรือนคนไทยนั้นสะอาดถูกสุขลักษณะและปรับปรุงให้เข้ากันดีกับลมฟ้าอากาศ ... ที่อยู่อาศัยของคนจนนั้นทำง่าย ๆ เป็นเรือนยกพื้นระดับเตี้ยกันไปหมดทั้งห้องใช้เสามาไม้ไผ่ กันผาดด้วยซีกไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยต๊บบจาก ผูกไว้กับเครื่องบนที่เป็นไม้ไผ่เหมือนกันในห้องนอนมีแผ่นกระดานยกพื้นสูงราวหนึ่งเมตร ... โดยปกติเรือนเหล่านี้มักเป็นชั้นเดียว ... ใช้บันไดไม้ไผ่พาดขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ห้องกันด้วยต๊บบจากหรือกระแจะ ...²

จากบันทึกของปาเลกัวซ์แสดงให้เห็นว่า จาก เป็นพืชที่มีความสำคัญ สร้างรายได้ให้ราษฎรในการผลิตต๊บบจากเพื่อส่งออกไปขายนอกพื้นที่ ดังปรากฏหลักฐานในจดหมายเหตุรัชกาลที่ 4 ว่า “... ถึงเจ้าพระยานครเขื่อนขันธ์ ... เรื่องตั้งเงินด่าเป็นขุนวิเศษอากรเจ้าภาษีจาก ... เรียกเก็บภาษีจากราษฎรในท้องที่ เมืองสมุทรปราการ เมืองสมุทรสงคราม เมืองสมุทรสาคร ... ที่บรรทุกจาก ต๊บบจาก จากอ่อนมาขาย ณ กรุงเทพฯ ... ในอัตราสิบหยิบหนึ่ง ...³” นอกจากนี้ประโยชน์ของใบ

* อำเภอบางเหี้ย ในปัจจุบันคืออำเภอบางบ่อ

¹ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ร.5น7.7ก/55. เรื่อง กำหนดอัตราเก็บเงินอากรค่านา จำนวนศก 124 ในท้องทุ่งอำเภอต่างๆ มณฑลกรุงเทพฯ.

² ปาเลกัวซ์. (2549). *เล่าเรื่องกรุงสยาม*. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. หน้า 143.

³ หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1221). *จดหมายเหตุรัชกาลที่ 4*. เลขที่ 4.

จากยังมีอีกมาก เช่น เนื่องจากใช้ทำขนม โบจากใช้ห่อขนม ยอดอ่อนตากแห้งใช้มวนยาสูบ งวงจากอ่อนใช้ทำไส้ปัดขลุ่ย ลูกจากก็สามารถนำมาเชื่อมรับประทานได้

การเผาถ่าน ถ่านเป็นพลังงานเชื้อเพลิงสำคัญที่ใช้ในการหุงต้ม เมืองสมุทรปราการมีพืชป่าชายเลนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เช่น แสม โกงกาง ลำพู เป็นต้น พืชเหล่านี้นำมาใช้ทำฟืนเผาถ่านเป็นพลังงานเชื้อเพลิงที่มีคุณภาพดี หนังสือ *เล่าเรื่องกรุงสยาม* ได้กล่าวถึงการทำถ่านฟืนที่สมุทรปราการไว้ว่า “... พลเมืองที่ปากลัดเป็นชาวมอญ...สินค้าที่นำไปขายที่บางกอกคือ ฟืน ... ราษฎรปากน้ำส่วนหนึ่งทำป่าแสม ... ซึ่งมีอยู่เต็มทั้งสองฝั่งทะเล ไม้ของตนไม้ชนิดนี้ ใช้ทำฟืนหุงข้าวได้ดี ... เมื่อติดไฟเป็นถ่านแล้วจะไม่ดับอีก ...”¹

นอกจากการทำถ่านจากต้นแสมแล้ว ไม้ไผ่ซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นยังสามารถนำมาทำเป็นถ่านคุณภาพดีสามารถนำออกจำหน่ายนอกพื้นที่ ซึ่งปรากฏหลักฐานดังนี้

... หนังสือเจ้าพระยาจักรี ถึงพระยาไชยวิชิตผู้รักษาเมืองกรุงเก่า พระยานครชัยศรี ... ได้ตั้งให้จีนเซี่ยเป็นขุนภักดีสมบัติ เจ้าภาษีถ่านไม้ไผ่ ผูกขาด ณ กรุงเทพฯ กรุงเก่า เมืองนครชัยศรี นครเขื่อนขันธ์ ... และให้ขุนภักดีสมบัติส่งถ่านและเงิน แก่เจ้าจำนวนพระคลังในขวาทุกปีอย่าให้ขาดและค้าง ... กำหนดการภาษี 30 ตะกร้า เป็นเกวียนพิกัดตะกร้า ... เรียกภาษีถ่านไม้ไผ่ราษฎร 10 ตะกร้า เรียก 1 ตะกร้า 10 เกวียน เรียก 1 เกวียน ... ให้เรียกภาษีเที่ยวละครั้ง ...²

การทำสวน ผืนดินบริเวณสมุทรปราการมีลักษณะเป็นที่ลุ่มซึ่งเกิดจากการทับถมของโคลนตะกอนซึ่งมีสารอาหารตามธรรมชาติและมีน้ำที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำสวนผลไม้ โดยใช้วิธี ทำสวนแบบยกร่องและมีการปลูกต้นไม้หลายชนิดในสวนเดียวกัน เพื่อให้มีผลผลิตไว้บริโภคหลากหลายชนิด พืชสวนที่มีความสำคัญในจังหวัดสมุทรปราการได้แก่ มะม่วง มะพร้าว กล้วยน้ำว่านพุทราและหมาก หลักฐานจดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 ได้กล่าวถึงการตั้งพิกัดภาษีอากรสวนในจังหวัดสมุทรปราการ ว่า

¹ ปาเลกัวซ์. (2549). *เล่าเรื่องกรุงสยาม*. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. หน้า 66.

² หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1221). *จดหมายเหตุรัชกาลที่ 4*. เลขที่ 4.

...หนังสือ เจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดี มาถึงพระยาเพชรบุรี พระยาราชนบุรี พระยานครเขื่อนขันธ์ ด้วยทรงพระกรุณาตรัสเห็นเกล้าว่าเป็นอย่างธรรมเนียมแต่ก่อน ถ้าสมเด็จพระมหากษัตริย์เสด็จขึ้นราชาภิเษกครบ 3 ปี ... ได้แต่งข้าหลวงไปเดินสวน แขวงกรุงเทพฯ เมืองนนทบุรี เมืองสมุทรปราการ...เมืองนครชัยศรี เมืองนครเขื่อนขันธ์...เรียกเก็บเงินอากรสวนเข้าท้องพระคลัง ... ต้นหมาก ต้นมะพร้าว ต้นมะม่วง ต้นทุเรียน ต้นมังคุด...จากราษฎร...¹

นอกจากนี้ยังปรากฏหลักฐานการทำไร่อ้อยในจังหวัดสมุทรปราการ คือ

...ในจังหวัดสมุทรปราการ ท้องที่อำเภอบางพลี บางเหี้ย ไม่มีราษฎรเพาะปลูกทำไร่อ้อย มีอยู่แต่ในท้องที่อำเภอสมุทรปราการ ราษฎรเพาะปลูกรวมทั้งอำเภอรวม 27 ไร่ ...ควรเก็บค่าภาษีไร่อ้อย ไร่ละ 27 สตางค์...เนื่องการที่สมุทรปราการมีไร่อ้อยแต่น้อย...เนื่องด้วยภูมิประเทศเป็นน้ำเค็ม...การเพาะปลูกก็เพื่อไว้รับประทาน...แต่ไม่มีผู้นิยมมากนัก เพราะมีรสกร่อยไม่หวานสนิท เหมือนอ้อยซึ่งที่อื่น ๆ ส่งมาขาย...²

อย่างไรก็ตามการทำสวนในเมืองสมุทรปราการได้ผลผลิตที่ไม่แน่นอน เนื่องจากถูกผลกระทบน้ำเค็มไหลป่าเข้ามาการผลิตจึงเป็นไปเพื่อการบริโภคเท่านั้น เนื่องจากลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ติดทะเล ส่งผลให้ทรัพยากรดินและน้ำในจังหวัดสมุทรปราการ มีรสกร่อยทำให้เกิดปัญหาผลกระทบจากน้ำเค็มไหลทะลักเข้ามาในพื้นที่ ดังนั้นอาชีพของส่วนใหญ่ของราษฎรก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคือ เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในครัวเรือน ทั้งการปลูกข้าว ทำสวน ประมง นาเกลือ จักสานหัตถกรรม

สภาพที่ตั้งส่งผลต่อการเกษตรกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ ข้าวที่ผลิตได้ในสมุทรปราการมีเพียงพอแค่ใช้บริโภคภายในครัวเรือนและท้องถิ่น ข้าวในจังหวัดสมุทรปราการจึงไม่สามารถส่งเป็นสินค้าออกได้เหมือนในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง ดังเช่น กรุงเทพฯหรือฉะเชิงเทรา เนื่องจากผลผลิตที่ได้ไม่มากนัก ถึงแม้ภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงเศรษฐกิจของประเทศจะมีการขยายพื้นที่ทำนาและเกิดการขยายตัวของโครงสร้างการผลิตจากผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศเป็นการผลิตเพื่อการการขายและการส่งออก³

อย่างไรก็ตามผลผลิตในจังหวัดสมุทรปราการจากการทำนาเกลือและการประมงอุดมสมบูรณ์มากกว่าการทำนาและมีเหลือไว้จำหน่ายไปยังที่อื่น ๆ ได้ เช่น กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นตลาด

¹ หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1191). *จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3*. เล่มที่ 14.

² สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 6 มร.6.พ/122. *เรื่อง ขอดำริให้การเก็บภาษีไร่อ้อยจังหวัดในมณฑลกรุงเทพฯ*.

³ สมภาพ มานะรังสรรค์. (2544). *เล่มเดิม*. หน้า 1.

แหล่งใหญ่ที่สุด แต่เมื่อเทียบกับจังหวัดสมุทรสาครแล้วจังหวัดสมุทรปราการมีผลผลิตน้อยกว่าแต่สมุทรปราการได้เปรียบในการคมนาคมขนส่งที่มีความสะดวกและอยู่ใกล้กรุงเทพฯมากกว่า

1.2 การทำประมง

เมืองสมุทรปราการตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา การตั้งถิ่นฐานของคนไทยทุกยุคทุกสมัยมักนิยมอยู่ใกล้บริเวณริมคลองเพื่อสะดวกแก่การดำรงชีวิต ชุมชนต่างๆ ของเมืองนี้จึงตั้งอยู่บนสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและติดอ่าวไทยมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์คือ แม่น้ำเจ้าพระยากับลำคลองต่างๆ เช่น คลองสำโรง คลองด่าน คลองจรเข้ คลองบางปลา คลองบางปิ้ง คลองบางปลาเกด คลองสรรพสามิต คลองลัดหลวง คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต เป็นต้น เมืองสมุทรปราการมีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ สามารถประกอบอาชีพได้ทั้งประมงน้ำจืดและประมงน้ำเค็ม

ประมงน้ำจืด การทำประมงน้ำจืดบริเวณเมืองสมุทรปราการ ส่วนใหญ่ทำกันในเขตติดกับแม่น้ำลำคลอง ปลาที่จับได้ ได้แก่ ปลาช่อน ปลาดุก ปลาเทโพ ปลาไน ปลาสร้อย ปลาใน และปลาสด ซึ่งเป็นปลาน้ำจืดที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรปราการ การจับปลาใช้วิธีง่ายๆแบบดั้งเดิมที่เคยทำกันมาแต่โบราณ เช่น ยกยอ สุ่ม เบ็ด ทอดแห โพงพางและใช้สวิงช้อนตามลำคลอง ผลผลิตที่หาได้ส่วนใหญ่ใช้ประกอบอาหารและนำส่วนที่เหลือ ตากแห้ง ตากเค็ม เก็บไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน

ประมงน้ำเค็ม เมืองสมุทรปราการมีการทำประมงน้ำเค็มตามชายฝั่งทะเลบริเวณอ่าวไทย โดยใช้โป๊ะ ปลาที่จับได้เช่น ปลาทู ปลาลัง กุ้ง เคย ปู หอย ปลาหมึกและสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ และยังส่งไปขายที่กรุงเทพฯ ในระยะแรกขนส่งโดยทางเรือต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีเอกชนขอสัมปทานเดินรถไฟสายกรุงเทพฯ-ปากน้ำ ทำให้การขนส่งสินค้าทะเลจากสมุทรปราการมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปรากฏหลักฐานเปรียบเทียบการประมงน้ำเค็มระหว่างเมืองสมุทรปราการกับเมืองสมุทรสาคร ดังนี้

...การทำโป๊ะในเมืองสมุทรสาคร กับเมืองสมุทรปราการมิได้ต่างกันเท่าใด...แม้ฝ่ายเมืองสมุทรสาครมีโป๊ะมากกว่าก็จริง...จำนวนปลาที่จับได้ฝ่ายเมืองสมุทรปราการจับได้มากกว่าเมืองสมุทรสาคร แต่มีราคาต่ำกว่าโดยเป็นปลาที่ด้นน้อยกว่า...เมืองสมุทรปราการได้เปรียบในทางจำหน่ายสะดวกกว่าเมืองสมุทรสาคร...¹

¹ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 6 มร6ค/2. เรื่อง พระราชบัญญัติกฎเสนาบดีว่าด้วยอาคารค่าน้ำ.

การทำประมงน้ำเค็มระหว่างเมืองสมุทรปราการและเมืองสมุทรสาครไม่มีความแตกต่างกันมากนัก แต่สมุทรปราการได้เปรียบในเรื่องการขนส่งสัตว์ทะเลออกไปจำหน่ายนอกพื้นที่ได้สะดวกกว่าสมุทรสาคร ซึ่งการทำประมงน้ำเค็มนั้นเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญของเมืองสมุทรปราการ นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปผลผลิตจากการประมงน้ำเค็ม ได้แก่ การทำน้ำปลา การทำกะปิ ปลาเค็ม ปลาหมึกตากแห้ง เป็นต้น

1.3 อุตสาหกรรม

เกลือสมุทร การทำนาเกลือในเมืองสมุทรปราการเริ่มมีมาตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ในเขตพื้นที่ที่อยู่ติดกับอ่าวไทย คือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ และอำเภอเมืองสมุทรปราการ เกลือเป็นสินค้าที่มีราคาถูกแต่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในสมุทรปราการมีแหล่งทำนาเกลือที่สำคัญคือ บริเวณบ้านสาขลาและบางปลากรด อำเภอเมืองสมุทรปราการ* การผลิตเกลือเป็นเศรษฐกิจที่สำคัญของหมู่บ้านสาขลา¹ ในช่วงที่เกลือมีราคาสูงทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นและมีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น เกลือที่ผลิตได้ส่งออกไปขายทั้งในและนอกประเทศ การทำนาเกลือเป็นอาชีพที่ไม่ต้องลงทุนมาก เพียงแค่อาศัยน้ำทะเลกับระยะเวลาที่สภาวะอากาศเอื้ออำนวย หากมีฝนตกน้อยจะสามารถผลิตเกลือได้มาก การทำนาเกลือได้รับการส่งเสริมมากขึ้น เมื่อมีการขุดคลองสรรพสามิตเพื่อใช้ขนส่งเกลือระหว่างเมืองสมุทรปราการและเมืองสมุทรสาคร เอกสารกระทรวงนครบาล ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปรากฏหลักฐานการเก็บอากรนาเกลือ “... ในบริเวณบางปลากรด และบ้านสาขลา อำเภอเมืองสมุทรปราการ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตเกลือที่สำคัญ ระหว่างวันที่ 8-14 พฤษภาคม ร.ศ. 127 เป็นจำนวนเงิน 111 บาท 2 สตางค์ ...”²

ต่อมาในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ.2481 รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดให้อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตหวงห้ามไว้เพื่อประโยชน์ในการทำนาเกลือเท่านั้น³ ห้ามไม่ให้มีการปลูกสร้างในพื้นที่โดยเด็ดขาด⁴ ต่อมาในพ.ศ.2500 รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการผลิตเกลือในจังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดตั้งนิคมเกลือและ นิคม

*ในปัจจุบัน พื้นที่ในบริเวณบ้านสาขลาและบางปลากรดขึ้นกับอำเภอพระสมุทรเจดีย์

¹ปิ่นฉัตร สินธุสะอาด. (2549, มกราคม-เมษายน). การทำนาเกลือกับพัฒนาการสังคมและเศรษฐกิจของหมู่บ้านสาขลา จังหวัดสมุทรปราการ ระหว่าง พ.ศ. 2450-2549. *วารสารมสด.* 2(1): 13.

²หอดจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5. ร.5น.3.7/28. กล่อง 2. *เรื่องรายงานบัญชีเงินที่เก็บได้ในอำเภอต่างๆ.*

³พระราชกฤษฎีกา กำหนดเขตหวงห้ามที่ดิน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการและอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร พุทธศักราช 2481. (2481, 22 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 55. หน้า 1105.

⁴เสถียร ลายลักษณ์ และคณะ. (2482). *ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ 51.* หน้า 1002-1003.

เกลือในรูปแบบผงในจังหวัดสมุทรปราการ¹ โดยการส่งเกลือออกนอกประเทศจะอยู่ภายใต้ การดูแลและส่งออกโดยบริษัทเกลือไทยจำกัด² ที่รัฐบาลได้จัดตั้งขึ้นในพ.ศ.2484 รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่บริหารและถือหุ้นทั้งหมด* ต่อมาการผลิตเกลือในจังหวัดสมุทรปราการได้ลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากราคาเกลือตกต่ำลงและตลาดของเกลือสมุทรเริ่มน้อยลง ประกอบกับการ กัดเซาะของน้ำทะเลมีความรุนแรงมากขึ้นทำให้พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการทำนาเกลือได้รับความเสียหาย ส่งผลให้อาชีพการทำนาเกลือในจังหวัดสมุทรปราการลดลงและหมดไปในที่สุด

โรงสีข้าว ในอดีตการสีข้าวใช้แรงงานคน จะทำการสีข้าวเมื่อต้องการข้าวบริโภคในครัวเรือน เครื่องมือสำคัญประกอบด้วยครกไม้และกระเดื่องหรือสากใช้สำหรับตำข้าว การตำข้าวด้วยครกและสากจะทำให้เมล็ดข้าวเกิดการเสียดสี การตำครั้งแรกจะได้ข้าวกล้องก่อนและเมื่อตำครั้งต่อไปจะได้ข้าวขาว ต่อมาได้มีการเปลี่ยนจากครกไม้เป็นครกหินหรือครกปูนซีเมนต์ซึ่งมีความทนทานกว่าแต่ยังคงใช้แรงงานคนเหมือนเดิม³ โรงสีข้าวในระยะเริ่มแรก เรียกว่าโรงสีมือ ทำด้วยไม้ไผ่บรรจุหิน ต่อมาภายหลังได้มีการนำเครื่องจักรมาใช้ในโรงสีข้าว เรียกว่า โรงสีกลไฟ ลักษณะโรงสีข้าวเป็นปล่องกลมสูงพื้นหลังคาเวลาสีข้าวจะมีควันไฟพุ่งออกมาจากปล่อง⁴ โรงสีเครื่องจักรแห่งแรกของประเทศไทย ตั้งอยู่ที่ถนนตกร กรุงเทพฯ มีชื่อว่าโรงสีจักรเมืองอเมริกาเป็นบริษัทของชาวอเมริกัน

อุตสาหกรรมสีข้าวในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กรับสีข้าวเปลือกของชาวนาในจังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดใกล้เคียง จำนวนโรงสีข้าวในจังหวัดสมุทรปราการมีทั้งหมด 20 โรง แบ่งออกเป็น อำเภอบางพลี 8 โรง อำเภอเมือง 7 โรง อำเภอพระประแดง 5 โรง⁵ จำนวนโรงสีข้าวในจังหวัดสมุทรปราการมีไม่มากนักเนื่องจากพื้นที่ทำนามีน้อย โรงสีข้าวส่วนมากมีขนาดเล็กเจ้าของกิจการส่วนใหญ่เป็นคนจีน เมื่อประเทศมีการกระจายการพัฒนาออกสู่จังหวัด

¹พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมกิจการและนิคมเกลือในรูปแบบสหกรณ์ในจังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดธนบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ. (2500, 6 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 14. ตอนที่ 66. หน้า 1201.

²ผาณิต ทรงประเสริฐ. (2527). นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2487. ใน *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจนถึง พ.ศ. 2484*. หน้า 653.

* นอกจากบริษัท เกลือไทย จำกัด รัฐบาลยังได้จัดตั้งบริษัทอื่นที่เกี่ยวข้องกับสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย เช่น บริษัทข้าวไทย จำกัด บริษัทยางไทย จำกัดบริษัทพืชกลกรรม จำกัด บริษัทค้าพืชผลไทย จำกัด เป็นต้น

³ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. (2521). *การผลิตและการค้าข้าวในภาคกลางตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7* (พ.ศ. 2411-2475). หน้า 39.

⁴ชัย เรื่องศิลป์. (2522). *ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. 2352-2453 ด้านเศรษฐกิจ*. หน้า 213.

⁵กรมศิลปากร. เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกพรรณนภาพ. สบ. 2.41/27. *บัญชีโรงสีข้าวในพระราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2472*.

ใกล้เคียงกรุงเทพฯ ที่ซึ่งรวมทั้งสมุทรปราการด้วย ทำให้พื้นที่ในการทำนาลดน้อยลง โรงสีข้าวในพื้นที่จึงเลิกกิจการไป

หัตถกรรม จักสาน ด้วยวิถีชีวิตที่พึ่งพิงธรรมชาติเป็นหลัก อุปกรณ์ต่างๆที่ผลิตขึ้นมาใช้ในครัวเรือนจึงใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น เช่น การนำไม้ไผ่มาสานเป็นชะลอม ตะกร้า กระบุง เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวัน ชาวบ้านในจังหวัดสมุทรปราการนิยมใช้กกและปอทอเสื่อและสานเสื่อกกด้วยมือ เสื่อกกในจังหวัดสมุทรปราการมี 2 ชนิด คือ เสื่อสานด้วยกก โดยใช้ต้นกกก้านกลมนำมาตากแดดให้แห้งสนิท รีดให้เรียบและนำมาจัดให้ไขว้หรือขัดกันให้ได้รูปตามต้องการ กับเสื่อทอด้วยกกโดยใช้วิธีการเกี่ยวกับการทอผ้าทอมือ ใช้พีมร้อยปอเป็นเส้นยืนและใช้กกผ่าซีกที่ตากแห้งเรียบร้อยแล้วรีดให้เรียบนำมาทอเป็นเส้นนอน วิธีกระแทกผืนเสื่อแน่นด้วยพีม การสานเสื่อกกและทอเสื่อกกเป็นอาชีพเสริมจากการทำนาของชาวมอญในสมุทรปราการ ใช้เวลาว่างมาสานเสื่อใช้ภายในครัวเรือน

เศรษฐกิจในจังหวัดสมุทรปราการ ก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยส่วนใหญ่ ราษฎรประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมทำสวน ทำนา ผลผลิตที่ได้มีปริมาณไม่มากนักเนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของสมุทรปราการที่ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้พืชผลทางการเกษตรถูกผลกระทบของน้ำเค็มที่ไหลทะลักเข้ามาในพื้นที่ ผลผลิตที่ได้จึงมีปริมาณน้อยซึ่งเพียงพอต่อการบริโภคภายในครัวเรือนและท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการประกอบอาชีพทำประมงน้ำเค็ม¹ ได้ผลผลิตที่มากกว่าและส่วนใหญ่ส่งไปจำหน่ายในกรุงเทพฯ โดยใช้การขนส่งทางรถไฟสายกรุงเทพฯ-ปากน้ำ จากตลาดหัวเกาะ^{2*} ไปยังกรุงเทพฯ แทนการขนส่งทางเรือทำให้สามารถขนส่งของสดจากทะเลเพิ่มมากขึ้น

¹ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 6 มร6ค/2. เรื่อง พระราชบัญญัติกฎหมายว่าด้วยอากรค่าน้ำ.

² สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (11 เม.ย. ร.ศ.112). เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงต่างประเทศ. กต5.3/1. เรื่องเปิดทางรถไฟสายปากน้ำ. , สมบัติ ปลายน้อย. (2540). 100ปี การรถไฟไทย. หน้า 117.คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 67. ,ลัดดา ตันสนียกุล. (2552, 24 เมษายน). สัมภาษณ์โดย กัลยวีร์ เรื่องเทศ ที่ 17 หมู่ 9 ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.

* ตลาดหัวเกาะ เป็นตลาดค้าส่งสัตว์ทะเลที่เก่าแก่ของจังหวัดสมุทรปราการ

2. เศรษฐกิจของสมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-3 (พ.ศ.2504-2519)

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยของคณะราษฎร รัฐบาลได้ผลักดันนโยบายทางเศรษฐกิจแบบชาตินิยม ซึ่งถูกนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐบาลได้จัดตั้งรัฐวิสาหกิจขึ้นเพื่อประกอบกิจการต่างๆ ภายใต้การดูแลจากรัฐบาล นอกจากนี้ยังได้มีการเริ่มทำอุตสาหกรรมขึ้นใหม่หลายชนิด เช่น โรงงานทำปลากระป๋อง โรงงานยาสีฟัน โรงงานฟอกหนัง โรงงานทำสบู่ โรงกลิ้งโลหะ เป็นต้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการทดแทนสินค้าที่เคยนำเข้าจากต่างประเทศ แต่นโยบายด้านกิจการอุตสาหกรรมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังเป็นการดำเนินงานโดยรัฐและขาดการส่งเสริมการลงทุนจากเอกชน ทำให้การขยายตัวของอุตสาหกรรมอยู่ในขอบเขตจำกัดเพราะขาดความฉับไวในการตัดสินใจประกอบกับข้าราชการที่เกี่ยวข้องไม่มีประสบการณ์ทางด้านธุรกิจทำให้กิจการอุตสาหกรรมในรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2488) ภาวะการเมืองและเศรษฐกิจของโลกเปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นการแข่งขันในยุคจักรวรรดินิยม เป็นการขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ระหว่างฝ่ายเสรีประชาธิปไตยภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำทำให้เกิดสงครามแบบใหม่ ที่เรียกว่า สงครามเย็น ทั้งสองฝ่ายมีการแข่งขันกันทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ประกอบกับโลกได้เข้าสู่ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและการค้า โดยแรงผลักดันของสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรป²

ประเทศไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์แห่งหนึ่งของสงครามเย็น ตามแผนนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ตามทฤษฎีโดมิโนของสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยเป็นที่ตั้งฐานทัพของอเมริกาเพื่อสกัดกั้นการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์จากอินโดจีนเข้ามาในไทย ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงได้เข้ามาแทรกแซงทางการเมือง และเศรษฐกิจของประเทศไทย³ ทำให้ภาวะเศรษฐกิจไทยเข้าสู่การพึ่งพิงทุนนิยม รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาส่งเสริมอุตสาหกรรมและส่งเสริมการลงทุนของเอกชนอย่างเต็มที่ โดยรัฐบาลไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในกิจการของเอกชน รัฐมีหน้าที่เพียงสนับสนุนการดำเนินงานเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อให้มีการพัฒนาการผลิตด้านเกษตรกรรมและส่งเสริม

¹จิราภรณ์ ประพินพวงศ์. (2545). ประวัติศาสตร์บทบาทของชาติมหาอำนาจหลังสงครามโลกครั้งที่ 2. หน้า 65.

²ผาสุก พงษ์ไพจิตร, คริส เบเกอร์. (2539). เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ. หน้า 155

³ผาสุก พงษ์ไพจิตร, คริส เบเกอร์. (2539). เล่มเดิม. หน้า 156.

การผลิตอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ รัฐบาลได้จัดตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ^{*} ขึ้นเพื่อทำหน้าที่วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและติดตามผลการดำเนินงาน โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการภายในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-3 ประกอบด้วยภาคเกษตรกรรม ประมงและอุตสาหกรรมเป็นหลัก ดังนี้

2.1 การเกษตร

การทำนา การปลูกข้าวในสมุทรปราการตั้งแต่อดีตเป็นไปเพื่อการบริโภคภายในท้องถิ่นเท่านั้น เนื่องจากสมุทรปราการประสบกับปัญหา ดินเค็ม น้ำกร่อย การทำนาในจังหวัดสมุทรปราการส่วนใหญ่เป็นนาปี คือทำปีละ 1 ครั้ง ตั้งแต่เริ่มฤดูฝนประมาณเดือนพฤษภาคม จนถึงฤดูเก็บเกี่ยวประมาณเดือนมกราคมของปีถัดไป ใช้เวลาในการทำนาประมาณ 8-10 เดือน การทำนาในสมุทรปราการอาศัยน้ำฝนและแหล่งน้ำตามธรรมชาติเป็นหลัก ระยะเวลาการทำนาที่ยาวนานทำให้ชาวนาต้องประกอบอาชีพเสริมอย่างอื่น เช่น การทำสวนผักและสวนผลไม้ ประกอบกับการขยายตัวของเมืองเพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัด

^{*} ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตาราง 1 แสดงพื้นที่ปลูกข้าวและผลผลิตของจังหวัดสมุทรปราการปี พ.ศ.2504-2508,
พ.ศ. 2517-2519

ปี	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ต่อไร่)	ผลผลิต (ต่อตัน)
พ.ศ. 2504	324,987	143,478
พ.ศ. 2505	315,800	121,014
พ.ศ. 2506	313,759	108,135
พ.ศ. 2507	320,145	125,774
พ.ศ. 2508	313,762	93,217
.....
พ.ศ. 2517	233,750	22,661
พ.ศ. 2518	218,256	35,022
พ.ศ. 2519	232,331	1003,83

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2482-2517). สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 21 พ.ศ. 2482. หน้า 465-466, สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 22 (ภาค 1) พ.ศ. 2488. หน้า 155-156., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 24 พ.ศ. 2502. หน้า 164., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 25 พ.ศ. 2503. หน้า 189., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 26 พ.ศ. 2504. หน้า 161., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 27 พ.ศ. 2505. หน้า 162., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 32 พ.ศ. 2519. หน้า 217., สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2522). สมุดรายงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 18.

จากตาราง 2 พบว่าเนื้อที่ในการเพาะปลูกและผลผลิตข้าวในจังหวัดสมุทรปราการ มีลักษณะที่ผันผวนและที่ลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากปัจจัยหลายด้าน เช่น การประสบปัญหาน้ำเค็ม การขยายตัวของเมือง นอกจากการปลูกข้าวแล้ว ประชาชนจังหวัดสมุทรปราการยังประกอบอาชีพทำสวน แต่ผลผลิตที่ได้มีปริมาณไม่มากนัก

การทำสวนผักและผลไม้ การทำสวนผักโดยส่วนมากเป็นพืชสวนครัว ผักที่ปลูกในจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ พริก ชিং กระเทียม ผักกาดหัว ถั่วลันเตา กะหล่ำปลี หอมหัวเล็ก มะเขือเทศ การทำสวนผักให้ผลผลิตตลอดทั้งปีและเร็วไม่ต้องรอนานเหมือนการทำนาข้าว การปลูกผักส่วนมากจะปลูกบริเวณที่มีลำคลอง เพราะสวนผักต้องอาศัยน้ำหล่อเลี้ยงตลอดทั้งปี วิธีการทำสวนผักคือ ยกคันดินเตี้ยๆเรียกว่า ยกร่องสวน¹ เพื่อกันน้ำเข้าท่วมพืชผลในพื้นที่ช่วงฤดูน้ำหลาก ภายในร่องสวนจะเก็บน้ำไว้ใช้รดพืชผักได้ตลอดปี และยังสามารถเลี้ยงปลาไว้เป็นอาหารได้อีกด้วย พื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตและปริมาณผลผลิตพืชผัก ได้นำมาแสดงในตารางเนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตพืชผักของจังหวัดสมุทรปราการ ตั้งแต่พ.ศ.2516-2519 ดังนี้

ตาราง 2 แสดงเนื้อที่เก็บเกี่ยวพืชผักของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2516-2519

	พ.ศ. 2516	พ.ศ. 2517	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2519
ชนิดผัก	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)
พริกใหญ่	386	338	389	500
พริกเล็ก	406	707	746	950
ชিং	20	31	85	30
กระเทียม	5	4	930	20
ผักกาดหัว	332	530	773	1,150
มะเขือเทศ	424	751	960	730
ถั่วลันเตา	8	1	2	5
กะหล่ำปลี	254	765	818	770
หอมหัวเล็ก	5	17	27	20

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2522). *สมุดรายงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ*. หน้า 23-24.

¹ราตรี โดเฟงพัฒนา. (2543). *ตลาดน้ำ: วิถีชีวิตของเกษตรกรรมภาคกลาง*. หน้า 159.

ตาราง 3 แสดงผลผลิตพืชผักของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2516-2519

	พ.ศ. 2516	พ.ศ. 2517	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2519
ชนิดผัก	(ก.ก.)	(ก.ก.)	(ก.ก.)	(ก.ก.)
พริกใหญ่	80,674	86,912	115,019	200,000
พริกเล็ก	50,750	97,566	183,516	190,000
ขิง	5,140	8,277	22,695	9,000
กระเทียม	1,375	1,100	948600	6,000
ผักกาดหัว	265,600	425,590	1,277,769	977,500
มะเขือเทศ	303,548	553,487	834,240	525,600
ถั่วลิ้นเต่า	680	30	74	200
กะหล่ำปลี	243,073	880,515	960,332	924,000
หอมหัวเล็ก	2,123	7,225	11,610	86,000

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2522). สมุดรายนงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 23-24.

นอกจากนี้ยังมีการทำสวนผลไม้ ผลไม้ที่สามารถเพาะปลูกได้ในจังหวัดสมุทรปราการ เช่น มะม่วง เป็นไม้ผลยืนต้นที่สามารถปลูกได้ดีในสภาพดินเหนียวปากแม่น้ำ รสชาติดีบริโภคได้ทั้งดิบและสุก เช่น เขียวเสวย ฟ้าลั่น แต่มะม่วงที่มีชื่อเสียงที่สุด ได้แก่ มะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้ ซึ่งเป็นสายพันธุ์ดั้งเดิมจากสวนในอำเภอพระประแดงและอำเภอพระสมุทรเจดีย์ โดยมีพื้นที่เพาะปลูกมากที่อำเภอบางพลี บางบ่อ การปลูกมะม่วงในจังหวัดสมุทรปราการ ใช้วิธีการยกคันดินเพื่อไม่ให้น้ำท่วมรากของมะม่วง หรือที่เรียกว่า ยกร่องสวน¹ เกษตรกรสามารถเก็บผลผลิตมะม่วงได้ปีละ 2 ครั้ง

มะพร้าว เป็นไม้ผลยืนต้นที่สามารถปลูกได้ทั่วไป ส่วนใหญ่นิยมปลูกมะพร้าวเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น เนื้อมะพร้าวสามารถนำมาคั้นเป็นกะทิ ใช้เป็นส่วนประกอบของอาหารคาวหวาน ทางมะพร้าวและกะลาสามารถนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงหุงต้ม มะพร้าวเป็นพืชที่ปลูกง่ายและไม่ต้องดูแลมากนัก มะพร้าวที่นิยมปลูกในจังหวัดสมุทรปราการ เช่น

¹คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 2.

มะพร้าวน้ำหอม สามารถบริโภคได้ทั้งน้ำและเนื้อและยังสามารถนำไปแปรรูปเป็นมะพร้าวเผาและวุ้นมะพร้าวได้อีกด้วย พื้นที่ที่ปลูกมะพร้าวน้ำหอมในจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ อำเภอพระประแดงและอำเภอบางพลี แต่ผลผลิตที่ได้มีปริมาณไม่มากนัก

ตาราง 4 แสดงเนื้อที่เพาะปลูกมะพร้าวและผลผลิตต่อไร่ของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2515-2519

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ต่อไร่)	ผลผลิต (ก.ก.)
พ.ศ. 2515	65,559	100,641,823
พ.ศ. 2516	65,449	97,728,942
พ.ศ. 2517	68,039	101,102,327
พ.ศ. 2518	61,693	138,328,155
พ.ศ. 2519	61,693	138,328,155

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2522). สมุดรายนงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 20.

การปลูกสวนผักและผลไม้ในจังหวัดสมุทรปราการได้ผลผลิตที่ไม่มากนักเนื่องจากประสบปัญหาดินเค็มและน้ำกร่อย การไหลบ่าของน้ำเค็มเข้ามาในพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งการที่จังหวัดสมุทรปราการได้มีการขยายตัวของเมือง และมีการใช้พื้นที่เพื่อการพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ส่งผลให้ผลผลิตมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

2.2 การทำประมง อาชีพประมงเป็นอาชีพหลักของจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากมีพื้นที่ตั้งอยู่ติดอ่าวไทย ทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพประมงของชาวสมุทรปราการ

ประมงน้ำจืด เดิมการทำประมงน้ำจืดในจังหวัดสมุทรปราการ ไม่ได้เป็นอาชีพหลักแต่เป็นอาชีพเสริมที่อาศัยเวลาว่างจากการทำนาหรือการประกอบอาชีพอื่นๆ ส่วนมากบริเวณที่ราษฎรทำประมงน้ำจืดคือ พื้นที่บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา ลำคลองสายต่างๆ ปลายน้ำจืดที่มีชื่อเสียงที่สุดของจังหวัดสมุทรปราการได้แก่ ปลาสด ต่อมาการทำประมงน้ำจืดของจังหวัดสมุทรปราการมีการพัฒนาขึ้นโดยได้รับคำแนะนำจากกรมเกษตรและกรมประมง ให้เกษตรกรใช้วิธีการขุดบ่อเลี้ยงปลา เลือกชนิดของปลาที่ควรจะเลี้ยงและปริมาณที่ปล่อยลงเลี้ยงในบ่อ¹

¹ธีรพันธ์ ภูคาสวรรค์. (2525). สองร้อยปีการประมงไทย สมัยกรุงรัตนโกสินทร์. หน้า 242.

ต่อมากรมประมงมีการพัฒนาการประมงออกสู่ภูมิภาคตั้งสถานีวิจัยการประมง ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพประมงน้ำจืดทั่วประเทศ¹ แม้ว่าการประมงน้ำจืดจะไม่ส่งผลในทางเศรษฐกิจมากนัก แต่ก็เป็นการสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยแม่น้ำลำคลองในการทำมาหากินเนื่องจากสมุทรปราการเป็นพื้นที่ลุ่มมีแม่น้ำเจ้าพระยาและมีลำคลองสาขามากมายทำให้มีปลาน้ำจืดตามธรรมชาติอาศัยอยู่ชุกชุม เช่น ปลาช่อน ปลาดุก ปลาตะเพียน ปลานิล ปลายี่สก ปลาน้ำจืดที่จับได้ส่วนมากจะนำมาทำเป็นปลาเค็มและปลาดุกแห้ง ปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้ในจังหวัดสมุทรปราการในระหว่าง พ.ศ.2517-2519 มีดังนี้

ตาราง 5 แสดงปริมาณสัตว์น้ำจืดของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2517-2519

ปี	ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ (ตัน)
พ.ศ. 2517	3,617
พ.ศ. 2518	3,654
พ.ศ. 2519	3,724

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2519). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 32 พ.ศ.2519-2522*. หน้า 270.

ประมงน้ำเค็ม สมุทรปราการอยู่ในเขตประมง 2* เขตอ่าวไทยตอนใน การทำประมงในจังหวัดสมุทรปราการเป็นอาชีพดั้งเดิม เนื่องจากประชาชนอาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล การทำประมงในจังหวัดสมุทรปราการมีการพัฒนาเรื่อยมา ในระยะแรกเป็นการทำประมงแบบพื้นบ้านเป็นอาชีพในครัวเรือน ใช้เครื่องมือขนาดเล็กในการทำประมงต่อมามีการพัฒนาให้ใช้เครื่องมือ ขนาดใหญ่มากขึ้น เช่น อวนล้อมจับ อวนลากคู่ขนาดใหญ่ และมีการนำเรือติดเครื่องยนต์ ทั้งขนาดกลางและขนาดใหญ่เข้ามาทำประมง ชนิดของสัตว์ทะเลที่จับได้ในจังหวัดสมุทรปราการ เช่น ปลาทุบ ปลาลัง กุ้ง หอยและปู เป็นต้น

¹ธีรพันธ์ ภูคาสุวรรณ. (2525). *สองร้อยปีการประมงไทย สมัยกรุงรัตนโกสินทร์*. หน้า 244.

*เขตประมง 2 (อ่าวไทยตอนใน) ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ กรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร สมุทรสงครามและเพชรบุรี

เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ทำให้การขนส่งสินค้าทะเลจากสมุทรปราการไปยังกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ที่สุดในประเทศสะดวกมากยิ่งขึ้น จากตาราง 6 เป็นการแสดงปริมาณสัตว์ทะเลที่จับได้ในจังหวัดสมุทรปราการ ดังนี้

ตาราง 6 ปริมาณสัตว์ทะเลที่จับได้ของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2504-2519

ปี	ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ (ตัน)
พ.ศ. 2504	42,173
พ.ศ. 2505	22,231
พ.ศ. 2506	22,996
พ.ศ. 2507	113,688
พ.ศ. 2508	101,335
พ.ศ. 2509	105,886
พ.ศ. 2510	118,193
พ.ศ. 2511	183,090
พ.ศ. 2512	166,475
พ.ศ. 2513	192,127
พ.ศ. 2514	378,148
พ.ศ. 2515	374,770
พ.ศ. 2516	362,935
พ.ศ. 2517	213,900
พ.ศ. 2518	138,069
พ.ศ. 2519	138,570

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2497-2519). สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 24 พ.ศ.2506. หน้า 188., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 25 พ.ศ. 2507. หน้า 216., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 26 พ.ศ. 2508. หน้า 216., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 27 พ.ศ. 2509. หน้า 209, สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 28 พ.ศ. 2512-2518. หน้า 215., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 29 พ.ศ. 2513-2514. หน้า 218., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 30 พ.ศ. 2515-2516. หน้า 223., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 31 พ.ศ. 2517-2518. หน้า 213., สมุดรายงานสถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 32 พ.ศ. 2519-2523. หน้า 270.

2.3 อุตสาหกรรม เมื่อเศรษฐกิจของไทยเริ่มขยายตัวมากขึ้น รัฐบาลจึงเริ่มส่งเสริมอุตสาหกรรมให้เจริญก้าวหน้า อุตสาหกรรมในระยะแรกของสมุทรปราการเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากภาคเกษตรรัฐได้ดำเนินการสนับสนุนกิจการอุตสาหกรรมอย่างมาก เนื่องจากตระหนักดีว่า อุตสาหกรรมจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า มีอัตราการจ้างงานสูง ประกอบหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยได้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโดยการผลักดันของสหรัฐอเมริกาที่เข้ามา มีบทบาทในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และเด่นชัดมากขึ้นในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สหรัฐอเมริกามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยให้การสนับสนุนด้านการเงินและการวางแผนเชิงนโยบาย สหรัฐอเมริกาได้ส่งคณะผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐกิจจากธนาคารโลก* เข้ามาศึกษาความต้องการทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาของประเทศไทย ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ในพ.ศ.2502 และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนและบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรมครั้งแรกในพ.ศ.2497** และมีฉบับต่อๆมาอีกหลายฉบับเพื่อเป็นการส่งเสริมกิจการอุตสาหกรรมในประเทศไทย ต่อมาได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกขึ้นในพ.ศ.2504 ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

ในระยะแรกโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ยังคงเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องมาจากภาคการเกษตรที่มีในท้องถิ่น และจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมยังมีไม่มากนัก เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทย ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-3 ยังคงกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ เพราะรัฐบาลให้การสนับสนุนโรงงานที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ ประกอบกับกรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวง เป็นศูนย์กลางของความเจริญทุก ๆ ด้าน และเป็นแหล่งศูนย์กลางของตลาด วัตถุดิบและการคมนาคมขนส่งที่สะดวก ทำให้เป็นสิ่งดึงดูดนักลงทุนให้เข้าไปตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครมากกว่าในเขตปริมณฑล

* คณะผู้เชี่ยวชาญของธนาคารโลกประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ จากหลายประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมนี นอร์เวย์ อิตาลี อังกฤษและสหรัฐอเมริกา ประกอบไปด้วยหัวหน้าคณะ 1 คน และผู้เชี่ยวชาญ 6 คน มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆคือ เกษตรกรรม ชลประทาน อุตสาหกรรม การคลัง การบริการสังคม และการขนส่ง

** ได้มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรมอีกหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2503, พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2505 ฉบับที่ 1 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2508 ฉบับที่ 2

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509)

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 รัฐบาลได้เร่งพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา และระบบโทรคมนาคม เพื่อส่งเสริมการกระตุ้นให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม และได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ในพ.ศ. 2503 ขึ้นเพื่อใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมให้มากยิ่งขึ้น ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า เช่น สินค้าอุปโภคและบริโภค เพื่อเป็นการช่วยลดภาวะการขาดดุลการค้า ในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ 1 มีอุตสาหกรรมใหม่เกิดขึ้นหลายชนิด เช่น การผลิตยางรถยนต์ อุตสาหกรรมกระดาษ การผลิตแก้วและกระจก การผลิตยารักษาโรค เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514)

ในช่วงนี้รัฐบาลมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาอุตสาหกรรมให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานและวัตถุดิบภายในประเทศ โดยเน้นอุตสาหกรรมผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเหมือนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 และมีนโยบายให้สิทธิประโยชน์ยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีแก่อุตสาหกรรมประเภทที่ต้องการส่งเสริม และคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519)

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 รัฐบาลได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยยึดระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและส่งเสริมการขยายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค มีการส่งเสริมทางด้านเงินทุน ภาษีอากร การบริการของรัฐเพื่อให้เกิดความสนใจในการลงทุน ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ไขจุดบกพร่องของอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-2

อุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการในช่วงแรก ส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากภาคเกษตรกรรม เช่น โรงงานทอเสื่อและพรม โรงงานหมักหนังสือสัตว์ โรงงานทำปูนแดง ปูนขาว โรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น จำนวนโรงงานในจังหวัดสมุทรปราการแสดงในตาราง 7 ดังนี้

ตาราง 7 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2512-2519

ปี	จำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรม (โรง)
พ.ศ. 2512	84
พ.ศ. 2513	192
พ.ศ. 2514	115
พ.ศ. 2515	481
พ.ศ. 2516	104
พ.ศ. 2517	116
พ.ศ. 2518	132
พ.ศ. 2519	102

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2518). *สมุดรายนามสถิติจังหวัดสมุทรปราการ*. หน้า 31.

โดยรวมสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะคือ ในด้านผลผลิตการเกษตร การทำนา ทำสวน ก็ยังคงมีจำนวนไม่มากนักและมีความผันผวนตลอดเวลา เนื่องจากลักษณะที่ตั้งที่ใกล้ปากอ่าวไทย มักเกิดปัญหาผลกระทบของน้ำเค็มไหลทะลักเข้ามาในพื้นที่ จำนวนพืชผลที่ได้ปริมาณน้อยเพียงพอต่อการบริโภคภายในพื้นที่เท่านั้น ส่วนผลผลิตทางด้านการประมงและนาเกลือ สร้างรายได้ที่สำคัญให้กับจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่ใกล้ทะเลมีความเหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพทำให้มีจำนวนผลผลิตค่อนข้างสูง

ส่วนอุตสาหกรรมระยะเริ่มแรกของจังหวัดสมุทรปราการคือ อุตสาหกรรมโรงสีข้าวซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ต่อมาเมื่อรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมซึ่งมีการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการมากขึ้น โดยส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตรภายในท้องถิ่น การดำเนินกิจการอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการในระยะแรกยังมีจำนวนจำกัดเพราะรัฐบาลเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตามได้มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการมากขึ้น เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นแหล่งรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมจากกรุงเทพมหานคร จึงเห็นได้ว่านโยบายของรัฐเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการในเวลาต่อมา

บทที่ 3

ปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ ระหว่าง พ.ศ.2520-2539

เมื่อรัฐบาลประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ตามคำแนะนำของธนาคารโลกที่เสนอแนะให้รัฐบาลไทยส่งเสริมเศรษฐกิจแบบเสรี ทำให้การผลิตของประเทศได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมเพราะอุตสาหกรรมเป็นการนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่มากผลิตหรือแปรรูปให้เกิดเป็นสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้น การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยในระยะแรกยังคงกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานคร จนกระทั่งโรงงานมีความหนาแน่นมากขึ้นทำให้เกิดความแออัดและมลภาวะเป็นพิษในกรุงเทพมหานคร ต่อมารัฐบาลพยายามผลักดันไม่ให้มีการตั้งหรือขยายโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานครอีกต่อไป รวมทั้งมีนโยบายให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นแหล่งรองรับการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมจากกรุงเทพมหานคร

หากพิจารณาปัจจัยส่งเสริมการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งได้แก่ ที่ดิน ทุน ตลาดแรงงาน การขนส่งและวัตถุดิบ² แล้ว ปัจจัยทั้งหมดมีความสำคัญต่อการเลือกทำเลที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม เพราะถ้าหากเลือกที่ตั้งโรงงานที่มีความเหมาะสมจะเป็นการลดต้นทุนการผลิตทำให้สินค้ามีราคาถูกลง จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความพร้อมหลายด้านในการเป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกดังนี้

1. ปัจจัยเกื้อหนุนภายในจังหวัดสมุทรปราการในการพัฒนาเป็นแหล่งอุตสาหกรรม

ลักษณะทางภูมิศาสตร์และทางกายภาพของจังหวัดสมุทรปราการนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญมาก ที่ทำให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นแหล่งพัฒนาอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศแห่งหนึ่ง ปัจจัยภายในที่สำคัญของจังหวัดสมุทรปราการประกอบด้วย

1.1 ที่ตั้ง สมุทรปราการตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาตอนเหนือของอ่าวไทย โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านจังหวัด มีเนื้อที่ประมาณ 1,004.92 ตารางกิโลเมตร (622,557.50 ไร่) ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม

¹ สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย. (2538). การกระจายแหล่งอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค. หน้า 1.

² อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม. (2532). เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรมเบื้องต้น. หน้า 154-158., วิชัย ศรีคำ. (2546). ภูมิศาสตร์อุตสาหกรรม. หน้า 69-71

เมื่อรัฐบาลไม่สนับสนุนให้มีการตั้งหรือขยายโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งพยายามผลักดันให้โรงงานอุตสาหกรรมย้ายฐานการผลิตไปยังจังหวัดโดยรอบ กรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล* สมุทรปราการจึงเป็นจังหวัดหนึ่งที่ถูกประกอบการให้ความสนใจเข้ามาลงทุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากมีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานครเมืองหลวงของประเทศ โดยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 30 กิโลเมตร¹ เท่านั้นและยังอยู่ไม่ห่างไกลจากท่าเรือกรุงเทพ (ท่าเรือคลองเตย) ซึ่งเป็นท่าเรือเพียงแห่งเดียวของประเทศและเป็นจุดรับวัตถุดิบที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ตลอดจนเป็นจุดที่ขนส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ โดยเส้นทางที่ใช้ในการติดต่อระหว่างจังหวัดสมุทรปราการกับท่าเรือกรุงเทพมีทั้งทางบก คือ ถนนสุขุมวิท และทางน้ำคือ แม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลผ่านจังหวัดสมุทรปราการ

นอกจากนี้สมุทรปราการยังตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากสนามบินนานาชาติกรุงเทพ (ดอนเมือง) มากนัก โดยมีระยะห่างประมาณ 45 กิโลเมตรทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม ได้กล่าวถึงปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกทำเลที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมว่าสิ่งที่สำคัญคือต้องตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งวัตถุดิบและตลาดเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการขนส่งสินค้า² ด้วยเหตุนี้จังหวัดสมุทรปราการจึงได้เปรียบในด้านที่ตั้งเพราะอยู่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งศูนย์รวมทั้งทางด้าน วัตถุดิบ ตลาด ทุน การขนส่งที่เสียค่าใช้จ่ายต่ำกว่าที่อื่นๆ และสามารถเลือกเส้นทางในการขนส่งได้หลายเส้นทาง ผู้ประกอบการจึงให้ความสนใจเข้ามาตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

อนึ่ง ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสมุทรปราการที่ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาดูดกับอ่าวไทย ทำให้ดินเค็มเพราะน้ำทะเลไหลทะลักเข้ามาในพื้นที่การเกษตรผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อยและคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร ฉะนั้นพื้นที่ในจังหวัดสมุทรปราการจึงไม่เหมาะสมในการทำ การเกษตร แต่มีความเหมาะสมในการเป็นแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเนื่องจากได้เปรียบในด้านพื้นที่ ซึ่งครอบคลุมบริเวณสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้สะดวกในการใช้แม่น้ำเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าและยังใช้แม่น้ำเป็นแหล่งระบายความร้อนอันเกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต

* ปริมณฑลประกอบด้วย จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดนนทบุรี

¹ จังหวัดสมุทรปราการ. (2539). *แผนลงทุนจังหวัดสมุทรปราการ*. หน้า 9.

² อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม. (2532). *เล่มเดิม*. หน้า 163.

1.2 เส้นทางคมนาคม เป็นองค์ประกอบสำคัญในการขนส่งวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด จังหวัดสมุทรปราการมีเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง ทำให้การเดินทางสะดวกรวดเร็ว เส้นทางคมนาคมในจังหวัดสมุทรปราการมีทั้งทางบกและทางน้ำ ดังนี้¹

ทางบก ถนนสายหลักที่อยู่ในช่วงระยะเวลาในการทำวิจัยที่มีความสำคัญต่อการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการมี 7 สาย ดังนี้

1. ถนนสุขุมวิทหรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เป็นถนนสายหลักที่ตัดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2476 เชื่อมระหว่างกรุงเทพมหานคร จากบางนาเข้าสู่จังหวัดสมุทรปราการผ่านอำเภอเมืองสมุทรปราการ นิคมอุตสาหกรรมบางปู ไปบรรจบกับถนนบางนา-ตราด ที่อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา² ถนนสุขุมวิทมีการคมนาคมที่แออัด เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าเข้าสู่ตลาดในกรุงเทพมหานครและขนส่งวัตถุดิบจากท่าเรือกรุงเทพเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ

2. ถนนสายบางนา-ตราดหรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 34 ตัดขึ้นเมื่อพ.ศ.2509 เป็นทางหลวงที่แยกจาก ถนนสุขุมวิทบริเวณบางนา ผ่านอำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ ออกสู่อำเภอบางปะกง ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา³ และเข้าสู่จังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเป็นถนนสายหลักของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่จะเชื่อมต่อกับบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

3. ถนนสุขสวัสดิ์หรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 303 ตัดขึ้นเมื่อพ.ศ.2493 เป็นเส้นทางเชื่อมต่อกับกรุงเทพมหานคร โดยเริ่มจากวงเวียนใหญ่ตัดผ่านเขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร ตำบลบางพึ่ง ตำบลบางครุ ตำบลบางจาก ในอำเภอพระประแดง ผ่านตำบลปากคลองบางปลากด ตำบลแหลมฟ้าผ่า ในอำเภอพระสมุทรเจดีย์ ไปสิ้นสุดที่ท่าเรือข้ามฟากไปยังเทศบาลเมืองสมุทรปราการและยังตัดผ่านไปถึงป้อมพระจุลจอมเกล้า⁴ นอกจากนี้เส้นทางสุขสวัสดิ์ยังสามารถเชื่อมโยงการติดต่อระหว่างอำเภอพระประแดงและกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันตก และการ

¹ จังหวัดสมุทรปราการ. (2539). *เล่มเดิม*. หน้า 63-64.

² พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดซื้อที่ดินและอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นเพื่อตัดถนนต่อจากถนนเพลินจิตต์ จังหวัดพระนครไปถึงจังหวัดสมุทรปราการ พุทธศักราช 2476. (2476, 28 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 50. หน้า 237-238.

³ พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างทางหลวงสายกรุงเทพฯ-ตราด ตอนพระโขนง-ศรีราชา ในท้องที่อำเภอพระโขนง จังหวัดพระนคร อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราและอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พ.ศ.2509. (2509, 19 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 83 ตอนที่ 35. หน้า 269.

⁴ พระราชบัญญัติเวนคืนที่ดินอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างทางหลวงสายดาวคะนอง-ราษฎร์บูรณะ-ป้อมพระจุลจอมเกล้าฯ ในท้องที่อำเภอพระประแดง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2493. (2493, 29 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 67 ตอนที่ 46. หน้า 821.

ติดต่อกับภาคตะวันตก โดยใช้เส้นทางสายธนบุรี-ปากท่อ ที่แยกออกจากถนนสุขสวัสดิ์ในเขตราษฎร์บูรณะ¹

4. ถนนเทพารักษ์หรือทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3268 พัฒนาจากทางหลวงจังหวัดที่เชื่อมระหว่างตำบลสำโรงเหนือกับอำเภอบางพลีและอำเภอบางปะอินกับถนนบางนา-ตราด

5. ถนนพุทธรักษาหรือทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3116 พัฒนาจากทางหลวงจังหวัดที่เชื่อมภายในตำบลท้ายบ้านกับตำบลพุทธรักษาไปบรรจบกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3256 ถนนสายนี้ทำหน้าที่ขนส่งสินค้าจากตำบลแพรกษาออกสู่ตลาด

6. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3256 พัฒนาจากทางหลวงจังหวัดที่ตัดเชื่อมระหว่างถนนสุขุมวิทบริเวณตำบลบางปูผ่านถนนเทพารักษ์และถนนบางนา-ตราด ที่อำเภอบางพลีบรรจบกับถนนกิ่งแก้วไปสู่เขตตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

7. ถนนสายลวดหรือทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3115 พัฒนาจากทางหลวงจังหวัดที่เชื่อมระหว่างถนนท้ายบ้านกับถนนสุขุมวิท

นอกจากถนนสายหลักทั้ง 7 สายแล้วยังมีถนนสายรองที่เชื่อมต่อตำบลต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก ถนนสายหลักทุกเส้นเป็นถนนที่ตัดเชื่อมกับถนนในกรุงเทพมหานครส่งผลให้จังหวัดสมุทรปราการมีเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สะดวก ถนนสายหลักทุกสายใช้ในการขนส่งวัตถุดิบจากท่าเรือกรุงเทพเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมในสมุทรปราการและเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าออกสู่ตลาดในกรุงเทพมหานคร

¹ดวงกมล ชัยมงคล. (2534). วิวัฒนาการย่านอุตสาหกรรมพระประแดงและแนวทางพัฒนา. หน้า 49.

ทางน้ำ การขนส่งทางน้ำเป็นการขนส่งที่เสียค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด การคมนาคมขนส่งทางน้ำในจังหวัดสมุทรปราการส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและเข้าสู่ท่าเทียบเรือกรุงเทพ โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางขนส่งสายสำคัญ แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านกรุงเทพมหานครมาออกปากแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดสมุทรปราการ ผ่านอำเภอพระประแดง อำเภอเมืองสมุทรปราการและอำเภอพระสมุทรเจดีย์เป็นทางเดินเรือของเรือสมุทรขนาดใหญ่

นอกจากการใช้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางหลักในการลำเลียงและขนส่งสินค้าแล้ว ยังมีการใช้ท่าเรือโดยสารและแพขนานยนต์สำหรับยานพาหนะที่บรรทุกสินค้าและวัตถุดิบเพื่อการอุตสาหกรรม ท่าเรือโดยสารและแพขนานยนต์ที่สำคัญในจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่

1. ท่าเรือพระประแดง ตั้งอยู่ที่หน้าท่าเรืออำเภอพระประแดง
2. ท่าเรือข้ามฟากนาวาสมุทร เป็นแพขนานยนต์ใช้บรรทุกรถยนต์ข้ามฟากจากฝั่งปู่เจ้าสมิงพรายไปยังฝั่งอำเภอพระประแดง
3. ท่าเรือข้ามฟากเกตรา เป็นแพขนานยนต์อยู่ติดกับท่าเรือข้ามฟากนาวาสมุทร
4. ท่าเรืออายุโตะโตะ ตั้งอยู่บริเวณอำเภอพระประแดง ข้ามไปยังท่าเรือวิบูลย์ศรี ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ
5. ท่าเรือวิบูลย์ศรี ตั้งอยู่ที่ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ¹

ทางรถไฟและทางอากาศ จังหวัดสมุทรปราการไม่มีเส้นทางคมนาคมทางรถไฟ* แต่ก็ยังไม่ห่างไกลจากสถานีรถไฟกรุงเทพมากนักจึงสามารถใช้บริการทางรถไฟโดยใช้วิธีขนถ่ายสินค้าทางรถยนต์หรือรถบรรทุก นอกจากนี้ในจังหวัดสมุทรปราการยังไม่มีเส้นทางคมนาคมทางอากาศเช่นเดียวกัน** แต่สมุทรปราการอยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติกรุงเทพเพียง 45 กิโลเมตรเท่านั้นจึงใช้วิธีขนถ่ายสินค้าทางรถยนต์หรือรถบรรทุกเช่นเดียวกับทางรถไฟ

เส้นทางคมนาคมขนส่งของจังหวัดสมุทรปราการเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานครทั้งทางบกและทางน้ำ ถนนสายหลักทุกสายในจังหวัดสมุทรปราการเป็นถนนที่มุ่งตรงเข้าสู่กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการขนส่งวัตถุดิบและสินค้า การขนส่งทางรถยนต์และรถบรรทุกเป็นวิธีการที่รวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันจังหวัดสมุทรปราการก็มีการขนส่งทางน้ำซึ่งเป็นการขนส่งที่

¹จังหวัดสมุทรปราการ. (2539). *เล่มเดิม*. หน้า 65

*ในพ.ศ.2436 ได้มีการเปิดใช้ทางรถไฟสายกรุงเทพฯ-ปากน้ำขึ้นเป็นครั้งแรกและได้ยกเลิกไปเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2503

**ปัจจุบันได้มีการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิขึ้นเพื่อใช้เป็นสนามบินนานาชาติแห่งใหม่ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ เปิดใช้งานเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2549

ประหยัดที่สุดและเป็นที่ยอมรับสำหรับการขนส่งที่มีน้ำหนักมากและเป็นการขนส่งในระยะไกล ทำให้การขนส่งในจังหวัดสมุทรปราการมีความสะดวกและเสียค่าใช้จ่ายต่ำกว่าที่อื่น ๆ

1.3 ระบบสาธารณูปโภค เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเนื่องจากระบบสาธารณูปโภคเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีส่วนสนับสนุนให้การประกอบการอุตสาหกรรมเกิดผลสำเร็จ ระบบสาธารณูปโภคที่สำคัญของจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่

การไฟฟ้า การประกอบกิจการอุตสาหกรรมมีความจำเป็นต้องใช้กระแสไฟฟ้าเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต จังหวัดสมุทรปราการให้บริการด้านไฟฟ้าในพื้นที่โดยขยายขอบเขตไปอย่างกว้างขวางครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยอยู่ในการควบคุมดูแลของการไฟฟ้านครหลวง 3 แห่ง คือ

1. สำนักงานเขตสมุทรปราการ ให้บริการในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดงฝั่งตะวันตก
2. สำนักงานเขตบางพลี ให้บริการในพื้นที่อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ
3. สำนักงานเขตราษฎร์บูรณะ ครอบคลุมการให้บริการในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของอำเภอพระประแดง และอำเภอพระสมุทรเจดีย์

นอกจากนี้ยังมีสถานีไฟฟ้าย่อยบริการอีกหลายแห่ง ได้แก่ สถานีไฟฟ้าย่อยสำโรง สถานีไฟฟ้าย่อยวัดทองคั้ง ตั้งอยู่บนถนนปู่เจ้าสมิงพราย สถานีไฟฟ้าย่อยพระประแดง ตั้งอยู่บนถนนสุขสวัสดิ์และยังมีสถานีไฟฟ้าย่อยราษฎร์บูรณะ สถานีไฟฟ้าย่อยบางนา และโรงจักรพระนครใต้ ที่ให้บริการไฟฟ้าในจังหวัดสมุทรปราการ

การประปา การให้บริการด้านประปาอยู่ในความดูแลของการประปานครหลวงสำนักงานประปาสาขาสมุทรปราการมีพื้นที่ดูแลรับผิดชอบให้บริการในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ สำหรับในพื้นที่อำเภอพระประแดงและอำเภอพระสมุทรเจดีย์อยู่ในความควบคุมดูแลของสำนักงานประปาตลิ่งชัน การให้บริการน้ำประปาสามารถควบคุมพื้นที่เพียงบางส่วนเท่านั้น ในส่วนของภาคอุตสาหกรรมมีการเจาะน้ำบาดาลมาใช้เพื่อทดแทนการขาดแคลนน้ำและเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย

โทรศัพท์ จังหวัดสมุทรปราการให้บริการโทรศัพท์แก่ประชาชน ภาคธุรกิจการค้าและภาคอุตสาหกรรมการให้บริการอยู่ในเขตความรับผิดชอบของชุมสายโทรศัพท์ ดังนี้

1. ชุมสายโทรศัพท์สมุทรปราการ ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิทอำเภอเมืองสมุทรปราการ รับผิดชอบดูแลในพื้นที่เขตเทศบาล เมืองสมุทรปราการจนถึงบริเวณถนนสุขุมวิท (สายเก่า) กิโลเมตรที่ 30

2. ชุมสายโทรศัพท์บางปู รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ถนนสุขุมวิทกิโลเมตรที่ 30 ไปจนถึงเขตบางปูใหม่และถนนเทพารักษ์ กิโลเมตรที่ 12-17
3. ชุมสายโทรศัพท์บางพลี-บางบ่อ ตั้งอยู่ในบริเวณอำเภอบางพลีรับผิดชอบในพื้นที่บางนา-ตราด กิโลเมตรที่ 23-25 และถนนเทพารักษ์กิโลเมตรที่ 27 จนถึงนิคมอุตสาหกรรมบางพลี
4. ชุมสายโทรศัพท์ราษฎร์บูรณะ รับผิดชอบดูแลในพื้นที่อำเภอบางพลี อำเภอสุมทรีเจดีย์

1.4 ทูท ทูทเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในการประกอบกิจการอุตสาหกรรมเพราะถ้าขาดปัจจัยด้านทุนแล้วการดำเนินการในโรงงานอุตสาหกรรมก็จะเป็นไปได้ยากยิ่ง การลงทุนของผู้ประกอบการในจังหวัดสมุทรปราการมีทั้งผู้ประกอบการชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ให้ความสนใจเข้ามาลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมเกือบทุกประเภท การลงทุนส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะอุตสาหกรรมต่อเนื่อง มีทั้งการร่วมลงทุนกับนักลงทุนชาวไทยโดยร่วมกันถือหุ้นและที่ชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทยร้อยละเปอร์เซ็นต์¹

ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจังหวัดสมุทรปราการมีจุดเด่นในด้านที่ตั้งที่อยู่เป็นติดกับกรุงเทพมหานคร จึงมีความได้เปรียบเนื่องจากกรุงเทพมหานครศูนย์กลางและเป็นเมืองท่าที่ใหญ่ที่สุดของประเทศทั้งยังเป็นตลาดนำเข้าสินค้าและส่งออกที่สำคัญที่สุด การตั้งโรงงานอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการจึงเป็นการเข้าถึงตลาดใหญ่ที่มีการขยายตัวในอัตราที่สูง และเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางบก ทางน้ำและทางอากาศทำให้การขนส่งในจังหวัดสมุทรปราการมีความสะดวกและเสียค่าใช้จ่ายต่ำกว่าที่อื่นๆ

นอกจากนี้จังหวัดสมุทรปราการยังได้เปรียบทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆด้วย อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมให้สมุทรปราการเป็นแหล่งรองรับการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมจากกรุงเทพมหานครที่ประสบปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อมและต้องการจะขยายธุรกิจออกนอกกรุงเทพมหานคร

¹โครงการอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุน. (2539, เมษายน). วารสารส่งเสริมการลงทุน. 7(4): 85.

2. ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ

นโยบายของรัฐเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการเจริญเติบโต จนเป็นจังหวัดที่มีรายได้สูงในอันดับต้น ๆ ของประเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศขึ้น โดยแต่ละแผนมีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี ยกเว้นแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 1 มีระยะเวลาดำเนินการ 6 ปี เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีแบบแผนที่ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการลงทุน ที่เรียกว่าสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment หรือ B.O.I) มีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละพื้นที่และมีมาตรการกระตุ้นให้มีการลงทุนโดยให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีแก่ผู้ลงทุน

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เศรษฐกิจของไทยอยู่ในภาวะตกต่ำ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาเงินเฟ้อ ปัญหาการขาดดุลการค้า¹ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ออกพระราชบัญญัติสภาแห่งชาติ พ.ศ.2493 โดยมีหน้าที่เสนอคำแนะนำตลอดจนชี้แจงแก่รัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อให้รัฐบาลสามารถตัดสินใจและบริหารเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างถูกต้อง² เพื่อเร่งการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติดำเนินการควบคู่ไปกับเศรษฐกิจชาตินิยม³ เพื่อรองรับการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจและเข้าควบคุมการผลิตปัจจัยพื้นฐานของประเทศ

ต่อมาจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ยึดอำนาจจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญจากนั้นได้เปลี่ยนมาใช้การปกครองระบอบเผด็จการแทน และมีการปรับปรุงระบบเศรษฐกิจใหม่โดยเน้นการส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมตามคำแนะนำของคณะผู้แทนทางเศรษฐกิจของธนาคารโลกที่มาเยือนไทยใน พ.ศ.2500 ซึ่งเสนอแนะต่อรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ว่ารัฐบาลไทยควรมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาของภาคเอกชน โดยให้บริการทางด้านสังคมและเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ จัดหาสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศ เช่น การคมนาคมขนส่ง และพลังงานทางด้านอุตสาหกรรม คณะผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่ารัฐบาลควรทำหน้าที่กระตุ้น ส่งเสริมการลงทุนทั้งในและต่างประเทศ⁴ โดยมีหน้าที่กำหนดนโยบายและวางแผนเศรษฐกิจและไม่ดำเนินธุรกิจแข่งขันกับประชาชน ดังนั้นรัฐบาลจึงได้

¹ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2527). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคม*. หน้า 377.

² แหล่งเดิม. หน้า 345.

³ วิทิต รัชชตาดะนันท์และคนอื่นๆ. (2543). *"ทศวรรษที่ 1 ยุคข้าวยากหมากแพง พ.ศ.2493-2502 ใน 5 ทศวรรษสภาพพัฒนา"*. หน้า 84,86.

⁴ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2546). *กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย*. หน้า 53-54., ปราณี่ ทินกร. (2531). *เส้นทางพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย*. ใน *เศรษฐกิจไทยบนเส้นทางแห่งสันติประชาธรรม 1*. หน้า 169.

ยึดข้อเสนอแนะของธนาคารโลกเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและได้จัดตั้ง สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น ใน พ.ศ. 2502

นโยบายของรัฐบาลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการมี ดังนี้

2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีความชัดเจน สอดคล้องและต่อเนื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจแต่ละแผนมีนโยบายในการพัฒนาอุตสาหกรรมและมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายแนวนโยบายและมาตรการที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ผู้วิจัยได้กำหนด พ.ศ.2520-2539 เป็นช่วงระยะเวลาในการวิจัยซึ่งตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-7 โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ภาวะเศรษฐกิจโลกโดยทั่วไปตกต่ำ ราคาน้ำมันดิบเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและประเทศไทยมีความจำเป็นต้องพึ่งพาพลังงานจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ เป็นผลให้ขาดดุลการค้าเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อปีถึง 45,000 ล้านบาท และอัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 11.6 โดยเฉลี่ยตลอดช่วงของแผนพัฒนาฯ ขณะที่ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลต่างมุ่งใช้นโยบายเพิ่มการลงทุนเพื่อรักษาระดับการเจริญเติบโต แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 มุ่งที่จะฟื้นฟูสภาวะเศรษฐกิจหลังจากวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 โดยเน้นการลงทุนของรัฐบาลเป็นหลักในการกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติและการวางแผนที่ดี การค้นพบแหล่งพลังงานที่สำคัญของประเทศคือ น้ำมันปิโตรเลียมและแก๊สธรรมชาติในอ่าวไทย ทำให้มีการกำหนดพื้นที่และเป้าหมายให้ชัดเจนเพื่อเร่งรัดการส่งออกและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลได้วางแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมคือ ร่วมการลงทุนกับเอกชนในอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมปุ๋ย อุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ ให้การสนับสนุนการแปรรูปวัตถุดิบ การเกษตรและพัฒนาผลผลิตการเกษตรเป็นวัตถุดิบของภาคอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออกและลดความสำคัญของการคุ้มครองและให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ แก่อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าบริโภค เพื่อทดแทนการนำเข้า เช่น สิ่งทอ ปูนซีเมนต์ และอุตสาหกรรมน้ำตาล อีกทั้งมีการสนับสนุนสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกที่สำคัญคือ สินค้าแปรรูปผู้ผลิตสินค้าส่งออกและให้สิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน โดยการยกเว้นภาษีขาเข้า ภาษีการค้า เครื่องจักรและปัจจัยการผลิตอื่น ๆ มีการเร่งรัดการจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรมส่งออกในเขตท่าเรือและสนามบินพาณิชย์ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 เน้นความสำคัญด้านอุตสาหกรรมเพื่อทดแทน

การนำเข้าและส่งออก และยังคงนโยบายการกระจายอุตสาหกรรมไม่ให้กระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานคร¹

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529)

ในช่วงแผนพัฒนาฉบับนี้เป็นช่วงที่เศรษฐกิจกำลังตกต่ำเนื่องจากเศรษฐกิจโลกยังไม่ฟื้นตัว รัฐบาลต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์โดยการกำหนดมาตรการทางการคลังให้รัดกุมเพื่อแก้ปัญหาภาวะหนี้สิน ในแผนฉบับที่ 5 ได้ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมโดยเน้นการส่งออกมากขึ้น เพื่อช่วยลดการขาดดุลการค้าและนำเข้าเงินตราต่างประเทศมากขึ้น โดยเร่งรัดการส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าขั้นปฐมให้เป็นสินค้าขั้นสำเร็จรูป เช่น อาหารแปรรูป อัญมณีเครื่องประดับ เครื่องเรือน ผลิตภัณฑ์จากยาง ในขณะที่เดียวกันก็เร่งพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ ชิ้นส่วนไฟฟ้า ชิ้นส่วนรถยนต์ จักรยานยนต์ให้ส่งออกได้มากขึ้น ส่งเสริมการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคและยังกำหนดพื้นที่สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค กำหนดให้อุตสาหกรรมขนาดย่อมขยายตัวในอัตราสูงกว่าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่²

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534)

ในช่วงของแผนพัฒนาฉบับนี้ เป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยได้ขยายตัวในระดับสูงมากขึ้น แนวโน้มการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมยังคงต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 รัฐบาลได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมไว้ดังนี้ ส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออก โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรที่มีสู่ทางการส่งออกสูงให้สามารถทดแทนการนำเข้า รวมทั้งขยายฐานการผลิตไปสู่สินค้าใหม่ๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมยางและอุตสาหกรรมสิ่งทอ เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมวิศวกรรมเพื่อเป็นฐานสำหรับอุตสาหกรรมอื่นๆในระยะยาว โดยเฉพาะอุตสาหกรรมโลหะ อุตสาหกรรมชิ้นส่วนอุปกรณ์สื่อสารคมนาคม และการพัฒนากรุงเทพมหานครและปริมณฑล ให้เป็นพื้นที่เขตมหานครที่เชื่อมโยงกันภายใต้ระบบศูนย์ชุมชนที่มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น การพัฒนาส่วนที่เกี่ยวข้องกับสมุทรปราการคือ การพัฒนาพื้นที่ย่านอุตสาหกรรมให้เป็นพื้นที่เฉพาะในเขตอุตสาหกรรมตามผังเมืองรวม³

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2520). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สี่*. หน้า 212-230.

² สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2525). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ห้า*. หน้า 72-73.

³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2530). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่หก*. หน้า 230-233.

แผนพัฒนากรุงเทพมหานครและปริมณฑล

แผนพัฒนากรุงเทพมหานครและปริมณฑลเกิดจากข้อบ่งชี้ว่า กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเติบโตอย่างต่อเนื่องเพราะจะมีประชากรเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 1 ล้านคน ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 6 จะมีประชากรทั้งหมดถึง 9.3 ล้านคน ในพ.ศ.2534¹ ซึ่งจะทำให้ประชากรในกรุงเทพมหานครมีความแออัดมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาความขาดแคลนสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

การพัฒนากรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้กำหนดแนวนโยบายการพัฒนาที่สำคัญ คือ มาตรการด้านการลงทุนขยายโครงข่ายบริการด้านพื้นฐาน โดยเฉพาะการลงทุนในระบบเครือข่ายถนนและการขนส่ง โครงการป้องกันน้ำท่วม โครงข่ายประปา โครงการด้านการเคหะ และมาตรการด้านผังเมืองจัดให้มีย่านอุตสาหกรรมตามผังเมืองรวมเพื่อสะดวกแก่การควบคุมสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดให้มีการอนุรักษ์พื้นที่เกษตร

การกำหนดพื้นที่เป้าหมายขึ้นเพื่อที่จะใช้การวางแผนบริการขั้นพื้นฐาน และมาตรการทางผังเมืองได้อย่างสอดคล้องกับอัตราความหนาแน่นและขนาดของประชากร ที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและปัญหาเฉพาะในแต่ละพื้นที่ที่แผนพัฒนากรุงเทพฯ ได้แบ่งบริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑลออกเป็นพื้นที่เป้าหมาย 4 บริเวณ² คือ

1. พื้นที่ศูนย์กลางธุรกิจชั้นใน ประกอบด้วย 12 เขต คือ เขตพระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย ปทุมวัน สัมพันธวงศ์ บางรัก ดุสิต พญาไท ธนบุรี คลองสาน บางกอกน้อย บางกอกใหญ่และยานนาวา เป็นเขตธุรกิจดั้งเดิมและย่านธุรกิจใหม่ศูนย์กลางของธุรกิจด้านการบริหารราชการตลอดทั้งเป็นที่ตั้งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
2. พื้นที่ชานเมืองที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งประกอบด้วย 8 เขต คือ เขตพระโขนง บางเขน บางกะปิ ห้วยขวาง บางขุนเทียน ภาษีเจริญ ดลิ่งชัน ราษฎร์บูรณะและอีก 3 อำเภอของจังหวัดนนทบุรี คือ อำเภอเมือง ปากเกร็ดและบางกรวย ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยและการค้า เป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมและกิจการเกษตร
3. พื้นที่ย่านอุตสาหกรรม ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 75 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่เฉพาะในเขตอุตสาหกรรมตามผังเมืองรวมและนิคมอุตสาหกรรม ได้แก่ บริเวณอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และอำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และอำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีทั้งนิคมอุตสาหกรรมและเป็นย่านที่นิคมอุตสาหกรรมขยายตัวไปตั้งโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น จึงทำให้มีอัตราเพิ่มของประชากรเฉลี่ยประมาณร้อยละ 4.0 ต่อปี

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2530). *เล่มเดิม*. หน้า 297.

²แหล่งเดิม. หน้า 299.

4. พื้นที่กรุงเทพมหานครที่เหลือและเขตปริมณฑลรอบนอก เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญและมีความหนาแน่นของประชากรค่อนข้างต่ำ

นโยบายพัฒนากรุงเทพมหานครและปริมณฑลทำให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นเมืองที่รองรับการเคลื่อนย้ายของประชากรจากภูมิภาคและชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ยังคงดำเนินนโยบายตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 เช่น การปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรและการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคและการกระจายการพัฒนาเมืองรวมทั้งการบริการพื้นฐานไปสู่ภูมิภาค นโยบายสมุทรปราการซึ่งอยู่ในเขตปริมณฑลในกรุงเทพมหานครด้วย หนึ่งนโยบายการพัฒนากรุงเทพมหานครและปริมณฑลให้เชื่อมต่อกับพื้นที่ในบริเวณชายฝั่งตะวันออกยังมีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้เป็นระบบโครงข่ายชุมชนเมืองเดียวกัน¹

2.2 มาตรการส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Broad Of Investment หรือ B.O.I.) คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐบาล มีหน้าที่สนับสนุนการลงทุน โดยให้สิทธิพิเศษด้านภาษีอากรต่อผู้ลงทุน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนก่อตั้งขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จากการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา ในช่วงแรกเป็นเพียงคณะกรรมการซึ่งมีหน้าที่ให้คำปรึกษาในที่ประชุมแก่คณะรัฐมนตรี ต่อมาในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมครั้งแรกใน พ.ศ.2497² ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนของเอกชนและการลงทุนจากต่างประเทศฉบับแรกของไทย³ ด้วยมาตรการลดหย่อนภาษีเครื่องจักรและวัตถุดิบที่นำเข้า ให้ความคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในด้วยการห้ามนำเข้าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกับที่ผลิตได้ในประเทศ และอนุญาตให้นำเงินที่เกิดจากผลกำไรของการลงทุนจากต่างประเทศออกนอกประเทศได้ รวมทั้งให้นำช่างฝีมือหรือผู้ชำนาญจากต่างประเทศเข้าประเทศไทยได้

ต่อมาในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีนโยบายแก้ไขปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ โดยสนับสนุนเอกชนให้สามารถประกอบการได้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งได้ออกประกาศคณะปฏิวัติหลายฉบับ เช่น ฉบับที่ 31/2501 ฉบับที่ 33/2501 ฉบับที่ 42/2502 ฉบับที่ 49/2502 เพื่อเสริมมาตรการการลงทุนในพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรม พ.ศ.2497 แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรม พ.ศ.2497 ยังไม่รัดกุมและเกิดอุปสรรคในการดำเนินงาน จึงได้มี

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2535). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เจ็ด*. หน้า 102.

² พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497. (2497, 12 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 77 ตอนที่ 64. หน้า 1503-1504.

³ ปราณี ทินกร. (2531). *เล่มเดิม*. หน้า 163.

การประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 33/2501 ยกเลิกคณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมและจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจเข้ามาแทนมีอำนาจพิจารณาอนุมัติการส่งเสริมการลงทุน¹ และประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 47/2502 ได้กำหนดประเภทอุตสาหกรรมที่จะได้รับการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 49/2502 อนุญาตให้ชาวต่างประเทศเป็นเจ้าของที่ดินได้ในอัตราที่เหมาะสมกับธุรกิจ ต่อมาได้มีการนำเอาสาระสำคัญของประกาศคณะปฏิวัติทั้งหมดออกเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ.2503² และได้จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนขึ้นเพื่อให้มีแนวทางการส่งเสริมอย่างชัดเจนและเพิ่มสิทธิประโยชน์ให้แก่ผู้ลงทุนมากขึ้น พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลายครั้ง ต่อมาได้มีการตัดคำว่าอุตสาหกรรมออกโดยเรียกว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 เป็นพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการใน พ.ศ.2520-2539 โดยมีสาระสำคัญคือ กำหนดว่ากิจการที่มีความเหมาะสมที่จะได้รับการส่งเสริมต้องเป็นกิจการสำคัญทางเศรษฐกิจ เป็นการผลิตเพื่อส่งออกไปขายต่างประเทศและเป็นกิจการที่ใช้ทุนสูง โดยผู้ที่ได้รับการส่งเสริมจะได้สิทธิประโยชน์ ดังนี้

- อนุญาตให้ผู้ที่ได้รับการส่งเสริมนำคนต่างด้าว ซึ่งเป็นช่างฝีมือ ผู้ชำนาญการหรือคู่สมรส เข้ามาในประเทศไทย
- ชาวต่างประเทศที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนสามารถมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ใช้ในการประกอบกิจการได้
- ได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าเครื่องจักรที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ
- ได้รับการลดหย่อนอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต
- ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้จากกำไรที่ได้จากการประกอบกิจการไม่น้อยกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 8 ปี นับจากวันที่ได้กำไรจากการประกอบกิจการ
- ผู้ประกอบกิจการที่เป็นคนต่างด้าวสามารถส่งผลกำไรหรือเงินปันผลออกนอกประเทศได้

การส่งเสริมการลงทุนไม่จำกัดขอบเขตเฉพาะอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ยังรวมกิจการประเภทบริการเข้าไว้ด้วย⁴ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 มีจุดประสงค์หลักในการเพิ่มอำนาจของคณะกรรมการซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน โดยให้อำนาจทางกฎหมายที่จะให้ความคุ้มครองการผลิต เช่น การเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษ การลดหย่อนภาษีขาเข้าให้แก่เครื่องจักรและวัตถุดิบ

¹อุกฤษฏ์ ปัทมานนท์. (2527). อิทธิพลขององค์กรระหว่างประเทศและรัฐบาลต่างประเทศที่มีต่อนโยบายเศรษฐกิจไทย ใน *ทฤษฎีการพึ่งพากับสังคมเศรษฐกิจไทย*. หน้า 256-266.

²พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ.2503. (2503, 25 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 77 ตอนที่ 88. หน้า 865.

³พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520. (2520, 4 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 94 ตอนที่ 38. หน้า 16-18

⁴สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2543). *เรื่อนำรู้การส่งเสริมการลงทุน*. หน้า 6.

นำเข้า การเพิ่มอำนาจการบริหารของกรมการทำให้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนมีความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมยิ่งขึ้น

ต่อมามีการใช้ภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้แทนภาษีการค้าจึงได้มีการปรับปรุงและออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2534¹ มาตรการส่งเสริมการลงทุนได้แบ่งเขตการลงทุนแบ่งออกเป็น 3 เขต ตามประกาศของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนฉบับที่ 2/2530 โดยแบ่งตามปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านพื้นฐานของแต่ละจังหวัด จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนที่ 1 ซึ่งได้รับสิทธิในการลงทุน ดังนี้

- เป็นโครงการที่ตั้งโรงงานในกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สมุทรสาคร ปทุมธานีและนครปฐม
- โรงงานที่ตั้งอยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนที่ 1 จะได้รับการยกเว้นภาษีอากรเครื่องจักรและยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 3 ปี
- โครงการที่ส่งออกไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของมูลค่ายอดขายหรือตั้งแหล่งประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริม จะได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับวัตถุดิบในการผลิตเพื่อส่งออกเป็นเวลา 1 ปี

มาตรการส่งเสริมการลงทุนเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการพัฒนาและการส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศโดยผ่านการพิจารณาและดำเนินการของ B.O.I. ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการลงทุนในจังหวัดสมุทรปราการควบคู่ไปกับศักยภาพของที่ตั้งจังหวัด

2.3 การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยหรือ กนอ. ได้ก่อตั้งขึ้นมาใน พ.ศ.2515 มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม ต่อมาในพ.ศ.2522 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานเพื่อสนองการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมภายในประเทศและกระจายอุตสาหกรรมออกสู่ภูมิภาค การก่อตั้งการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย มีจุดประสงค์ในการจัดหาที่ดินที่มีความเหมาะสมในการจัดตั้งหรือขยายนิคมอุตสาหกรรมตลอดจนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของผู้ประกอบการในเขตพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค เช่น ถนน ท่อระบายน้ำ โรงกำจัดน้ำเสียส่วนกลาง ระบบป้องกันน้ำท่วม ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์

¹พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2534. (2534, 21 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม108 ตอนที่ 201. หน้า 224.

²สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2537). ไขเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการลงทุน. หน้า 12., อภิเชก บันสุวรรณ. (2544-2545). นโยบายและมาตรการในการพัฒนาอุตสาหกรรมในภูมิภาค. 21-22(2). 167-168.

ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ธนาคาร เป็นต้น และประการสุดท้ายคือ ส่งเสริมและควบคุมนิคมอุตสาหกรรมของเอกชน นิคมอุตสาหกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- เขตอุตสาหกรรมทั่วไป คือ เขตพื้นที่ที่ดินที่กำหนดไว้สำหรับการประกอบอุตสาหกรรมและกิจการอื่นที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวเนื่องกับการประกอบอุตสาหกรรม
- เขตอุตสาหกรรมส่งออก คือ เขตพื้นที่ที่กำหนดไว้สำหรับการประกอบอุตสาหกรรมเพื่อส่งออกไปต่างประเทศ¹

3. การพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ

นับตั้งแต่ พ.ศ.2520-2539 จังหวัดสมุทรปราการได้รับการส่งเสริมจากนโยบายของรัฐอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดให้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม นโยบายต่างๆดังกล่าวมาแล้วทั้งหมดล้วนเป็นการสนับสนุนให้มีเป็นที่ตั้งโรงงานเพื่อประกอบกิจการอุตสาหกรรม

รัฐบาลได้สนับสนุนให้พื้นที่ในจังหวัดสมุทรปราการเป็นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรม โดยนิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกของจังหวัดสมุทรปราการ คือ นิคมอุตสาหกรรมบางปู ก่อตั้งเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ.2520 นับเป็นนิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกที่เกิดจากการร่วมทุนดำเนินงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ภายใต้การควบคุมดูแลของบริษัทพัฒนาที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมประเทศไทย² มีพื้นที่ประมาณ 3,733 ไร่โดยเป็นเขตอุตสาหกรรมทั่วไปและเขตอุตสาหกรรมส่งออก ตั้งอยู่บริเวณกิโลเมตรที่ 35 ถนนสุขุมวิท ตำบลบางปูใหม่และตำบลแพรกษา อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

ต่อมาในพ.ศ.2532 ได้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบางพลีซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยกับการเคหะแห่งชาติ ในบริเวณอำเภอบางพลีและอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 4,469 ไร่ โดยนิคมอุตสาหกรรมบางพลีเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมทั่วไป

นอกเหนือจากการมีเขตนิคมอุตสาหกรรม 2 แห่งแล้ว จังหวัดสมุทรปราการยังได้รับการส่งเสริมจากนโยบายของรัฐบาล ให้เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมโดยกระทรวงอุตสาหกรรมได้ประกาศให้พื้นที่อำเภอด่างต่างๆ ในจังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น โดยวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ.2536 กระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดให้พื้นที่ตำบลท้ายบ้าน ตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่ 171 ไร่ เป็นที่ตั้งในการประกอบกิจการอุตสาหกรรม ต่อมาวันที่ 14 มกราคม พ.ศ.2537 กระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกประกาศเพิ่มกำหนดให้ท้องที่ในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรมเช่นกันและในปีเดียวกัน

¹พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522. (2522, 24 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 96 ตอนที่ 41. หน้า1, 11- 13.

²นิคมอุตสาหกรรมบางปู นิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกของประเทศไทยโดยความร่วมมือของรัฐกับเอกชน. (2527, เมษายน). ผู้จัดการ. 1(8): 179".

นี้ยังได้กำหนด ให้พื้นที่บริเวณตำบลในคลองบางปลากดและตำบลปากคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ มีเนื้อที่ประมาณ 186 ไร่ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรมและในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2538 ได้กำหนดให้พื้นที่บริเวณตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม โดยมีพื้นที่ประมาณ 49 ไร่¹ การประกาศให้เป็นเขตพื้นที่อุตสาหกรรมแสดงให้เห็นถึงนโยบายของภาครัฐที่ต้องการสนับสนุนให้สมุทรปราการเป็นพื้นที่ในการพัฒนาอุตสาหกรรมแหล่งสำคัญแห่งหนึ่ง

อนึ่ง รัฐให้การสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยการขยายถนนเพื่อให้ การส่งเสริมผู้ประกอบการอุตสาหกรรมได้รับความสะดวกในการคมนาคมขนส่งให้มีความรวดเร็วและคล่องตัวมากยิ่งขึ้น โดยในพ.ศ.2533 กรมทางหลวงได้ดำเนินการขยายถนนสุขุมวิทบริเวณอำเภอมืองสมุทรปราการ-บ้านตำหรุ และถัดมาในปีพ.ศ.2535 ก็ได้ดำเนินการขยายถนนเพิ่มเติมในเขตทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3268 หรือถนนเทพารักษ์บริเวณสำโรง-ปากคลองบางปลากด²

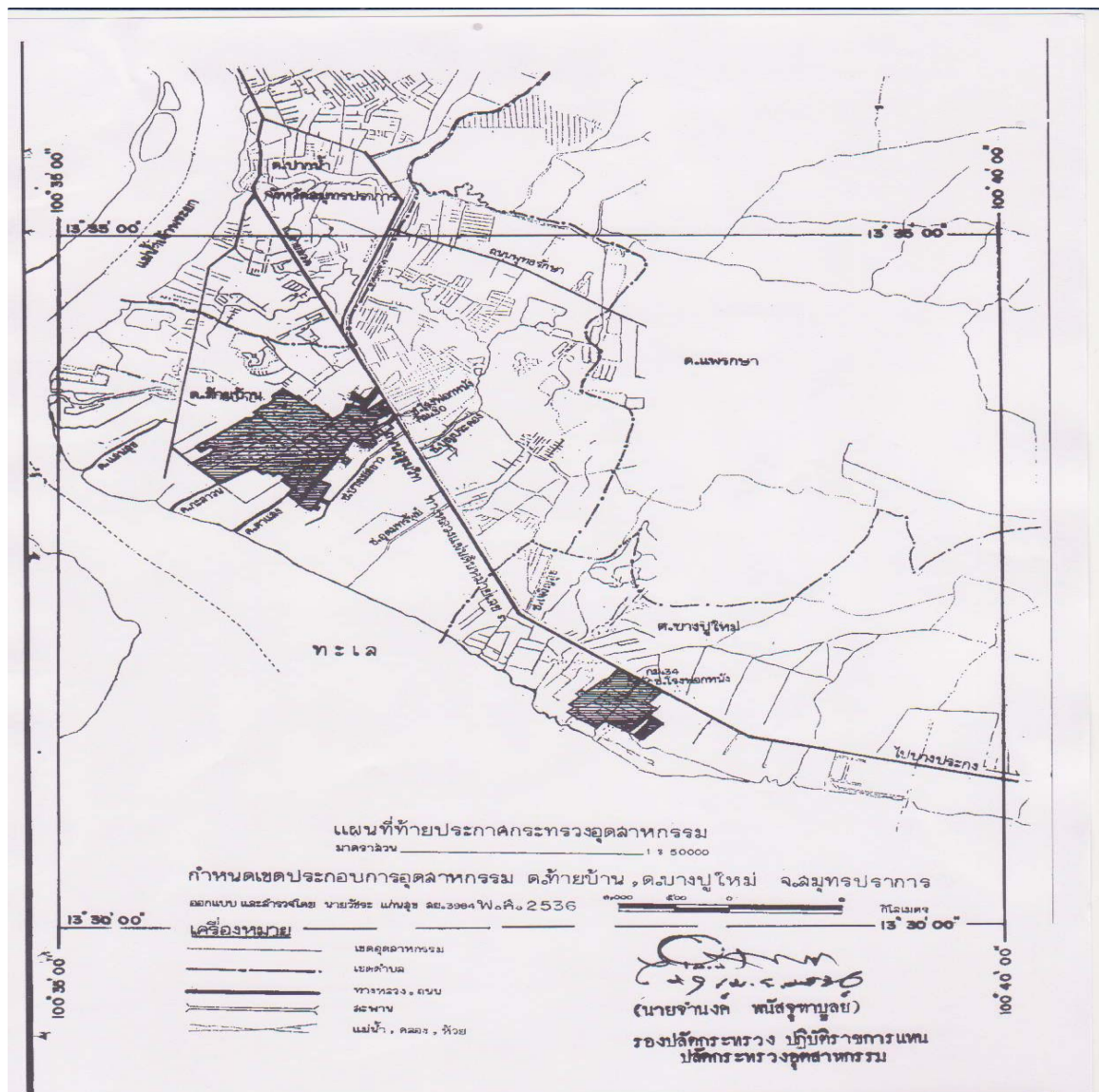
อย่างไรก็ดีการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ โดยประกาศจัดตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมในพื้นที่และส่งเสริมการพัฒนากระบวนการคมนาคมขนส่ง ทำให้ผู้ประกอบการสนใจที่จะเข้ามาลงทุนประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบกับปัจจัยด้านที่ตั้งของจังหวัดสมุทรปราการ ที่มีศักยภาพและความเหมาะสมอย่างมาก ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ประกอบกับรัฐบาลได้สนับสนุนด้านระบบการคมนาคมขนส่งของสมุทรปราการ ก็มีความสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ โดยมีความเชื่อมโยงระหว่างสมุทรปราการและกรุงเทพมหานครและจังหวัดปริมณฑลอื่นๆ ปัจจัยต่างๆที่กล่าวมาทำให้สมุทรปราการมีการขยายตัว

¹ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง การจัดตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมตำบลท้ายบ้าน ตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ. (2536, 25 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม110 ตอนที่ 83. หน้า 72. ,ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 4 (พ.ศ.2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม. (2537, 14 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม111 ตอนที่ 4 ง. หน้า 7. ,ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในตำบลในคลองบางปลากดและตำบลปากคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม. (2538, 3 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม111 ตอนที่ 35 ง. หน้า 15. , ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2538) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม. (2536, 3 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม111 ตอนที่ 35 ง. หน้า 12.

²ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง กำหนดให้เวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อการขยายทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 3 สายกรุงเทพฯ-ตราด ตอนอำเภอมืองสมุทรปราการ-บ้านตำหรุ เป็นกรณีที่มีความจำเป็นโดยเร่งด่วน. (2533, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม107 ตอนที่ 121. หน้า 29., ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง กำหนดให้เวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อการขยายทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3268 สำโรง-บางบ่อ ตอนสำโรง-ปากคลองบางปลากด เป็นกรณีที่มีความจำเป็นโดยเร่งด่วน. (2535, 16 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม109 ตอนที่ 4. หน้า 19.

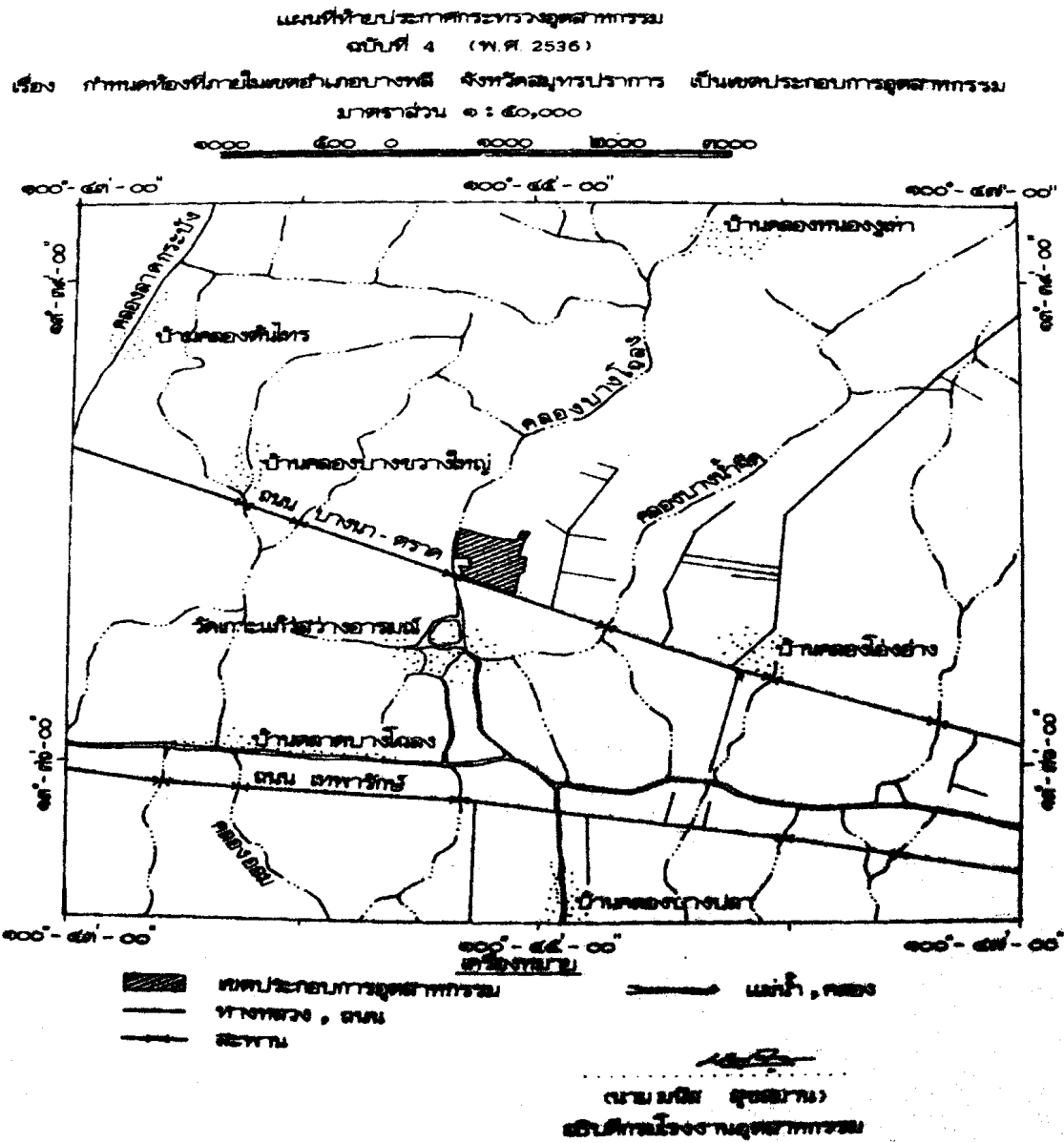
ของอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทำให้จังหวัดสมุทรปราการมีการเติบโตรองลงมาจาก กรุงเทพมหานคร การพัฒนาอุตสาหกรรมที่รวดเร็วส่งผลต่อจังหวัดสมุทรปราการอย่างมาก

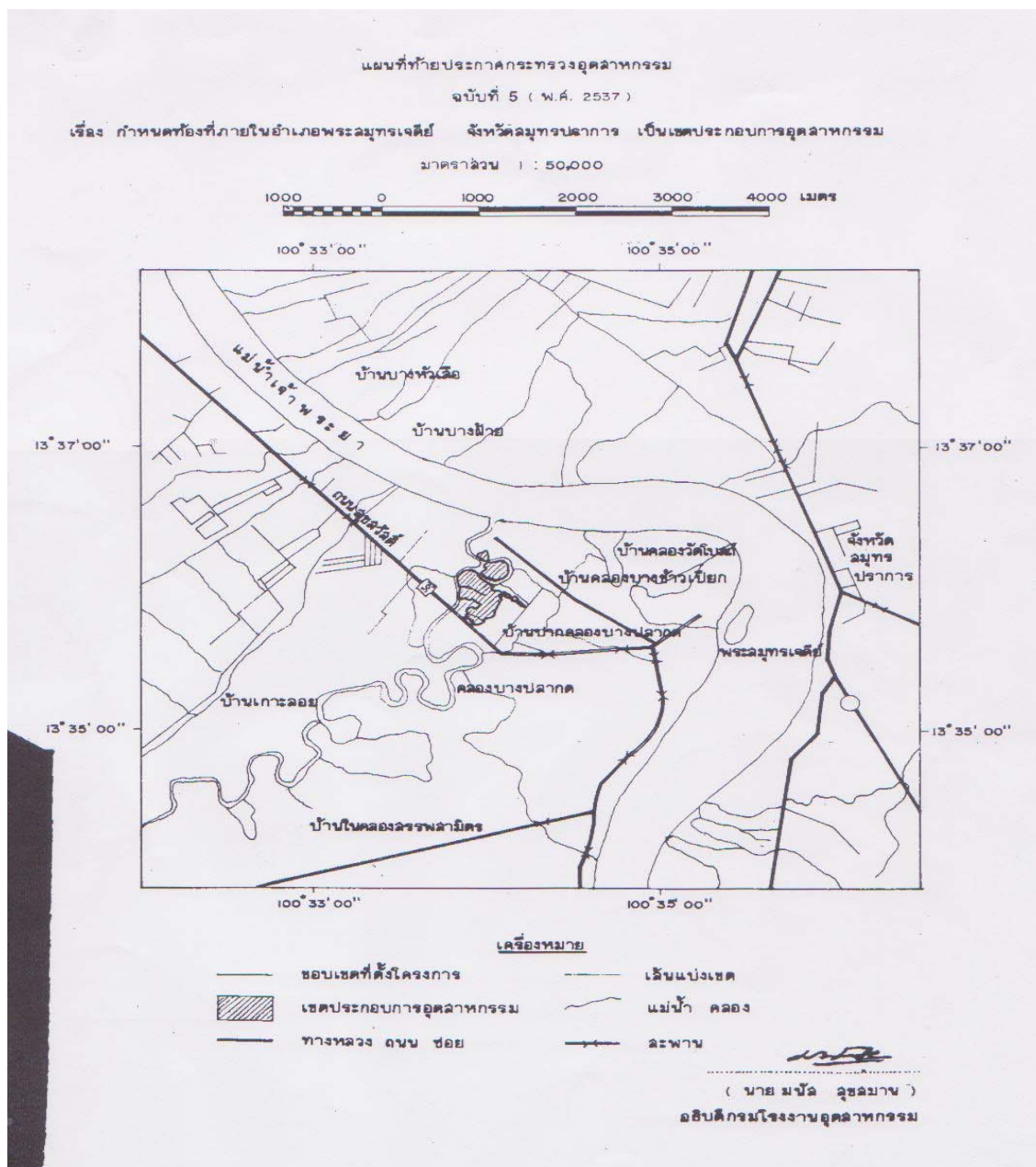
ภาพประกอบ 4 แผนที่แสดงเขตประกอบการอุตสาหกรรม ตำบลท้ายบ้าน ตำบลบางปูใหม่
จังหวัดสมุทรปราการ

ที่มา: ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง การจัดตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมตำบลท้าย
บ้าน ตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ. (2536, 25 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม110
ตอนที่ 83. หน้า 73.

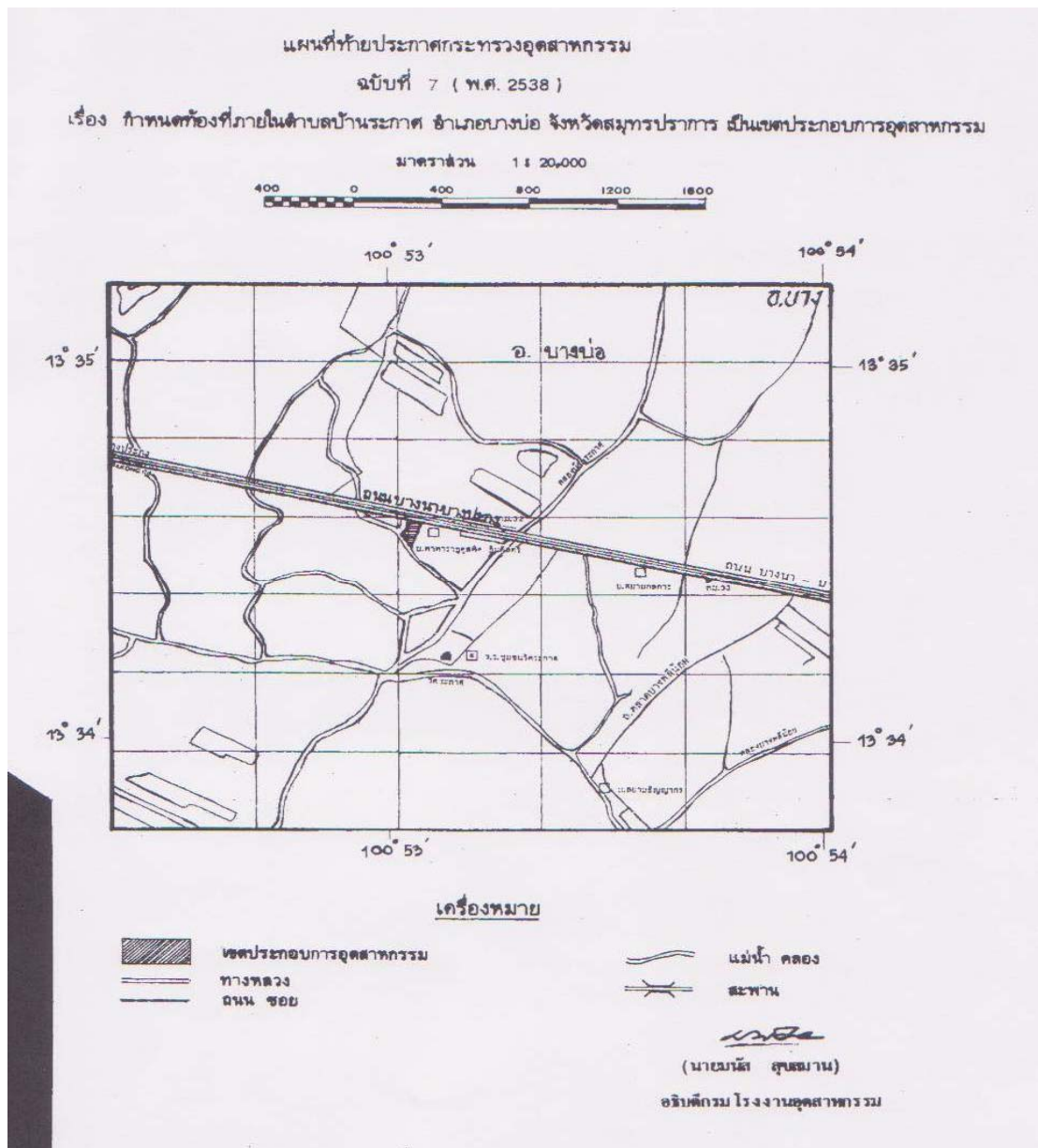
ภาพประกอบ 5 แผนที่แสดงเขตประกอบการอุตสาหกรรม อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ที่มา: ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 4 (พ.ศ.2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติ
โรงงาน พ.ศ.2535เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขต
ประกอบการอุตสาหกรรม. (2537, 14 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม111 ตอนที่ 4 ง. หน้า
8.

ภาพประกอบ 5 แผนที่แสดงเขตประกอบการอุตสาหกรรม ตำบลในคลองบางปลากด
ตำบลปากคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

ที่มา: ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติ
โรงงาน พ.ศ.2535เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในตำบลในคลองบางปลากดและตำบลปากคลองบาง
ปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม.
(2538, 3 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม111 ตอนที่ 35 ง. หน้า 16.

ภาพประกอบ 6 แผนที่แสดงเขตประกอบการอุตสาหกรรม ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ที่มา: ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2538) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม. (2536, 3 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 35 ง. หน้า 12.

บทที่ 4

ผลและผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ

อุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการอย่างยิ่ง การลงทุนด้านอุตสาหกรรมมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เกิดจากความได้เปรียบในด้านทำเลที่ตั้ง การคมนาคมขนส่ง การตลาด แรงงาน แหล่งวัตถุดิบ รวมทั้งนโยบายต่างๆของภาครัฐที่มีส่วนส่งเสริมให้สมุทรปราการเป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ล้วนส่งผลให้สมุทรปราการเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเติบโตของอุตสาหกรรมสูง เมื่อเปรียบเทียบสภาพอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2520 และ พ.ศ.2539 พบว่า พ.ศ.2520 จังหวัดสมุทรปราการมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 468 โรง มีจำนวนคนงาน 67,196 คน และมีจำนวนเงินลงทุนทั้งสิ้น 44,523,526,808 ล้านบาท ต่อมาพ.ศ.2539 จังหวัดสมุทรปราการมีจำนวนโรงงานเพิ่มขึ้นเป็น 4,405 โรง มีจำนวนคนงานเพิ่มขึ้นเป็น 317,082 คน และมีจำนวนเงินลงทุนเพิ่มขึ้นเป็น 280,743,103,145 บาท

โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ริมถนนและตลอดสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ดังกล่าวมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่อย่างหนาแน่นและกระจายตัวอยู่ทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดสมุทรปราการ การพัฒนาอุตสาหกรรมของสมุทรปราการส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอพระสมุทรเจดีย์และอำเภอบางบ่อตามลำดับ

การเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในสมุทรปราการ ทำให้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นเพื่อความสะดวกในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมที่มีผลมาจากการขยายตัวของอุตสาหกรรม รวมทั้งเป็นการจัดระบบสาธารณูปโภคต่างๆสำหรับผู้ประกอบการ และยังเป็น การควบคุมการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมไม่ให้เข้าไปรุกล้ำพื้นที่ทางธรรมชาติ

การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องจนมีความเจริญเติบโต เป็นแหล่งที่มีการลงทุนหลากหลาย สร้างรายได้และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้กับจังหวัดสมุทรปราการ รวมถึงเป็นแหล่งสร้างงานทำให้เกิดความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี แต่การพัฒนาอุตสาหกรรมไม่ได้นำมาซึ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ในขณะที่เดียวกันผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมก็นำมาซึ่งความเสื่อมโทรมทางด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาต่างๆ อีกหลายประการ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นและชุมชนในระยะยาว

1. ผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมเป็นการผลิตที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสมุทรปราการอย่างยิ่ง ผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งผลต่อการขยายตัวภายในจังหวัดสมุทรปราการต่างๆ ดังนี้

1.1 การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม

การส่งเสริมให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมทำให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมที่หลากหลายประเภทและมีจำนวนมาก โรงงานอุตสาหกรรมภายในจังหวัดสมุทรปราการ ได้แบ่งประเภทตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535^{1*} ไว้ดังนี้

ประเภทอุตสาหกรรมการเกษตร

ประกอบไปด้วยโรงงานผลิตแป้งข้าวเจ้า ข้าวสาลี โรงงานปรับปรุงและคัดคุณภาพข้าว โรงงานอุตสาหกรรมประเภทนี้ตั้งอยู่ในเขตอำเภอพระประแดง ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในตำบลสำโรงกลาง ตำบลบางครุ ตำบลบางจาก และอำเภอบางบ่อซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงสีข้าว โรงงานอุตสาหกรรมการเกษตรเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ต้องการเงินลงทุนค่อนข้างสูง อีกทั้งผลผลิตทางการเกษตรเป็นสินค้าที่เน่าเสียง่าย และใช้พื้นที่เก็บรักษามาก อุตสาหกรรมประเภทนี้จึงมีน้อยกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ

ประเภทอุตสาหกรรมก่อสร้าง

อุตสาหกรรมประเภทนี้พบมากที่สุดในพื้นที่อำเภอบางพลี บริเวณที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมประเภทนี้ได้แก่ ตำบลบางพลีใหญ่ ตำบลราชาเทวะ รองลงมาคืออำเภอเมืองสมุทรปราการ พบมากในบริเวณ ตำบลแพรกษา และตำบลเทพารักษ์ และกระจายตัวอยู่ตามอำเภออื่นๆบ้างเล็กน้อยโดยตั้งอยู่ตามแนวถนนสายหลัก อุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่ โรงงานผลิตกระเบื้องมุงหลังคา โรงงานผลิตฉนวนใยแก้ว อุตสาหกรรมกระจก และผลิตภัณฑ์คอนกรีต เป็นต้น โรงงานอุตสาหกรรมประเภทนี้เป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนประกอบการค่อนข้างสูง และต้องการทำเลที่ตั้งที่สะดวกต่อการขนส่งและอยู่ใกล้ตลาด

¹พระราชบัญญัติโรงงานพ.ศ. 2535. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม101 ตอนที่ 94 6 เม.ย. 2535, หน้า 6.

*พระราชบัญญัติโรงงานพ.ศ. 2535 ได้จำแนกประเภทกิจการอุตสาหกรรมออกเป็นหมวดหมู่ ดังนี้ อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมเคมีและพลาสติก อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ อุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมอื่นๆ

ประเภทอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

อุตสาหกรรมประเภทนี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองสมุทรปราการ บริเวณที่พบว่ามีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทนี้ตั้งอยู่มากได้แก่ ตำบลปากน้ำและตำบลท้ายบ้าน อุตสาหกรรมที่สำคัญคือ โรงงานผลิตอาหารทะเลกระป๋อง โรงงานนมข้นหวาน โรงงานสกัดน้ำมันพืช โรงงานผลิตน้ำปลา โรงงานผลิตเครื่องปรุงรสต่างๆ และอุตสาหกรรมห้องเย็น ซึ่งเป็นสถานที่เก็บรักษาสัตว์น้ำทะเลในระยะแรกก่อนที่จะนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น

ประเภทอุตสาหกรรมแปรรูปไม้

โรงงานอุตสาหกรรมประเภทนี้ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการ บริเวณที่พบมากที่สุดได้แก่ ตำบลเทพารักษ์ ตำบลสำโรงเหนือตำบลแพรกษา และในเขตอำเภอบางพลี ได้แก่ ตำบลราชาเทวะ ตำบลบางพลีใหญ่ และตำบลบางปลา โดยส่วนใหญ่เป็นโรงงานไสไม้ ซอยไม้ ทำวงกบประตู หน้าต่าง ลงไม้ ทำเฟอร์นิเจอร์และส่วนประกอบของเฟอร์นิเจอร์

ประเภทอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมประเภทนี้ตั้งอยู่ในอำเภอพระประแดง บริเวณที่พบมากที่สุด ตำบลบางครุ ตำบลบางจากและในอำเภอเมืองสมุทรปราการพบมากในตำบลท้ายบ้านมากที่สุด รองลงมาคือ ตำบลบางปูใหม่และตำบลเทพารักษ์ ส่วนใหญ่เป็นโรงงานปั่นด้าย โรงงานฟอกย้อม โรงงานพิมพ์ผ้า และตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป วัตถุดิบที่ใช้ได้แก่ เส้นใยสังเคราะห์ เส้นด้าย ฝ้ายและผ้าต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่นำเข้าจากต่างประเทศ

อุตสาหกรรมประเภทเคมีและพลาสติก

อุตสาหกรรมประเภทนี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอบางพลี บริเวณตำบลบางเสาธง ตำบลบางพลีใหญ่ ตำบลบางปลา ตำบลราชาเทวะ และในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการ กระจายตัวอยู่ในตำบลสำโรงเหนือ ตำบลเทพารักษ์ และตำบลท้ายบ้านตามลำดับ อุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตท่อพีวีซี อุตสาหกรรมผลิตพลาสติกเสริมใยแก้ว อุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้พลาสติก โดยใช้เม็ดพลาสติกพีวีซีและสารเคมีเป็นวัตถุดิบ

อุตสาหกรรมประเภทบริการหรือประเภทอุตสาหกรรมเครื่องกล เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

อุตสาหกรรมประเภทนี้ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองสมุทรปราการ บริเวณตำบลสำโรงเหนือ ตำบลเทพารักษ์ ตำบลปากน้ำและตำบลท้ายบ้าน ส่วนในอำเภอบางพลีจะพบว่าอุตสาหกรรมประเภทนี้จะตั้งอยู่ในตำบลบางพลีใหญ่ ตำบลบางเสาธง ตำบลบางปลา อุตสาหกรรมที่สำคัญ คือ อุตสาหกรรมผลิตและประกอบรถยนต์ รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ อุตสาหกรรมการผลิตและ

ประกอบเครื่องคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน อุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น เครื่องรับโทรทัศน์ วิทยุ สเตอริโอ ตู้เย็น และเครื่องปรับอากาศ วัตถุดิบที่ใช้ได้แก่ เหล็ก ทองแดง อลูมิเนียม ตะกั่ว ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ยางและพลาสติก เป็นต้น

อุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ

อุตสาหกรรมอื่นๆโดยส่วนมากตั้งอยู่ในอำเภอเมืองสมุทรปราการ พบมากที่สุดที่ตำบลท้ายบ้าน ตำบลบางปูใหม่ ตำบลสำโรงเหนือ และในบริเวณอำเภอบางพลี กระจายตัวอยู่ในตำบลราชาเทวะ ตำบลบางเสาธง และบริเวณถนนบางนา-ตราด ถนนกิ่งแก้วและนิคมอุตสาหกรรมบางพลีในพื้นที่ ตำบลบางพลีใหญ่ อุตสาหกรรมที่สำคัญคือ อุตสาหกรรมพอกย้อม ตัดหนังสัตว์ สายไฟ อุตสาหกรรมผลิตเครื่องเล่นเด็ก วัตถุดิบที่ใช้ได้แก่ หนังสัตว์ ทองแดง พลาสติกและแก้ว เป็นต้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอแล้วพบว่าอำเภอเมืองสมุทรปราการส่วนใหญ่จะเป็นที่ตั้งของ โรงงานอุตสาหกรรมประเภทบริการ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่มห่มและอุตสาหกรรมอื่นๆ ตามลำดับ อำเภอบางพลีเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ อุตสาหกรรมเคมีและพลาสติก อำเภอบางบ่อส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ อุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมเกษตร อำเภอพระสมุทรเจดีย์และอำเภอพระประแดงเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่มห่ม อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มตามลำดับ นอกจากการจำแนกประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมใน จังหวัดสมุทรปราการ ในช่วงระหว่างพ.ศ.2520-2539 ยังพบว่ามีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม แรงงานและเงินทุนของจังหวัดสมุทรปราการในระหว่างพ.ศ.2520-2539 มีดังนี้

ตาราง 8 แสดงจำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินทุนของจังหวัดสมุทรปราการระหว่าง
พ.ศ.2520-2539

พ.ศ.	จำนวนโรงงาน อุตสาหกรรม(แห่ง)	จำนวนแรงงาน(คน)	จำนวนเงินลงทุน (ล้านบาท)
2520	468	67,196	44,523,526,808
2521	535	74,539	47,133,019,661
2522	619	83,465	50,667,042,361
2523	692	91,282	53,956,837,083
2524	786	98,607	55,956,738,083
2525	962	106,629	61,104,208,407
2526	1,064	115,781	64,514,660,470
2527	1,158	128,358	70,716,646,080
2528	1,268	135,340	74,113,712,751
2529	1,376	141,609	75,486,128,428
2530	1,500	150,908	77,255,035,428
2531	1,664	172,327	81,553,603,168
2532	1,871	192,893	92,357,084,329
2533	2,132	219,653	100,672,801,141
2534	2,465	243,230	110,505,919,371
2535	2,901	267,091	125,251,502,410
2536	3,447	289,691	215,217,297,434
2537	3,752	298,067	220,351,410,579
2538	4,111	309,173	225,623,517,522
2539	4,405	317,082	280,743,103,145

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่าในช่วง พ.ศ.2520-2539 สมุทรปราการมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม จำนวนแรงงานและจำนวนเงินลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดการขยายตัวและการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม แรงงานและเงินลงทุนที่เพิ่มขึ้นเป็นรายอำเภอ ดังนี้

ตาราง 9 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการ รายอำเภอ พ.ศ.2520-2539

อำเภอ	พ.ศ.							
	2520-2524		2525-2529		2530-2534		2535-2539	
	จำนวน (โรง)	ร้อยละ	จำนวน (โรง)	ร้อยละ	จำนวน (โรง)	ร้อยละ	จำนวน (โรง)	ร้อยละ
เมืองฯ	178	36.25	424	46.34	407	36.47	248	26.41
พระประแดง	182	37.07	286	31.26	301	26.97	132	14.06
บางพลี	74	15.07	130	14.21	297	26.61	443	47.18
บางบ่อ	14	2.85	23	2.51	38	3.41	12	1.28
พระสมุทรเจดีย์	43	8.76	52	5.68	73	6.54	104	11.08
รวม	491	100	915	100	1,116	100	100	100
การขยายตัว (ร้อยละ/ปี)	18.70		18.01		11.56		6.16	

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ

ตาราง 10 จำนวนเงินลงทุนที่เพิ่มในจังหวัดสมุทรปราการ รายอำเภอ พ.ศ.2520-2539

อำเภอ	พ.ศ.							
	2520-2524		2525-2529		2530-2534		2535-2539	
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ
เมืองฯ	3,171	25.96	2,152	13.61	6,852	24.52	84,648	51.67
พระประแดง	4,716	38.61	4,532	28.66	4,069	14.56	10,519	6.42
บางพลี	2,619	21.44	7,368	46.58	14,346	51.34	39,107	23.87
บางบ่อ	44	0.36	140	0.89	743	2.66	27,735	16.93
พระสมุทรเจดีย์	1,665	13.63	1,623	10.27	1,932	6.92	1,829	1.12
รวม	12,217	100	15,818	100	27,945	100	163,840	100
การขยายตัว (ร้อยละ/ปี)		6.42		6.29		8.46		34.85

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ

ตาราง 11 จำนวนแรงงานที่เพิ่มในจังหวัดสมุทรปราการ รายอำเภอ พ.ศ.2520-2539

อำเภอ	พ.ศ.							
	2520-2524		2525-2529		2530-2534		2535-2539	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เมืองฯ	15,301	35.72	12,191	29.07	29,101	40.59	3,484	7.25
พระประแดง	13,121	30.63	13,002	31.01	12,062	16.82	5,003	10.42
บางพลี	11,030	25.75	13,404	31.96	24,335	33.94	44,428	92.50
บางบ่อ	155	0.36	398	0.95	2,961	4.13	3,026	6.30
พระสมุทรเจดีย์	3,226	7.53	2,939	7.01	3,242	4.52	2,096	4.36
รวม	42,833	100	41,934	100	71,707	100	48,031	100
การขยายตัว (ร้อยละ/ปี)	8.47		5.83		7.71		3.73	

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ

จากตาราง 9 ถึง ตาราง 11 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโรงงาน แรงงานและจำนวนเงินลงทุน ในช่วงพ.ศ.2520-2539 โดยแบ่งออกตาม ช่วงเวลาที่ตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 -7 ดังนี้

ช่วงที่ 1 พ.ศ.2520-2524 ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 มีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นมากที่สุด ในอำเภอพระประแดง จำนวน 182 โรง คิดเป็นร้อยละ 37.07 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ 178 โรง ร้อยละ 36.25 และอำเภอบางพลี 74 โรง ร้อยละ 15.07 ตามลำดับ อัตราการขยายตัวของจำนวนโรงงานในจังหวัดสมุทรปราการเฉลี่ยร้อยละ 18.07 ต่อปี ด้านจำนวนเงินลงทุนพบว่า มีเงินลงทุนเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น 50260.817 ล้านบาท โดยร้อยละ 38.61 เป็นการลงทุนในอำเภอพระประแดง และร้อยละ 25.96 เป็นการลงทุนในอำเภอเมืองสมุทรปราการ ตามลำดับ อัตราการขยายตัวของเงินลงทุนในจังหวัดสมุทรปราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.42 ต่อปี ด้านจำนวนแรงงานพบว่าอำเภอเมืองสมุทรปราการมีเพิ่มมากที่สุด จำนวน 13,121 คน และอำเภอบางพลีมีจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้น 11,030 คน โดยเป็นการเพิ่มขึ้นของโรงงานประกอบจักรยานยนต์ และโรงงานผลิตและประกอบเครื่องใช้ไฟฟ้า

ช่วงที่ 2 พ.ศ.2525-2529 ตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 โรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นที่สุดในอำเภอเมืองสมุทรปราการ เพิ่มขึ้นจำนวน 424 โรง คิดเป็นร้อยละ

46.34 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในจังหวัด รองลงมาคืออำเภอพระประแดง 286 โรง ร้อยละ 31.26 และอำเภอบางพลี จำนวน 130 โรง ร้อยละ 14.21 ตามลำดับ ในช่วงนี้มีโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอเมืองสมุทรปราการ จำนวน 756 โรง หรือคิดเป็นร้อยละ 39.15 ของจำนวนโรงงานที่มีในจังหวัดสมุทรปราการ อัตราการเพิ่มเฉลี่ยของโรงงานในจังหวัดสมุทรปราการในช่วง พ.ศ.2525-2529 ประมาณร้อยละ 18.01 ต่อปี ด้านจำนวนเงินลงทุนพบว่าอำเภอบางพลีมีจำนวนมากที่สุด จำนวน 7,368 ล้านบาท หรือร้อยละ 46.58 รองลงมาคือ อำเภอพระประแดง มีเงินลงทุนเพิ่มขึ้นจำนวน 4,532 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 28.66 ของจำนวนเงินลงทุนที่เพิ่มขึ้นในจังหวัดตามลำดับ ด้านแรงงานพบว่า มีการขยายร้อยละ 5.83 โดยพบว่าอำเภอบางพลีมีการขยายตัวเพิ่มมากที่สุด จำนวน 13,404 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 31.96 รองลงมาคือ อำเภอพระประแดง จำนวน 13,002 คน คิดเป็นร้อยละ 31.01 ตามลำดับ

ช่วงที่ 3 พ.ศ.2530-2534 ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 พบว่ามีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นที่สุดในอำเภอเมืองสมุทรปราการ จำนวน 407 โรง คิดเป็นร้อยละ 36.47 รองลงมาคืออำเภอพระประแดง จำนวน 301 โรง หรือร้อยละ 26.97 จำนวนเงินลงทุนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 2,7945 ล้านบาท อัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 8.46 ต่อปี เพิ่มขึ้นมากที่สุดในอำเภอบางพลี จำนวน 14,346.93 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 51.34 ของจำนวนเงินลงทุนที่เพิ่มขึ้น ด้านแรงงานพบว่าเพิ่มขึ้น 71,701 คน อัตราการขยายตัวของแรงงานเฉลี่ยร้อยละ 7.71 ต่อปี โดยอำเภอที่มีจำนวนแรงงานเพิ่มมากที่สุดคือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จำนวน 29,101 คน คิดเป็นร้อยละ 40.59 ของแรงงานที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดในจังหวัด

ช่วงที่ 4 พ.ศ.2535-2539 ตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 939 โรง อัตราการขยายตัวของโรงงานเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 3.73 ต่อปี โดยเพิ่มมากที่สุดในการอำเภอบางพลี จำนวน 443 โรง คิดเป็นร้อยละ 47.18 ของจำนวนโรงงานที่เพิ่มขึ้นทั้งจังหวัด ในส่วนของด้านจำนวนเงินลงทุนเพิ่มมากขึ้น 163,840 ล้านบาท มีอัตราการขยายตัวของเงินทุนเฉลี่ยร้อยละ 34.85 ต่อปี โดยอำเภอที่เพิ่มมากที่สุดคือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ ด้านจำนวนแรงงานพบว่าเพิ่มขึ้น 48,031 คน อัตราการขยายตัวของจำนวนแรงงานเฉลี่ยร้อยละ 3.73 ต่อปี โดยเพิ่มมากที่สุดในการอำเภอบางพลี จำนวน 44,428 คน คิดเป็นร้อยละ 92.50 ของจำนวนแรงงานที่เพิ่มขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการ

1.2 การขยายตัวทางเศรษฐกิจ

จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมากเป็นอันดับที่สองรองจากกรุงเทพมหานคร¹ และจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยตลอด เนื่องจากศักยภาพภายในของพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการรวมถึงการสนับสนุนส่งเสริมจากทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้ภาคอุตสาหกรรมเป็นสาขาที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรปราการอย่างยิ่งเพราะเป็นที่มาของรายได้หลัก เห็นได้จากผลิตภัณฑ์มวลรวม (Gross Provincial Product หรือ GPP) ของสมุทรปราการตั้งแต่ พ.ศ.2524-2530 ณ ราคาคงราคาปรากฏว่าสาขาการผลิตด้านอุตสาหกรรมเป็นสาขาที่มีการเติบโตสูงสร้างรายได้ให้กับจังหวัดอย่างต่อเนื่อง

¹จังหวัดสมุทรปราการ. (2539). แผนการลงทุนจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 34.

ตาราง 12 แสดงมูลค่าการผลิตสาขาอุตสาหกรรม พ.ศ.2524-2539

พ.ศ.	มูลค่าการผลิตสาขาอุตสาหกรรม (ล้านบาท)
2524	25,380
2525	26,843
2526	29,752
2527	32,264
2528	30,629
2529	33,061
2530	42,592
2531	62,648
2532	74,715
2533	93,736
2534	97,005
2535	89,345
2536	89,222
2537	93,376
2538	107,518
2539	114,396

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2530). *สมุดสถิติประเทศไทย บรรพ 34 (พ.ศ. 2528-2529)*. หน้า 45.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2532). *สมุดสถิติประเทศไทย บรรพ 36*. หน้า 37.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2530). *สมุดรายงานสถิติรายปี*. หน้า 368.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2530). *สมุดสถิติประเทศไทย บรรพ 39*. หน้า 404.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2530). *สมุดสถิติประเทศไทย บรรพ 45*. หน้า 308.

จากตาราง 12 แสดงการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการผลิตอุตสาหกรรม อย่างต่อเนื่องมีเพียง พ.ศ.2535-2536 ที่มูลค่าการผลิตมีการชะลอลดตัวลงแต่ก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น จากตัวเลขแสดงมูลค่าการผลิตในพ.ศ.2524-2539 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของมูลค่าการผลิตสาขาอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เป็นสาขานำในการพัฒนาเศรษฐกิจและเป็นการสร้างรายได้ที่สำคัญให้กับจังหวัดสมุทรปราการรวมทั้งเป็นการกระจายรายได้ให้กับประชาชนภายในจังหวัดอย่างมาก ดังนี้

ตาราง 13 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสมุทรปราการ (GPP) ณ ราคาตลาด
พ.ศ.2524-2539

พ.ศ.	GPP (ล้านบาท)	มูลค่าเฉลี่ยต่อหัว (บาท)
2524	34,712	63,692
2525	37,949	66,344
2526	40,587	67,532
2527	44,371	70,767
2528	45,013	69,357
2529	48,352	72,162
2530	61,519	87,387
2531	84,981	113,007
2532	101,492	129,619
2533	125,946	155,297
2534	135,626	163,012
2535	133,014	155,786
2536	138,076	157,252
2537	153,140	169,967
2538	179,261	194,215
2539	192,767	203,771

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2528). *สมุดสถิติประเทศไทย บรรพ 33 (พ.ศ. 2524-2527)*. หน้า 482., สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2530). *สมุดสถิติประเทศไทย บรรพ 34 (พ.ศ. 2528-2529)*. หน้า 45.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2532). *สมุดสถิติประเทศไทย บรรพ 36*. หน้า 37.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2530). *สมุดรายงานสถิติรายปี*. หน้า 368.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2530). *สมุดสถิติประเทศไทย บรรพ 39*. หน้า 404.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2530). *สมุดสถิติประเทศไทย บรรพ 45*. หน้า 308.

จากตาราง 13 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2520-2539 ทำให้เห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจของสมุทรปราการมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในพ.ศ.2524 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด 34,712 ล้านบาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 63,692 บาท ต่อมาใน พ.ศ.2539 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด เพิ่มขึ้นเป็น 192,767 ล้านบาท มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงถึง 203,771 บาท แสดงให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตโดยมีการผลิตด้านอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดและส่วนหนึ่งที่ทำให้รายได้ของจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับต้นๆของประเทศ¹

1.3 การขยายตัวของประชากรและชุมชนเมือง

ประชากรเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยเฉพาะเป็นแรงงานของภาคการผลิต ซึ่งสามารถแสดงถึงความเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดด้วยการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากร รวมทั้งการเพิ่มของจำนวนบ้านที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เพราะการพัฒนาอุตสาหกรรมมีผลให้เมืองเกิดการเติบโต ทำให้มีการขยายตัวของประชากรและเมือง

จากการทำสำมะโนประชากร ในพ.ศ.2520 ปรากฏว่าสมุทรปราการมีประชากรทั้งสิ้น 465,944 คน² และในพ.ศ.2539 มีจำนวนประชากร 948,233 คน³ และจากการสำรวจอัตราการเพิ่มของประชากรพบว่า ใน พ.ศ.2513-2523 มีอัตราการเพิ่มของประชากร ร้อยละ 47.2 และใน พ.ศ.2523-2533 มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรร้อยละ 58.8⁴ ทำให้เห็นว่าจำนวนประชากรของสมุทรปราการมีอัตราเพิ่มขึ้นตามลำดับ

¹จังหวัดสมุทรปราการ. (2539). *เล่มเดิม*. หน้า 21.

²สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2523). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 32 พ.ศ. 2519-2523*. หน้า 70-71.

³สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2540). *สมุดรายงานสถิติจังหวัด*. หน้า 4.

⁴สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2538). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 42*. หน้า 17.

ตาราง 14 แสดงจำนวนประชากรของจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2520-2539

พ.ศ.	จำนวนประชากร (คน)
2520	465,944
2521	488,266
2522	511,598
2523	535,858
2524	557,292
2525	585,320
2526	623,514
2527	640,316
2528	662,612
2529	689,631
2530	741,905
2531	789,061
2532	829,412
2533	854,883
2534	882,164
2535	871,806
2536	895,384
2537	914,360
2538	926,110
2539	948,233

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2523). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 32 พ.ศ. 2519-2523. หน้า 70-71.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2527). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 33 พ.ศ. 2524-2527. หน้า 82-83.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2529). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 34 พ.ศ. 2528-2529. หน้า 52.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2531). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 35 พ.ศ.2530-2531. หน้า 26., สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2532). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 36 พ.ศ. 2532. หน้า 26.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2533). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 37 พ.ศ. 2533. หน้า 27., สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2534). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 38. หน้า 27., สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 42. หน้า 21., สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2539). ข้อมูลสถิติที่สำคัญของจังหวัด. หน้า 78.

จากตาราง 14 พบว่าประชากรในจังหวัดสมุทรปราการมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในสมุทรปราการเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของประชากรอยู่ในลักษณะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ที่สามารถสร้างรายได้ เช่น ในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการและเขตอำเภอพระประแดง สาเหตุที่ทั้งสองอำเภอนี้มีประชากรหนาแน่นที่สุดเนื่องจากเป็นศูนย์กลางของจังหวัด เป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนเป็นย่านที่พักอาศัย อีกทั้งเป็นศูนย์กลางด้านการบริหารปกครองและศูนย์กลางด้านธุรกิจ การค้า และการบริการ ในด้านความหนาแน่นของประชากรพบว่าในพ.ศ.2523 มีประชากร 535,858 คน ประชากรมีความหนาแน่น 534 คนต่อตารางกิโลเมตร¹ และพ.ศ.2533 มีจำนวนประชากร 854,883 คน โดยพบอัตราความหนาแน่น 767 คนต่อตารางกิโลเมตร² การเพิ่มขึ้นของอัตราความหนาแน่นของประชากรทำให้เห็นว่เมื่อเทียบจำนวนประชากรกับพื้นที่แล้วพบว่าจำนวนประชากรมีอัตราการเพิ่มขึ้นตลอด ในพ.ศ.2536 และพ.ศ.2538 พบว่าสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นและอัตราเพิ่มของประชากรเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ³ สาเหตุอีกประการของการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรคือการย้ายถิ่นเข้ามาหางานทำในจังหวัดสมุทรปราการ จากการสำรวจสำมะโนประชากรและการเคหะ ในพ.ศ.2523 และ พ.ศ.2533* พบว่ามีผู้ย้ายถิ่นจากที่อื่นเข้าในจังหวัดสมุทรปราการเป็นจำนวนมาก โดยในพ.ศ.2523 มีจำนวน 77,813 คน⁴ และเพิ่มเป็น 14,6011 คน ในพ.ศ.2533⁵ สาเหตุสำคัญที่ย้ายเข้ามาคือเพื่อหางานทำทั้งนี้เพราะจังหวัดสมุทรปราการมีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากจึงเป็นแหล่งงานที่สำคัญของประเทศแห่งหนึ่ง

การที่มีประชากรในจังหวัดสมุทรปราการเพิ่มเป็นอย่างมากและต่อเนื่องนับว่าเป็นไปตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ที่ระบุให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นแหล่งรองรับการขยายตัวจากกรุงเทพมหานครทั้งในด้านอุตสาหกรรมและ การกระจายตัวของประชากร ทำให้สมุทรปราการมีประชากรเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว การเพิ่มของจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความต้องการในด้านที่อยู่อาศัยมากขึ้นเช่นกัน ทำให้มีการขยายตัวของที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นตามลำดับ

¹สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2523). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 32 พ.ศ. 2519-2523. หน้า 60.

²สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2537). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 41. หน้า 13.

³สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2536). ข้อมูลสถิติที่สำคัญรายจังหวัด. หน้า 25., สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2539). ข้อมูลสถิติที่สำคัญรายจังหวัด. หน้า 77.

* การสำรวจสำมะโนประชากรและการเคหะ ระยะเวลาของการสำรวจ 10 ปี ต่อ 1 ครั้ง

⁴สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2523). สำมะโนประชากรและการเคหะ. หน้า 70.

⁵สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2533). สำมะโนประชากรและการเคหะ. หน้า 84.

ตาราง 15 แสดงจำนวนบ้านในจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2520-2536

พ.ศ.	จำนวนบ้าน (หลัง)
2520	74,188
2521	79,814
2522	86,020
2523	92,258
2524	98,519
2525	104,422
2526	109,936
2527	115,608
2528	121,035
2529	124,001
2530	149,179
2531	168,257
2532	181,146
2533	201,322
2534	223,044
2535	246,504
2536	267,935
2537	291,309
2538	308,545
2539	329,705

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2527). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 33 พ.ศ. 2524-2527. หน้า 92-93.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2531). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 35 พ.ศ. 2530-2531. หน้า 34.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2534). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 38 พ.ศ. 2538. หน้า 36.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2535). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 39 พ.ศ. 2535. หน้า 70.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2536). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 40 พ.ศ. 2536. หน้า 40.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2536). ข้อมูลสถิติที่สำคัญรายจังหวัด. หน้า 36.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2538). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 42 พ.ศ. 2538. หน้า 24.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2539). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 43 พ.ศ. 2539. หน้า 20.,สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2540). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 44 พ.ศ. 2540. หน้า 20.

ตาราง 15 แสดงถึงจำนวนบ้านที่เพิ่มขึ้นของจังหวัดสมุทรปราการ เป็นผลมากรขยายตัวของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้มีความต้องการบ้านหรือที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นตามลำดับเช่นกัน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของประชากร ในจังหวัดสมุทรปราการ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการขยายตัวของเมืองขึ้นด้วย โดยในพ.ศ.2535 ได้มีการจัดตั้งสุขาภิบาลแพรक्षा อำเภอเมืองสมุทรปราการ เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการบำรุงท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น และต่อมาในปี พ.ศ.2537 ได้มีการจัดตั้งเทศบาลตำบลลัดหลวง อำเภอ พระประแดง และจัดตั้งสุขาภิบาลแหลมฟ้าผ่า สุขาภิบาลพระสมุทรเจดีย์ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ สุขาภิบาลด่านสำโรงและสุขาภิบาลบางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการและถัดมาใน พ.ศ.2538 ก็ได้มีการจัดตั้งเทศบาลตำบลสำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ¹ ขึ้นเช่นกัน การจัดตั้งสุขาภิบาลและเทศบาลเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ และประชากร² เป็นผลให้ตั้งมีการจัดตั้งการปกครองท้องถิ่นแบบสุขาภิบาลและเทศบาลขึ้นเพื่อทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์และความเจริญก้าวหน้าและเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการดูแลท้องถิ่นของตนเอง

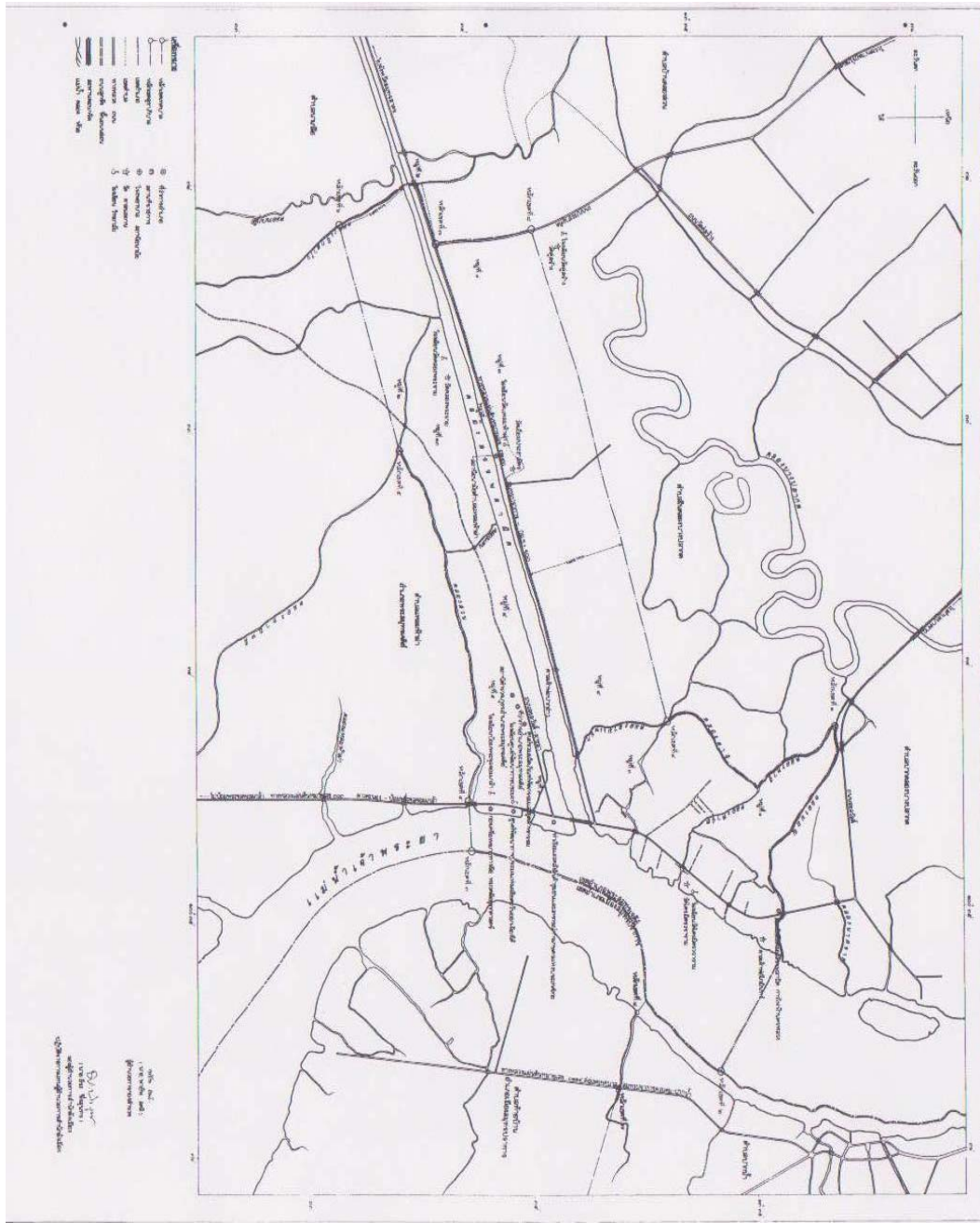
การขยายตัวด้านโรงงานอุตสาหกรรม ด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งการขยายตัวของประชากรและชุมชนเมือง ล้วนส่งผลให้จังหวัดสมุทรปราการมีความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมากเป็นการสร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและการขยายตัวด้านเมืองของจังหวัดสมุทรปราการเป็นอย่างมาก

¹ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลแพรक्षा อำเภอเมืองสมุทรปราการ. (2536, 23 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 110 ตอนที่ 116. หน้า 33-34.,พระราชกฤษฎีกาเรื่องจัดตั้งเทศบาลลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 23 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 10 ก. หน้า 62-65.,ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลพระสมุทรเจดีย์ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 82ง. หน้า 38-40., ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลด่านสำโรง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 82 ง. หน้า 41-42., ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 82 ง. หน้า 35-37.,ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลบางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 82 ง. หน้า 43-44., พระราชกฤษฎีกาเรื่องจัดตั้งเทศบาลตำบลสำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 23 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 10 ก. หน้า 62-65.,

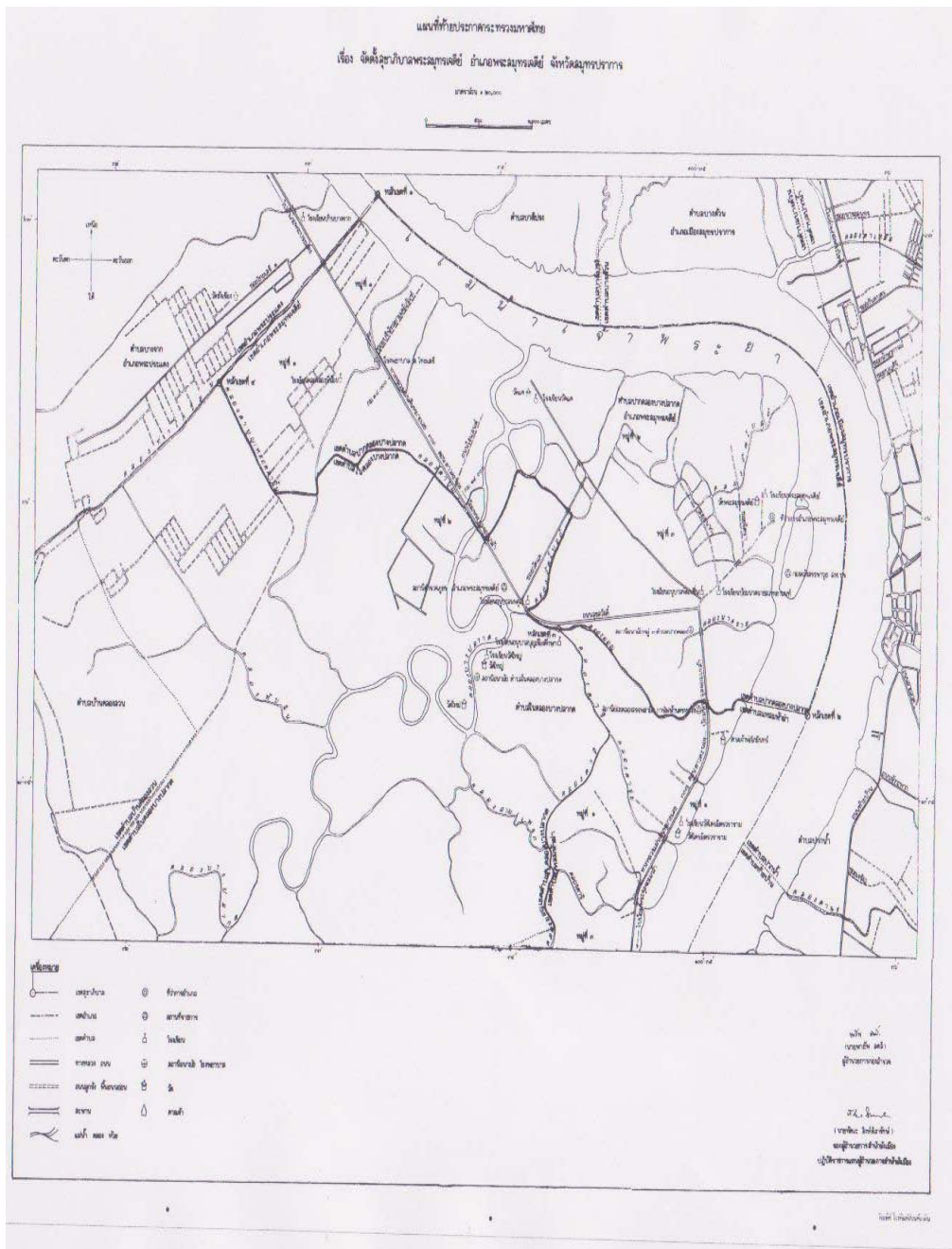
²ซูวรงค์ ฉายะบุตร. (2535). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. หน้า 125,167.

ภาพประกอบ 8 แผนที่แสดงการจัดตั้งสุขาภิบาลบางเมือง อำเภอมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
 ที่มา: ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลบางเมือง อำเภอมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม111 ตอนที่ 82 ง. หน้า 45.

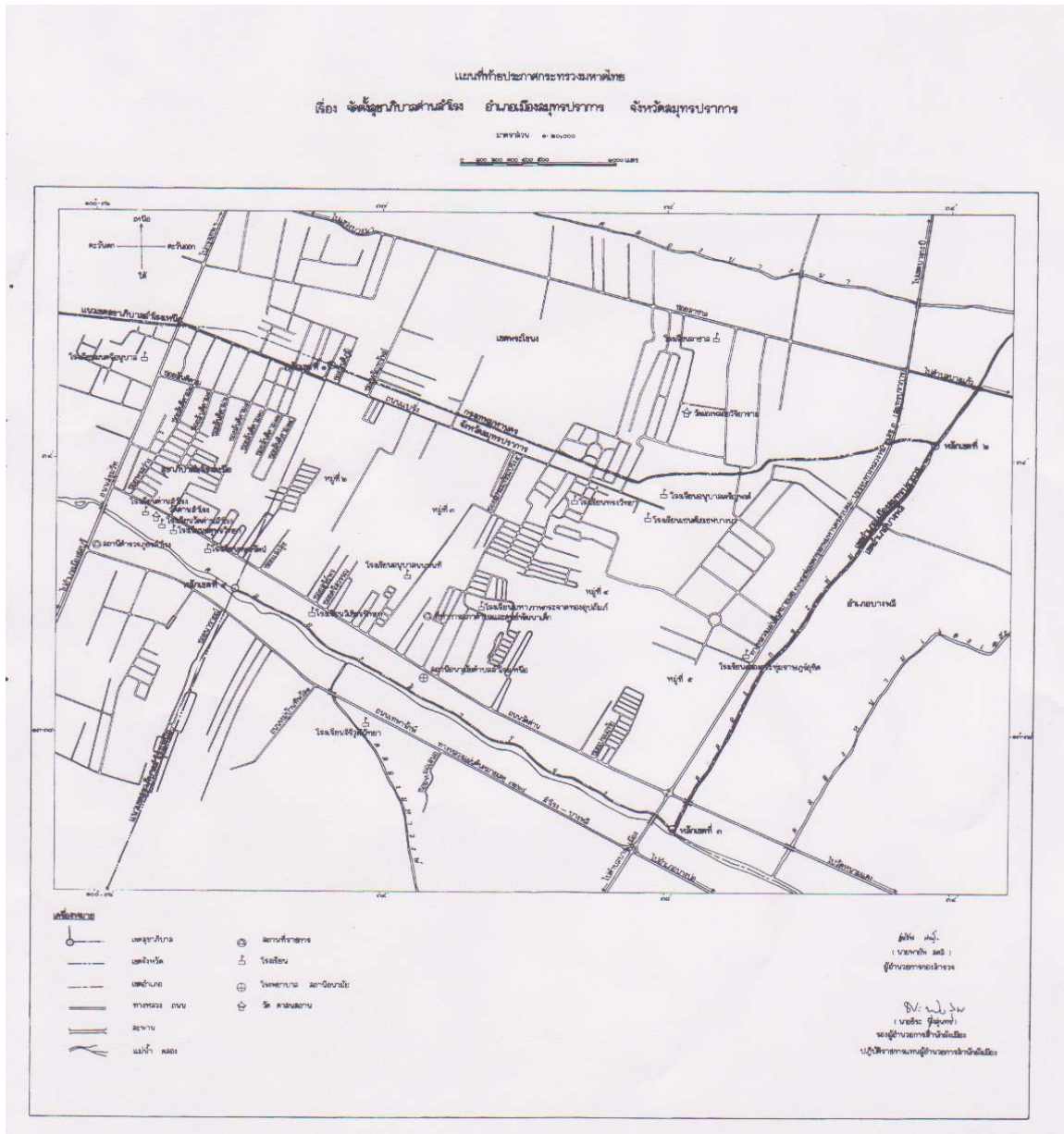

ภาพประกอบ 10 แผนที่แสดงการจัดตั้งสุขาภิบาลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์
จังหวัดสมุทรปราการ
ที่มา: ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์
จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนที่ 82 ง. หน้า 38.

ภาพประกอบ 11 แผนที่แสดงการจัดตั้งสุขาภิบาลพระสมุทรวรเจดีย์ อำเภอพระสมุทรวรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

ที่มา: ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรวรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนที่ 82 ง. หน้า 41.

ภาพประกอบ 12 แผนที่แสดงการจัดตั้งสุขาภิบาลด้านสำโรง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
ที่มา: ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลด้านสำโรง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 82 ง. หน้า 74.

2. ผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรม

การศึกษาพัฒนาการด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าอุตสาหกรรมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสร้างความเติบโตและมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนอย่างมาก แต่การพัฒนานี้ก็นำมาซึ่งปัญหาและผลกระทบต่อชุมชนและท้องถิ่นอีกหลายประการ ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่เป็นปัญหาได้แก่ น้ำเสีย มลพิษทางอากาศ

น้ำเสีย การขยายตัวอย่างรวดเร็วของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมอย่างหนาแน่นในอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอพระสมุทรเจดีย์และอำเภอบางบ่อ ตามลำดับ ทำให้เกิดปัญหาน้ำทิ้งซึ่งเป็นน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม¹ พื้นที่ส่วนใหญ่ของเขตอุตสาหกรรมดังกล่าวประสบปัญหาน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมในปริมาณมาก จังหวัดสมุทรปราการยังไม่มีบ่อกำจัดน้ำเสียและระบบระบายน้ำที่ทันสมัยยกเว้นในเขตนิคมอุตสาหกรรม² น้ำเสียทั้งหมดจึงถูกปล่อยลงสู่คูคลองและแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นแหล่งระบายน้ำเสียที่สำคัญของสมุทรปราการ ทำให้คุณภาพของแม่น้ำเจ้าพระยาอยู่ในระดับต่ำไม่สามารถนำมาอุปโภคและบริโภคได้³ และยังก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ลุ่มและมีกลิ่นเหม็น อุตสาหกรรมที่มีการปล่อยน้ำเสียมากที่สุด ได้แก่ อุตสาหกรรมทอผ้า อุตสาหกรรมทอผ้า อุตสาหกรรมฟอกหนัง และอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ โดยสารเคมีที่พบในแหล่งน้ำมากที่สุดคือ สารปรอทและสารอินทรีย์⁴ ที่ปะปนมาในแหล่งน้ำและสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในปากแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาน้ำเสียจากแหล่งชุมชนที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและหนาแน่นทำให้มีน้ำทิ้งจากบ้านเรือนในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น

มลพิษทางอากาศและกลิ่น เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการมีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากและมีการจราจรที่คับคั่งจากการขนส่งสินค้า ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศอย่าง

¹ปรีดา เชาวินิเทศ. (2542). การวางแผนเพื่อการจัดการด้านการขยายตัวของชุมชนเมืองอันเป็นผลมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 194.

²สุจินต์ พนาวุฒิกุล. (2542). โครงการจัดการด้านน้ำเสียและควบคุมมลภาวะทางน้ำในเขตจังหวัดสมุทรปราการ. วารสารสื่อสิ่งแวดล้อม. 1(1): 41.

³เสถียร รุจิรวินิช; และธนพรรณ สุนทร. (2531). การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจสังคมและปัญหาต่อสุขภาพอันเกิดจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษอำเภอพระประแดง. วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม. 10(1): 72.

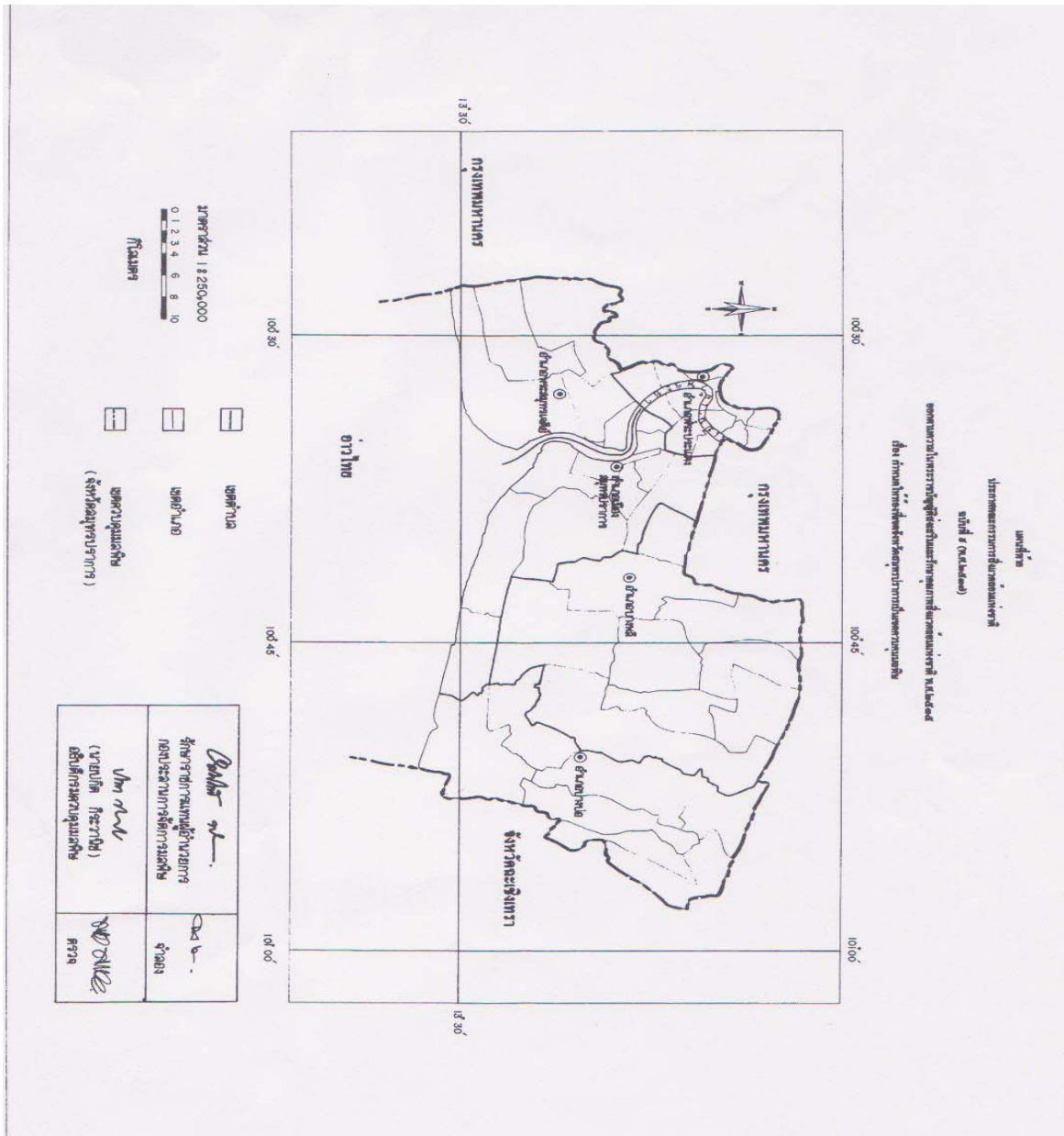
⁴สุรณี โรจนอารยานนท์; โทมัส มีเดซ; และมาลี เลาสูทแสน. (2537, ธันวาคม). การแพร่กระจายของปรอทรวมและปรอทอินทรีย์ในน้ำและดินตะกอนในแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างบริเวณเขตอุตสาหกรรมพระประแดง. วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม. 7(2): 57., สุรพันธ์ บริสุทธิ์. (2523). การแพร่กระจายของปรอทในแหล่งน้ำบริเวณใกล้เคียงโรงงานผลิตโซดาไฟในเขตอุตสาหกรรมพระประแดง. หน้า 39., จรมัน ว่องวิทย์. (2525). การรับโลหะหนักของหอยแมลงภู่ในบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา. หน้า 49.

ต่อเนื่อง ปัญหามลพิษทางอากาศและกลิ่นที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ในสมุทรปราการ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ในกระบวนการผลิตยังทำให้มีการปะปนของสารพิษในอากาศที่เป็นอันตรายต่อร่างกายมนุษย์ ได้แก่ สารแมงกานีส สารตะกั่ว และสารปรอทเป็นจำนวนมาก โรงงานอุตสาหกรรมที่สร้างมลพิษทางอากาศและกลิ่นที่สำคัญได้แก่ โรงงานฟอกหนัง โรงงานผลิตเหล็กและโรงงานปลาป่น ซึ่งในกระบวนการผลิตได้ปล่อยควันพิษลอยออกมาในอากาศเป็นจำนวนมาก จากปัญหามลพิษทางอากาศทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการส่งผลต่อปัญหาสุขภาพทางด้านระบบทางเดินหายใจ¹

อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งผลให้ฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น แต่ก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก การเติบโตอย่างรวดเร็วของโรงงานอุตสาหกรรมทำให้เกิดปัญหามลภาวะเป็นพิษอย่างร้ายแรงในสมุทรปราการ ส่งผลให้ในพ.ศ.2537 คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้กำหนดให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตควบคุมมลพิษโดยจะดำเนินการแก้ไขปัญหาของจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องและนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยการจัดการด้านมลพิษในลักษณะผสมผสานอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การสำรวจแหล่งกำเนิดมลพิษ เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและดำเนินการแก้ไขในระยะยาวอย่างต่อเนื่องและถัดมาในปีพ.ศ.2538 กระทรวงอุตสาหกรรมมีนโยบายไม่อนุญาตให้ตั้งหรือขยายโรงงานที่ก่อให้เกิดมลภาวะในท้องที่จังหวัดสมุทรปราการ²

¹สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม. (2530). รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องปัญหามลภาวะของโลหะในสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยครั้งที่ 2. หน้า 11.,กระทรวงสาธารณสุข. (2531). รายงานการประเมินสภาวะอันตรายในโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้สารแมงกานีสเป็นหลักในการผลิตในเขตจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 5., กระทรวงสาธารณสุข. (2531). รายงานการประเมินสภาวะอันตรายในโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้สารตะกั่วเป็นหลักในการผลิตในเขตจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 7.,สุภาวดี บัณฑิตวี. (2551, 28 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรืองเดช ที่ 11 หมู่ 10 ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.

²ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมเรื่อง กำหนดให้ท้องที่เขตจังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตควบคุมมลพิษ. (2537, 10 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 137-138. ,ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง นโยบายไม่อนุญาตให้ตั้งหรือขยายโรงงานที่ก่อให้เกิดมลพิษท้องที่จังหวัดสมุทรปราการ”, (2538, 12 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม11 ตอนที่ 59ง. หน้า5.

ภาพประกอบ 6 แผนที่แสดงเขตกำหนดท้องที่จังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตควบคุมมลพิษ

ที่มา: ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมเรื่อง กำหนดให้ท้องที่เขตจังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตควบคุมมลพิษ. (2537, 10 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 137-138.

2.2 ปัญหาขาดแคลนน้ำประปาและการทรุดตัวของแผ่นดิน

การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีความต้องการใช้น้ำประปาจำนวนมากเพื่อเป็นปัจจัยการผลิตในสถานประกอบการต่างๆ รวมทั้งความต้องการน้ำเพื่อการบริโภคของแหล่งชุมชนที่พักอาศัยจึงทำให้การผลิตน้ำประปาไม่เพียงพอสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมและสำหรับประชาชน

แหล่งชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดสมุทรปราการต้องประสบกับปัญหาขาดแคลนน้ำประปาที่ใช้เพื่ออุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ ถึงแม้จังหวัดสมุทรปราการมีแหล่งน้ำจืดเป็นจำนวนมากแต่ไม่สามารถนำมาบริโภคได้ เนื่องจากแหล่งน้ำในจังหวัดสมุทรปราการได้รับผลกระทบจากสิ่งปฏิกูลและสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรมเจือปนอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยาเกินระดับมาตรฐานคุณภาพน้ำ¹

โรงงานอุตสาหกรรมบางแห่งจึงใช้วิธีการขุดเจาะน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ในปริมาณที่มาก² เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำประปาและการใช้น้ำบาดาลยังเป็นการช่วยลดต้นทุนในการผลิตอีกด้วย จึงส่งผลให้เกิดปัญหาน้ำบาดาลลดลงอย่างรวดเร็วและการทรุดตัวของแผ่นดิน ซึ่งพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการอยู่ในเขตความรุนแรงการทรุดตัวของแผ่นดินและอัตราการลดระดับของน้ำบาดาลในเขตวิกฤตอันดับที่ 1 และอันดับที่ 3^{*} จึงส่งผลให้เกิดปัญหาแผ่นดินทรุดซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของจังหวัดสมุทรปราการ

2.3 ปัญหาชุมชนแออัดและแหล่งเสื่อมโทรม

การที่จังหวัดสมุทรปราการเป็นเมืองอุตสาหกรรมทำให้เกิดการอพยพของประชากรจากถิ่นอื่นเพื่อเข้ามาหางานทำเป็นจำนวนมาก ชุมชนแออัดและแหล่งเสื่อมโทรมมักจะอยู่ใกล้กับที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากแรงงานที่อพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากต้องการที่พักอาศัยอยู่ใกล้กับแหล่งงานเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและยังมีการปลูกบ้านให้เช่าพักอาศัยบริเวณที่ใกล้โรงงาน ซึ่งการสร้างบ้านเช่ามักจะมีลักษณะเป็นอาคารไม้และแบ่งเป็นห้องแถวและมีความแออัด

¹ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม. (2530). *เล่มเดิม*. หน้า 13.

² โชตชัย เนาว์รุ่งโรจน์. (2542). *การวิเคราะห์จำแนกสถานการณ์การทรุดตัวของแผ่นดินตามสภาพการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและน้ำบาดาล กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ*. หน้า 91.

³ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน. (2533). *รายงานสถานการณ์น้ำบาดาลและแผ่นดินทรุดตัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (พ.ศ. 2526-2533)*. หน้า 3.

* ระดับความรุนแรงของการทรุดตัวของแผ่นดินและอัตราการลดระดับของน้ำบาดาลแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. เขตวิกฤตอันดับ1 อัตราการทรุดตัวของแผ่นดินมากกว่า 10 เซนติเมตรต่อปีหรือระดับน้ำบาดาลลดลงอย่างรวดเร็ว 2. เขตวิกฤตอันดับ2 มีอัตราการทรุดตัวของแผ่นดินระหว่าง 5-10 เซนติเมตรต่อปีหรือระดับน้ำบาดาลลดลงมาก 3. เขตวิกฤตอันดับ3 มีอัตราการทรุดตัวของแผ่นดินน้อยกว่า 5 เซนติเมตรต่อปีหรือระดับน้ำบาดาลลดลงไม่มาก

เนื่องจากการปลูกบ้านพักติดกันจนเกินไปและมีจำนวนมาก โดยระบบสาธารณูปโภคเข้าไปอย่างไม่ทั่วถึงและมีระบบระบายน้ำที่ไม่ดีพอ ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขัง บริเวณแหล่งเสื่อมโทรมและชุมชนแออัดส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่อย่างหนาแน่น ในส่วนของบริเวณพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมบางปูและนิคมอุตสาหกรรมบางพลีไม่พบแหล่งเสื่อมโทรมเพราะมีการจัดระเบียบที่ดีมีการจัดพื้นที่สำหรับเป็นโซนที่พักอาศัย นิคมอุตสาหกรรมบางปูได้จัดโซนที่พักอาศัยอยู่ใกล้กับการเคหะชุมชนสมุทรปราการ และนิคมอุตสาหกรรมบางพลีได้จัดโซนที่พักอาศัยใกล้กับโครงการเคหะชุมชนเมืองใหม่บางพลี¹

2.4 ปัญหาการกำจัดขยะและของเสีย

การเป็นเมืองอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และมีโรงงานอุตสาหกรรมหนาแน่นมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ ทำให้สมุทรปราการประสบกับปัญหาขยะมูลฝอย กากของเสียและสารอันตรายซึ่งเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชนเป็นจำนวนมากและยังขาดระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหาขยะตกค้างและได้รับการกำจัดอย่างไม่ถูกต้องโดยการนำขยะไปทิ้งโดยไม่ได้ฝังกลบทับด้วยดิน ทำให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของประชาชน นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาสารอันตรายที่เหลือจากกระบวนการผลิตที่ไม่ได้รับการกำจัดอย่างเหมาะสม ตกค้างและแพร่กระจายไปสู่สิ่งแวดล้อม²

2.5 ปัญหาการจราจร

เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นประกอบกับมีโรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจการค้าและบริการเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีการขนส่งสินค้าและการเดินทางติดต่อธุรกิจหรือการเดินทางไปทำงานประจำวันโดยรถยนต์ทุกประเภท สภาพถนนที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับปริมาณของรถยนต์ที่มีจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณถนนสุขุมวิท ถนนเทพารักษ์ ถนนศรีนครินทร์และถนนสุขสวัสดิ์ที่มีการจราจรคับคั่งเกือบตลอดทั้งวันโดยเฉพาะรถยนต์บรรทุกขนาดใหญ่ทำให้ผิวการจราจรชำรุดต้องซ่อมแซมเป็นประจำ

¹ปรีดา เชาวิน. (2542). เล่มเดิม. หน้า 195.

²จังหวัดสมุทรปราการ. (2539). แผนการลงทุนจังหวัดสมุทรปราการ. หน้า 68.

2.6 การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตดั้งเดิม

การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนอกจากจะทำให้ประชาชนมีงานทำมากขึ้น ส่งผลถึงความเป็นอยู่ที่ดีตาม แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้วิถีชีวิตในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากสังคมเกษตรกรรมกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม

การประกาศนโยบายและกำหนดให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตพื้นที่อุตสาหกรรม¹ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมจากกรุงเทพมหานครเข้าสู่จังหวัดสมุทรปราการมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตแบบเดิมเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้การที่มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากทำให้พื้นที่ทางเกษตรหดหายไปกลายเป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม การอพยพเข้ามาหางานทำของคนภายนอกท้องถิ่น ทำให้เกิดชุมชนแออัดทำให้เกิดปัญหาความแออัดและแหล่งเสื่อมโทรมบริเวณรอบๆ โรงงานสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนทำให้วิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมถูกลบเลือนไป พื้นที่เกษตรกรรมและการประมงของอำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ ซึ่งเดิมเป็นแหล่งทำนาเกลือ และเป็นพื้นที่ประมงชายฝั่งทะเล ป่าจากและป่าชายเลน ได้กลายเป็นโรงงานอุตสาหกรรมและเป็นแหล่งชุมชนที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นมากมายโดยการรื้อล้างพื้นที่การเกษตร พื้นที่ใน อำเภอพระประแดง ซึ่งเดิมเป็นแหล่งพื้นที่สวนผลไม้ที่มีความสำคัญมีผลไม้หลากหลายชนิดในพื้นที่โดยมี มะม่วงน้ำดอกไม้ สายพันธุ์พระประแดงเป็นมะม่วงที่มีรสชาติหวานและมีกลิ่นหอม² ก็ได้เปลี่ยนสภาพไปเป็นพื้นที่ของโรงงานอุตสาหกรรมเช่นกัน รวมถึงพื้นที่ในเขตอำเภอบางพลีและอำเภอบางบ่อ³ ที่เดิมเคยเป็นแหล่งปลูกข้าวและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาสด ปลาน้ำจืดที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรปราการ ก็ได้กลายเป็นเขตพื้นที่ในการประกอบกิจการอุตสาหกรรมเช่นเดียวกัน

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2530). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่หก*. หน้า 299.

² ทวี ศรีสุวรรณ. (2551, 5 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรื่องเดช ที่ 613 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ. ,กัญญาวดี ฟิ่งเกตุ. 2551, 15 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรื่องเดช ที่ 87 หมู่ 4 ตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.

³ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง การจัดตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมตำบลท้ายบ้าน ตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ. (2536, 25 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม110 ตอนที่ 83. หน้า 72. ,ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 4 (พ.ศ.2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม. (2537, 14 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม111 ตอนที่ 4 ง. หน้า 7. ,ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในตำบลในคลองบางปลากดและตำบลปากคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม. (2538, 3 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม111 ตอนที่ 35 ง. หน้า 15. ,ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2538) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม. (2536, 3 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม111 ตอนที่ 35 ง. หน้า 12.

ถึงแม้ว่าจะมีเกษตรกรบางส่วนที่ต้องการรักษาอาชีพดั้งเดิมของตนไว้ก็ไม่สามารถทำได้เพราะสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย เนื่องจากแหล่งน้ำที่ใช้สำหรับทำการเกษตรเกิดเน่าเสียและดินก็ได้รับผลกระทบการปนเปื้อนจากสารเคมีตกค้าง¹ ประชาชนต้องเปลี่ยนแปลงอาชีพไปเป็นพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม การพัฒนาเมืองจากชุมชนเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมได้ส่งผลต่อวิถีดั้งเดิมที่เป็นสังคมเกษตรกรรมเรียบง่ายเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เมื่อถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นสังคมอุตสาหกรรมก่อให้เกิดการแข่งขันเอารอดเอาเปรียบ ขาดการช่วยเหลือเอื้ออาทร สภาพสังคมเสื่อมโทรมลง สภาพแวดล้อมถูกทำลายและมีความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน² การพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้มีการอพยพของคนภายนอกเข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก มีผลให้เกิดความต้องการสิ่งอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น รวมทั้งการปรับขึ้นราคาสินค้าอุปโภคบริโภคตามความต้องการของตลาด ค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้คนในท้องถิ่นได้รับผลกระทบ³

โดยสรุปการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นการส่งเสริมการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจให้กับจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการสร้างรายได้ให้กับจังหวัดและประชาชนอย่างมากแต่ในขณะเดียวกันเมื่อความเจริญทางวัตถุเติบโตอย่างสูงสุด วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เคยมีอย่างสมบูรณ์ถูกทำลายไปอย่างมาก พื้นที่เกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทยแบบเดิมได้หดหายไป นอกจากนี้สภาพของสังคมอุตสาหกรรมที่มีความเจริญทางวัตถุก็ไม่สอดคล้องกับพื้นที่เกษตรซึ่งส่งเสริมอาชีพหลักของคนในท้องถิ่นได้หดหายไป

¹ ปรีดา เชะวิเศษ. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 201., สมบูรณ์ ทองงาม. (2551, 15 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรื่องเดช ที่ 157/21 ตำบลแพรกษา อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ.

² ลัดดา ศันสนียกุล. (2551, 11 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรื่องเดช ที่ 17 หมู่ 9 ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.

³ จังหวัดสมุทรปราการ. (2539). *เล่มเดิม*. หน้า 88., อารมย์ งามสง่า. (2552, 26 เมษายน). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรื่องเดช ที่ 11/8 หมู่ 13 ตำบลบางฟุ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.

บทที่ 5

สรุป

การศึกษาพัฒนาการด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-7 (พ.ศ.2520-2539) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการด้านอุตสาหกรรมและปัจจัยเกื้อหนุนความเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรม รวมทั้งวิเคราะห์ผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมตลอดจนผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยหลักที่ทำให้จังหวัดสมุทรปราการมีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมมาอย่างต่อเนื่องเกิดจากการได้เปรียบในด้านทำเลที่ตั้งที่ใกล้กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญของประเทศ ประกอบกับระบบคมนาคมขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ การมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานให้บริการ รวมทั้งนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐซึ่งได้แก่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมในการกำหนดเขตพื้นที่ประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบางปูและนิคมอุตสาหกรรมบางพลี รวมถึงมาตรการส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (B.O.I.)

จากการที่รัฐบาลส่งเสริมให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตพื้นที่อุตสาหกรรมทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมในสมุทรปราการมีการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามลำดับและมีหลากหลายประเภท ส่งผลให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นและเป็นเหตุจูงใจให้ประชาชนต่างถิ่นอพยพเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรปราการ ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนเมืองและการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงประชาชนมีรายได้สูงขึ้นทำให้ค่าครองชีพในจังหวัดสมุทรปราการอยู่ในอัตราที่สูงมาโดยตลอด

อย่างไรก็ตามการขยายตัวของเมืองและประชากรก่อให้เกิดธุรกิจที่รองรับความต้องการการบริโภคและการบริการของประชาชนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เช่น ธุรกิจห้องแถวให้เช่า ธุรกิจหมู่บ้านจัดสรร รถรับส่งพนักงาน ธุรกิจร้านอาหาร ร้านค้าตลาดนัด รถรับจ้าง ฯลฯ ธุรกิจต่างๆ เหล่านี้เป็นเหตุให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถื่นพร้อมกับการสร้างงานให้กับคนในพื้นที่เป็นอันมาก ทำให้ใน พ.ศ.2539 จังหวัดสมุทรปราการสามารถจัดเก็บภาษีได้ถึง 25,176,904,289 บาท¹

¹สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ. (2540). สมุดรายนงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2540.

อนึ่งการพัฒนาไม่เพียงแต่นำความเจริญมาสู่ท้องถิ่นแต่ยังนำปัญหาต่างๆ มาสู่ท้องถิ่นอีกด้วยหากการพัฒนาในด้านต่างๆ นั้นไม่สมดุลและสอดคล้องตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เช่น ความเจริญที่กระจุกตัวอยู่เฉพาะในบริเวณที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่น อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดงและในบางส่วนของอำเภอบางพลี เป็นต้นปัญหาดังกล่าวเกิดจากความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วขาดการประสานงานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ จนนำไปสู่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ปัญหาน้ำเสีย ปัญหอากาศเสีย รวมทั้งปัญหาแผ่นดินทรุดอันมีสาเหตุมาจากการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้เป็นจำนวนมาก จนทำให้เกิดน้ำท่วมในช่วงฝนตกหนักหรือในช่วงน้ำทะเลหนุนสูง

การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมได้รุกเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรม รวมถึงส่งผลให้วิถีชีวิตและสังคมในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือ การประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตดั้งเดิมประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประมงเปลี่ยนมาประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมแทนอาชีพดั้งเดิม

จากการพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้จังหวัดสมุทรปราการมีการเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของเมืองและประชากร แต่ผลกระทบที่ตามมาและผลกระทบเหล่านี้ก็เป็นปัญหาต่อเนื่องในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาอุตสาหกรรมควรที่จะศึกษาผลกระทบที่จะตามในภายหลังอย่างดีเสียก่อน รวมทั้งเร่งรณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความรักต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสำรวจความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นก่อนที่จะนำนโยบายลงสู่พื้นที่ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีช่วงเวลาของการศึกษาประมาณ 19 ปี ของการเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมของสมุทรปราการอย่างกว้างๆ จากข้อมูลที่ได้รวบรวมมาทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงพัฒนาการด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการว่ามีความเป็นมาอย่างไรและยังสามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำวิจัยเกี่ยวกับจังหวัดสมุทรปราการทางการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วจนส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมที่นับวันจะลดน้อยลง การสะสมของสารพิษในสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งการส่งผลกระทบต่อสุขภาพและวิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงควรมีการศึกษาต่อสำหรับผู้สนใจในประเด็นดังกล่าว

บรรณานุกรม

เอกสารชั้นต้นที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

หอสมุดแห่งชาติ. จดหมายเหตุนครบาลที่ 3. เลขที่ 29. จ.ศ. 1204.

_____. จดหมายเหตุนครบาลที่ 3. เลขที่ 31. จ.ศ. 1204.

_____. จดหมายเหตุนครบาลที่ 3. เลขที่ 22. จ.ศ. 1206.

_____. จดหมายเหตุนครบาลที่ 4. เลขที่ 29. จ.ศ. 1221.

_____. จดหมายเหตุนครบาลที่ 4. เลขที่ 16/2. จ.ศ. 1215

_____. จดหมายเหตุนครบาลที่ 4. เลขที่ 66/2. จ.ศ. 1215

สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงต่างประเทศ. กต5.3/1-11 เรื่องเปิดทางรถไฟสายปากน้ำ. (11 เมษายน ร.ศ. 112).

_____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล. ร.5น.7.7ก/19-42 กล่อง 2 เรื่อง งบภาษีเก็บเงินค่านาในมณฑลกรุงเทพฯ จำนวนศก 121. (19 มิถุนายน ร.ศ.112).

_____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล. ร.5น.3.7/1-22 เรื่อง หลวงฤทธิจักรกำจรข้าหลวงกรมนาพระสมุทรปราการบอกส่งเงินค่านาจำนวนศก 110 แขวงเมืองสมุทรปราการ. (1 พฤษภาคม ร.ศ. 111-9 มีนาคม ร.ศ. 113).

_____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล. ร.5น.7.7ก/5 กล่อง 1 เรื่อง มิสเตอร์ เกรมแฮม ยื่นบัญชีเก็บเงินค่านาในมณฑลกรุงเทพฯ จำนวนปี ร.ศ. 116. (18-20 กรกฎาคม ร.ศ. 118).

_____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล. ร.5น.3.7ก/123-126 เรื่อง มีการประชุมเรือยนต์และเลี้ยงปลาที่ปากน้ำเมืองสมุทรปราการ. (28 เมษายน ร.ศ. 118).

_____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล. ร.5น.7.7ก/19-42 กล่อง 2 เรื่อง เก็บเงินค่านาในมณฑลกรุงเทพฯศก 120 เทียบกับจำนวนศก 119 เงินขึ้น 22419 บาท 16 อัฐ. (4 สิงหาคม ร.ศ. 121).

_____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล. ร.5น.7.7/54 กล่อง 3 เรื่อง สำรวจเงินค่านาศก 123 มณฑลกรุงเทพฯ. (30 มิถุนายน ร.ศ. 124).

_____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล. ร.5น.7.7ก/55 กล่อง 3 เรื่อง กำหนดอัตราเก็บอากรค่านาจำนวนศก 124 ในท้องทุ่งอำเภอต่างๆ มณฑลกรุงเทพฯ. (20 กรกฎาคม-20 ธันวาคม ร.ศ. 124).

สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล. ร.5น.7.7/57 กล่อง 3 เรื่อง ส่งบัญชีเก็บ, แลเทียบเงินค่านาในมณฑลกรุงเทพฯ, ศก 124 กับได้ส่งประกาศกำหนดเก็บเงินค่านาด้วยแล้ว. (1 มีนาคม ร.ศ. 124-24กรกฎาคม ร.ศ. 125).

- _____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงมหาดไทย. ก-ร.5น3.7ก/123-161 เรื่องมีการประชุมเรียนนัด และเลี้ยงปลาที่ปากน้ำเมืองสมุทรปราการ. (17-25 ธันวาคม ร.ศ. 128).
- _____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล. ร.5น.3.7ค28 กลอง2 เรื่องรายงานบัญชีเงินที่เก็บได้ในอำเภอต่างๆ. (1 เมษายน-15 ตุลาคม ร.ศ. 129).
- _____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล. ม-ร.5น/68/1 เรื่องขอให้มีตราถึงเมืองสมุทรปราการ ส่งเงินอากรไม้ไผ่และเงินอากรนาเกลือที่ค้าง (10 พฤษภาคม ร.ศ. 112-18 ธันวาคม ร.ศ. 116).
- _____. เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล ม-ร.6น/110 เรื่องเปลี่ยนนามเมือง นครเขื่อนขันธ์เป็นเมืองพระประแดง. (8มิถุนายน-16กรกฎาคม พ.ศ. 2457).
- _____. เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทย. ก-ร.6ม/4 เรื่องเปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัด. (5-19 พฤษภาคม พ.ศ. 2459).
- _____. เอกสารกรมราชเลขาธิการรัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทย. ก-ร.6ม/11 เรื่องจัดการสุขาภิบาล จังหวัดสมุทรปราการ. (14-20 มิถุนายน พ.ศ. 2460).
- _____. เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล. มร.6น/120 เรื่องปักเขตต์ เครื่องหมายเขตต์น้ำเค็ม สำหรับกำหนด. (สิงหาคม-8 มิถุนายน พ.ศ. 2465).
- _____. เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล. มร.6น/122 เรื่องขอตำริห์เก็บภาษีไร่อ้อยจังหวัดใน มณฑลกรุงเทพฯ. (31 มกราคม พ.ศ. 2465-26 พฤษภาคม พ.ศ. 2466).
- _____. เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ. มร.6ค/2 เรื่องพระราชบัญญัติ และกฎเสนาบดีว่าด้วยอากรค่าน้ำ. (7-20 กันยายน พ.ศ. 2460).
- _____. เอกสารรัชกาลที่ 7 กระทรวงมหาดไทย. ม-ร.7ม/9 เรื่องการยุบรวมเขตท้องที่ จังหวัดมณฑล. (2 พฤษภาคม พ.ศ. 2475).
- _____. เอกสารส่วนพระองค์กรมพระยาดำรงราชานุภาพเล่ม1 ม-สบ.2/28 เรื่องบัญชี โรงสีข้าวในพระราชอาณาจักรสยาม. (พ.ศ. 2472).

เอกสารชั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้ว

หนังสือ

กฎหมายตราสามดวง. (2515). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2537). *ประชุมหมยรับสั่งภาค 4 ตอนที่ 1 สมัย
กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จ.ศ. 1203-1205*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2537). *ประชุมหมยรับสั่งภาค 4 ตอนที่ 2 สมัย
กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จ.ศ. 1203-1205*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิม
พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิม
พระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์
และภูมิปัญญาจังหวัดสมุทรปราการ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์สำนักนายกรัฐมนตรี. (2528).
*ประชุมหมยรับสั่งภาคที่ 3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธ
เลิศหล้านภาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี.

ตำราพระราชานุญาต, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2495). *พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม
1 ตอน 1*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

_____. (2495). *พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1 ตอน 2*. กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.

_____. (2502). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2
เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2511). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 2*. ใน *พิมพ์เป็นอนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือเอกหลวงอาจณรงค์ (อิง ช่วงสุนิช)*. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ: บุญส่งการพิมพ์.

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. (2481). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2367-
2376* ใน *หนังสืองานพระราชทานเพลิงศพ ท่านผู้หญิงวงษาประพันธ์ (ตาด สนธิวงศ์ ณ
อยุธยา)*. 17 มีนาคม พ.ศ. 2481 ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส. พระนคร: ไสภณพิพรรฒนาการ.

ทิพากรวงศ์,เจ้าพระยา. (2504). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2539). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

_____. (2545). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394-พ.ศ. 2404. (2541). ใน จัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พลโทหม่อมเจ้า ชิดชนก กฤษดากร 26 ธันวาคม พ.ศ. 2541. ม.ป.พ. ประชุมพงศาวดารฉบับ

หอสมุดแห่งชาติ เล่ม 6. (2507). กรุงเทพฯ:

รุ่งเรืองรัตน์การพิมพ์.

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติ รัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระ

พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2506). ธนบุรี:

คลังวิทยา.

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). (2545). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จัดพิมพ์ทูลเกล้าฯถวายสนองพระ

มหากรุณาธิคุณ ในมหามงคลเฉลิมพระเกียรติวันพระราชสมภพ ครบ 200 ปีพระบาทสมเด็จพระ

พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2530). จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3. กรุงเทพฯ: ประชาพาณิชย์การ

พิมพ์.

สาวิตรี สุวรรณสถิต ผู้แปล. (2518). เอกสารของเฮนรี เบอร์นี เล่ม 1. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์คุรุสภา.

สาวิตรี สุวรรณสถิต ผู้แปล. (2516). เอกสารของเฮนรี เบอร์นี เล่ม 2. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์คุรุสภา.

ราชกิจจานุเบกษา

- ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง จัดตั้งสุขาภิบาลตำบลสำโรง อำเภอเมืองสมุทรปราการ
จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 82ง. หน้า
41-42.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลพระสมุทรเจดีย์ อำเภอพระสมุทรเจดีย์
จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 82ง. หน้า
38-40.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง จัดตั้งสุขาภิบาลบางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ
จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 82ง. หน้า
43-44.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง จัดตั้งสุขาภิบาลแหลมฟ้าผ่า อำเภอเมืองสมุทรปราการ
จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 82ง. หน้า
35-37
- ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง จัดตั้งสุขาภิบาลแพรกษา อำเภอเมืองสมุทรปราการ
จังหวัดสมุทรปราการ. (2537, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 82ง. หน้า
33-34.
- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง การจัดตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรม ตำบลท้ายบ้าน
ตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม.
(2536, 25 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 110 ตอนที่ 83. หน้า 72.
- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง กำหนดท้องที่ภายในเขตอำเภอบางพลี จังหวัด
สมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม. (2537, 14 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*.
เล่ม 111 ตอนพิเศษ 4ง. หน้า 7.
- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกความในพระราชบัญญัติโรงงาน
พ.ศ. 2535 เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขต
ประกอบการอุตสาหกรรม. (2539, 14 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนพิเศษ
4ง. หน้า 7.
- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2537) ออกความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.
2535 เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในตำบลในคลองบางปลากดและตำบลปากคลองบางปลากด
อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม. (2537, 3
พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 35ง. หน้า 15.

- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2538) ออกความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม. (2538, 25 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 112 ตอนพิเศษ 59ง. หน้า 12-13.
- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง นโยบายไม่อนุญาตให้ตั้งหรือขยายโรงงานที่ก่อให้เกิดมลพิษท้องที่จังหวัดสมุทรปราการ. (2538, 12 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 11 ตอนพิเศษ 59ง. หน้า 5.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง กำหนดในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 สายกรุงเทพฯ-ตราด ตอนอำเภอเมืองสมุทรปราการ-บ้านตำหรุเป็นกรณีที่มีความจำเป็นโดยเร่งด่วน (2533, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 107 ตอนที่ 121. หน้า 29-30.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง กำหนดในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3268 สายลำโรง-บางป่อ ตอนลำโรง-ปากคลองบางปิ้ง เป็นกรณีที่มีความจำเป็นโดยเร่งด่วน (2535, 16 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 109 ตอนที่ 4. หน้า 9.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง กำหนดในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่อำเภอบางพลีและอำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นกรณีที่มีความจำเป็นโดยเร่งด่วน (2539, 23 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 113 ตอนที่ 59 ง. หน้า 29-30.
- พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามในจังหวัดสมุทรปราการ พุทธศักราช 2475. (2475, 29 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 49. หน้า 126-129.
- พระราชกฤษฎีกาเรื่อง จัดตั้งเทศบาลเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ พุทธศักราช 2478. (2478, 10 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 52. หน้า 1735-1739.
- พระราชกฤษฎีกาเรื่อง จัดตั้งเทศบาลเมืองพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พุทธศักราช 2480. (2480, 14 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 54. หน้า 1872-1881.
- พระราชกฤษฎีกาเรื่อง กำหนดเขตต์หวงห้ามที่ดิน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการและอำเภอเมืองสมุทรปราการ พ.ศ. 2481. (2481, 22 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 55 ตอนที่ 1104. หน้า 1105-1106.
- พระราชกฤษฎีกาเรื่อง จัดตั้งนิคมกสิกรรมและนิคมเกลือในรูปสหกรณ์จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดธนบุรีและจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2500. (2500, 6 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 74 ตอนที่ 66. หน้า 1200-1206.

- พระราชกฤษฎีกาเรื่อง จัดตั้งเทศบาลตำบลลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พุทธศักราช 2537. (2537, 25 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 10ก. หน้า 62-65.
- พระราชกฤษฎีกาเรื่อง จัดตั้งเทศบาลตำบลสำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ พุทธศักราช 2538. (2538, 8 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 112 ตอนที่ 32ก. หน้า 10-13.
- พระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดธนบุรี จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัด นครนายก พุทธศักราช 2489. (2489, 8 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 6 ตอนที่ 29. หน้า 315-317.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520. (2520, 4 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 94 ตอนที่ 38. หน้า 134-150.
- พระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในท้องที่ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ให้แก่การเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2531. (2531, 14 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 105 ตอนที่ 214. หน้า 10-12.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534. (2534, 21 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 108 ตอนที่ 201. หน้า 221-224.
- พระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในท้องที่ตำบลบางเสาธง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ให้แก่การเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2531. (2537, 21 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 101 ตอนที่ 171. หน้า 55-57.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดซื้อที่ดินและอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นเพื่อตัดถนนต่อจาก ถนนเพลินจิตต์ จังหวัดพระนครไปถึงจังหวัดสมุทรปราการ พุทธศักราช 2476. (2476, 28 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 50. หน้า 237-238.
- พระราชบัญญัติเวนคืนที่ดินอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างทางหลวงสายดาวคะนอง-ราษฎร์บูรณะ-ป้อมพระจุลจอมเกล้าฯ ในท้องที่อำเภอพระประแดง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2493. (2493, 29 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 67 ตอนที่ 46. หน้า 821.
- พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างทางหลวงสายกรุงเทพฯ-ตราด ตอนพระโขนง-ศรีราชา ในท้องที่อำเภอพระโขนง จังหวัดพระนคร อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราและอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พ.ศ.2509. (2509, 19 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 83 ตอนที่ 35. หน้า 269.

เอกสารชั้นรอง

หนังสือ

- กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน. (2535). รายงานสถานการณ์น้ำบาดาล และแผ่นดินทรุดในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (พ.ศ. 2524-2533). กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2531). รายงานการประเมินสภาวะอันตรายในโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้สารตะกั่วเป็นหลักในการผลิตในเขตจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2531. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2531). รายงานการประเมินสภาวะอันตรายในโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้สารแมงกานีสเป็นหลักในการผลิตในเขตจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2531. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2531). รายงานการประเมินสภาวะอันตรายในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตหรือบรรจุสารพิษกำจัดแมลงในเขตจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2531. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- กฤษฎ สมบัติศิริ. (2529). เศรษฐกิจตกสะเก็ด. กรุงเทพฯ: แก้วประกาย.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. (2542). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญา จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- จังหวัดสมุทรปราการ. (2539). แผนการลงทุนจังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- จิราภรณ์ สถาปนาวรรณนะ. (2523). วิกฤตการณ์สยาม ร.ศ. 112 การเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2535). ความเป็นมาของคำ สยาม ไทย ลาว และขอมและลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2540). เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์การพิมพ์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา; และ สุธี ประศาสน์เศรษฐ. (2527). ระบบเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2394-พ.ศ. ใน ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจนถึง พ.ศ. 2484. หน้า 169-201. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. (2527). ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

- เฉลิม สุขเกษม. (2515). *สมุทรปราการ*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ชัย เรืองศิลป์. (2522). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยสมัย พ.ศ. 2352-พ.ศ. 2453*
ด้านเศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, บรรณาธิการ. (2525). *การค้าทางเรือสำเภาจัน-สยาม ยุคต้น*
รัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (ม.ป.ป.). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
พิมพ์เกษตรอินดิ้ง.
- แซน ปัจจุสานนท์; และ สวัสดิ์ จันทน์. (2518). *กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสและการ*
รบที่ปากน้ำเจ้าพระยาสมัย ร.ศ. 112. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ณรงค์ชัย อัครเศรณี; และคณะ. (2534). *สรุปแนวนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม การค้าและ*
บริการ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ตรีธณ ไง้วสิริ, บรรณาธิการ. (2525). *เศรษฐกิจไทย การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา*.
กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ถนอม อาณามวัฒน์. (2529). *ประวัติศาสตร์ไทยสมัยแรกเริ่มจนถึงสิ้นอยุธยา*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- เทียมใจ คมกฤช. (ม.ป.ป.). *โครงสร้างของป่าชายเลน*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- นิคม จันทรวิฑูร. (2525). *แรงงานไทยกับอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมนศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย.
- บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2536). *การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย*.
กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- บุญชนะ อัดถาวร. (2528). *บันทึกของรัฐมนตรีเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญยีน ชัยสุโรจน์. (2533). *ระบบเศรษฐกิจไทย*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อการพิมพ์.
- ปราณี ทินกร. (2531). *เส้นทางพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย. ใน เศรษฐกิจไทยบนเส้น*
ทางแห่งสันติประชาธรรม. รังสรรค์ ณะพรพันธ์; และนิพนธ์ พัวพงศกร.
หน้า 155-228. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ป๋วย อึ๊งภากร ; และสุภาพ ยศสุนทร. (2499). *เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย ใน นางอุษา*
อยู่ถาวร พิมพ์เป็นบรรณาธิการในงานพระราชทานเพลิงศพ นายชื่น อยู่ถาวร ณ ฌาปนสถาน
กองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร วันที่ 23 พฤษภาคม 2499. พระนคร: พระจันทร์.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2541). *พัฒนาการอุตสาหกรรมและพัฒนาการเศรษฐกิจประสบการณ์ของ*
เกาหลีใต้ บราซิลและไทย. โครงการพัฒนาตำราศูนย์บริการเอกสารวิชาการเศรษฐศาสตร์.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ผาสุก พงษ์ไพจิตร ; และคริส เบเคอร์. (2546). *เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้งเฮ้าส์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2534). *เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มัลลิกา มัสอูดี. (2545). สภาพเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครและกรุงเทพฯ. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์ไทย หน่วยที่ 1-7*. หน้า 360-377. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รวบรวมเรื่องเมืองสมุทรปราการ. (2519). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- รังสรรค์ ณะพรพันธ์. (2546). *กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทยบทวิเคราะห์ประวัติศาสตร์การเมือง พ.ศ. 2475-พ.ศ. 2530*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2528). *อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานเล่ม 5 ล-ฮ*. กรุงเทพฯ: ไทยมิตร.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2544). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วนิดา ชัยมงคล. (2518). *ระบบเศรษฐกิจและเศรษฐกิจไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วินัย สมบูรณ์, บรรณาธิการ. (2530). *รายงานการสัมมนาวิชาการเรื่องปัญหาลภาวะของโลหะในสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2545). *ป้อมพระจุลจอมเกล้ากับการรักษาเอกราชของชาติ*. ใน *จัดตั้งสันนิษฐานารย*. วินัย พงศ์ศรีเพียร. 153-179. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้า พรินติ้ง.
- สถาพร กวีदानนท์. (2525). *แผนพัฒนาอุตสาหกรรม. ในเอกสารบทความประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2525 เรื่อง แผน 5 ปฏิรูปเศรษฐกิจ?*. หน้า 1-14. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สนั่น เมืองวงษ์. (2518). *ประวัติศาสตร์ธนบุรี-รัตนโกสินทร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา: ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา.
- สมภพ มานะรังสรรค์. (2544). *แนวโน้มพัฒนาการเศรษฐกิจไทยในช่วงก่อนและหลังการปฏิรูปการปกครอง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย. *การกระจายแหล่งอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค*. ใน *เอกสารการสัมมนาวิชาการประจำปี 2538 ครั้งที่ 18 “เรื่องการกระจายความเจริญในประเทศไทย*. หน้า 1-29. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมาคมจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย. (2524). *คาดการณ์ภาวะเศรษฐกิจไทยปี 2524.*

กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2526). *ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ. 2475-พ.ศ. 2503).* กรุงเทพฯ:

สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนันทา สุวรรณโถม ; และสิริวรรณ สิริบุญ. (2535). *โครงสร้างทางประชากรและสังคมกับ*

ความเป็นอุตสาหกรรมและความเป็นเกษตรกรรมศึกษา: กรณีชุมชนบางกระเจ้า

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ ชีรสาคัด. (2548). *เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยธนบุรีถึงสมัยรัชกาลที่สาม.*

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เสถียร ลายลักษณ์. (2475). *ประกาศพระราชบัญญัติและพระราชกำหนดต่างๆ รัชกาลที่ 7.*

พระนคร: บำรุงนุกุลกิจ.

เสถียร ลายลักษณ์. (2479). *ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 47.* ม.ป.พ.

_____. (2478). *ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 3.* พระนคร: เดลิเมล์.

_____. (2482). *ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 52 ภาค 1.* พระนคร: เดลิเมล์.

_____. (2482). *ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 51.* พระนคร: เดลิเมล์.

แสงโสม เกษมศรี; และ วิมล พงศ์พิพัฒน์. (2515). *ประวัติศาสตร์สมัยกรุงรัตนโกสินทร์.*

กรุงเทพฯ: มินตราการพิมพ์.

เสนาะ อุณากร. (2530). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติอดีต ปัจจุบัน และอนาคต.* กรุงเทพฯ:

ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.

สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ. (2523). *สมุดรายงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.*

2522. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักงานกฤษฎีกา.

_____. (2528). *สมุดรายงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.2527.* กรุงเทพฯ:

สำนักงานฯ สำนักงานกฤษฎีกา.

_____. (2536). *ข้อมูลสถิติที่สำคัญรายจังหวัด พ.ศ. 2536.* กรุงเทพฯ:

สำนักงานฯ สำนักงานกฤษฎีกา.

สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ. (2540). *สมุดรายงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ*

พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักงานกฤษฎีกา.

_____. (2536). *ข้อมูลสถิติที่สำคัญรายจังหวัด พ.ศ.2536.* กรุงเทพฯ:

สำนักงานฯ สำนักงานกฤษฎีกา.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2528). *ประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญของประเทศ พ.ศ.2536.*

กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2537). *สมุดรายนงานสถิติภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

พ.ศ. 2537. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2509). *สมุดสถิติรายปี 2509.* สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2488). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 21 พ.ศ. 2482-พ.ศ.2487.* กรุงเทพฯ:สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2499). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 22 ภาค 1 พ.ศ. 2488-*

พ.ศ.2498. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2502). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 23 พ.ศ. 2499-พ.ศ.2501.* กรุงเทพฯ: สำนัก
งานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2507). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 24 พ.ศ. 2506.* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนัก
นายกรัฐมนตรี.

_____. (2508). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 25 พ.ศ. 2507.* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนัก
นายกรัฐมนตรี.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2509). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 26 พ.ศ. 2508.* กรุงเทพฯ:
สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2510). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 27 พ.ศ. 2509.* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนัก
นายกรัฐมนตรี.

_____. (2513). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 28 พ.ศ. 2508-พ.ศ.2512.* กรุงเทพฯ:สำนักงาน
ฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2515). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 29 พ.ศ. 2513-พ.ศ.2514.* กรุงเทพฯ: สำนักงาน
ฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2517). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 30 พ.ศ. 2515-พ.ศ.2516.* กรุงเทพฯ: สำนักงาน
ฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2519). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 31 พ.ศ. 2517-พ.ศ.2518.* กรุงเทพฯ: สำนัก
งานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2524). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 32 พ.ศ. 2519-พ.ศ.2523.* กรุงเทพฯ: สำนัก
งานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

_____. (2527). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 33 พ.ศ. 2524-พ.ศ.2527.* กรุงเทพฯ: สำนัก
งานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2539). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 34 พ.ศ.2539*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2532). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 35 พ.ศ.2530-พ.ศ.2531*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2533). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 37 พ.ศ.2533*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2534). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 38 พ.ศ.2534*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2535). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 39 พ.ศ.2535*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2536). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 40 พ.ศ.2536*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2537). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 41 พ.ศ.2537*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2538). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 42 พ.ศ.2538*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2539). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 43 พ.ศ.2539*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2540). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 44 พ.ศ.2540*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2523). *สำมะโนประชากรและการเคหะ พ.ศ.2523*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2533). *สำมะโนประชากรและการเคหะ พ.ศ.2533*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. (2507). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ.2504-2509 ระยะเวลาที่สอง (พ.ศ. 2507-2509)*. พระนคร: สำนักงานฯ.
- _____. (2510). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สอง พ.ศ. 2510-2514*. พระนคร: สำนักงานฯ.
- _____. (2515). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สาม พ.ศ. 2515-2519*. พระนคร: สำนักงานฯ.

- _____. (2520). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สี่ พ.ศ. 2520-2524. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- _____. (2525). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- _____. (2530). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่หก พ.ศ. 2530-2534. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- _____. (2535). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เจ็ด พ.ศ. 2535-2539. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- อดิศร หมวกพิมาย; และ ปิยฉัตร สินธุสะอาด. (2545). สภาพเศรษฐกิจไทยช่วง พ.ศ. 2398- พ.ศ. 2500. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์ไทย หน่วยที่ 8-15. หน้า 5-360. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อัญชลี ภูวิชัยสัมฤทธิ์. (2521). ภูมิศาสตร์อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม. (2532). เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- อุกฤษฏ์ ปัทมานนท์. (2527). อิทธิพลขององค์การระหว่างประเทศและรัฐบาลต่างประเทศที่มี ต่อนโยบายเศรษฐกิจไทย. ใน ทฤษฎีการพึ่งพากับสังคมเศรษฐกิจไทย.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธ์ ; และ สมบูรณ์ ศิริประชัย. หน้า 229-312. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วารสาร

- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม. (2521, ตุลาคม-ธันวาคม). วิเคราะห์สังคมไทยในแง่ของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและประชาชน. วารสารธรรมศาสตร์. 8: 45-106.
- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม. (2524, กันยายน). การผูกขาดทางเศรษฐกิจและการครอบงำทางการเมืองในประเทศไทย. วารสารธรรมศาสตร์. 11: 11-37.
- จารึก วิลแก้ว. (2539, มกราคม-มีนาคม). เมืองพระประแดง. วารสารความรู้คือประทับใจ. : 3-8.
- ณรงค์ชัย อัครเศรณี. (2512, เมษายน-มิถุนายน). การส่งเสริมการลงทุนกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย. วารสารธรรมศาสตร์. 7: 15-31.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2529, มีนาคม). ประเทศไทยกับการเป็น “ประเทศอุตสาหกรรมใหม่” วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. 4(1): 5-89.

- นิวัฒน์ ฉิมพาลี. (2521, มกราคม-กันยายน). พัฒนาการเศรษฐกิจและผลกระทบต่อชนบทไทย. *วารสารธรรมศาสตร์*. 8: 46-75.
- ปิ่นฉัตร สินธุสะอาด. (2549, มกราคม-เมษายน). การทำนาเกลือกับพัฒนาการสังคมและเศรษฐกิจหมู่บ้านสาขลา จังหวัดสมุทรปราการ ระหว่าง พ.ศ. 2450-2549. *วารสารมสด*. 2(1): 13-21.
- มีงสรรพ์ ขาวสะอาด. (2536, ธันวาคม). เส้นทางอุตสาหกรรมไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์* 11(4): 5-32.
- วิลาส นรินทร์สุขศิริ. (2548, พฤศจิกายน). วิฤตการณ์ ร.ศ. 112 จากสามมุมมอง. *ศิลปวัฒนธรรม*. 27(1): 139-150.
- วิไลวรรณ นัตวิไล. (2535, กันยายน-ตุลาคม). อุตสาหกรรม: โครงสร้างและขีดความสามารถทางเทคโนโลยี. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 29(5): 15-18.
- สมบูรณ์ ศิริประชัย. (2531, กันยายน). MFA ฉบับใหม่กับอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*. 6(3): 5-61.
- สมศักดิ์ แท้มบุญเลิศชัย. (2523, มกราคม-มีนาคม). สภาพและปัญหาของการพัฒนาอุตสาหกรรมในปัจจุบัน. *วารสารธรรมศาสตร์*. 9: 71-100.
- ส.พลายน้อย. (2540, มีนาคม). 100 ปี รถไฟไทย. *สารคดี*. : 117-118.
- สุจินต์ พนาปวุฒิกุล. (2542). โครงการจัดการด้านน้ำเสียและควบคุมมลภาวะทางน้ำในเขตจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารสื่อสิ่งแวดล้อม*. 1(1): 41.
- สุธี ประศาสน์เศรษฐ. (2525, มกราคม). *ปาจารย์สาร*. 9(1): 9-22.
- สุรภี โรจน์อารยานนท์; โทมัส มีเดช; และ มาลี เลาสูทแสน. (2535, / ธันวาคม). การแพร่กระจายของปรอทรวมและปรอทอินทรีย์ในน้ำและดินตะกอนในแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างบริเวณเขตอุตสาหกรรมพระประแดง. *วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม*. 7(2): 52.
- เสถียร รุจิรวนิช; และ ธนพรรณ สุนทร. (2531). การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจสังคมและปัญหาต่อสุขภาพอันเกิดจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ อำเภอพระประแดง. *วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม*. 10(1): 72.
- อนาคตการตั้งหรือขยายโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯกำลังจะดับสิ้น. (2527, เมษายน). *นิตยสารผู้จัดการ*. (1): 156-182.
- อเนก นาวิกมูล. (2546, กันยายน). บ้านสาขลา. *สารคดี*. 19(233): 16-17.

วิทยานิพนธ์

- เกื้อกุล ยืนยงอนันต์. (2519). การพัฒนาการคมนาคมทางบกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ กศม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ขวัญชนก โชติช่วง. (2540). แนวทางการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพในย่านอุตสาหกรรม พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (การวางผังเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จรมัน ว่องวิทย์. (2525). การรับโลหะหนักของหอยแมลงภู่ในบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิทยาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จารึก สุกใจ. (2529). นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยภายใต้รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ 2501-2506. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- โชคชัย เนาว์รุ่งโรจน์. (2548). การวิเคราะห์จำแนกสถานการณ์การทรุดตัวของแผ่นดินตามสภาพการเปลี่ยนแปลง การใช้ที่ดินและน้ำบาดาล กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิทยาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงกมล ชัยมงคล. (2534). วิวัฒนาการของย่านอุตสาหกรรมพระประแดงและแนวทางพัฒนา. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (การวางผังเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นภวิศ บัวสรวง. (2536). การปนเปื้อนของตะกั่วในพืชบางชนิดจากเขตอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ ว.ม. (วิทยาศาสตร์สภาวะแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- บุบผา ตันตระกูล. (2522). โครงสร้างการคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- ปรีดา เศรษฐวิเศษ. (2542). การวางแผนเพื่อการจัดการด้านการขยายตัวของชุมชนเมือง อันเป็นผลมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ สศ.ม (การวางแผนผังเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วงเดือน นาราสัจจ์. (2518). การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อมหาอำนาจ ตะวันตกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367-พ.ศ. 2392). วิทยานิพนธ์ อม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์. การศึกษาและบทวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ตั้ง และสภาพแวดล้อมของย่านอุตสาหกรรมพระประแดงในเขตสุขาภิบาล พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ สศ.ม (การวางแผนผังเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุนันท์ ไชยเมธ. (2524). สภาพเศรษฐกิจและสังคมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ กศม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพจน์ เจียมใจ. (2519). การศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้นระหว่าง พ.ศ. 2325-2339. วิทยานิพนธ์ ศศม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรพันธ์ บริสุทธิ์. (2523). การแพร่กระจายของปรอทในแหล่งน้ำบริเวณใกล้เคียงโรงงานผลิต โซดาไฟ ในเขตอุตสาหกรรมพระประแดง. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิทยาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุวี เศรษฐกนก. (2516). บทบาทของนิคมอุตสาหกรรมในการพัฒนาอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์. ศม. (เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ข้อมูลสัมภาษณ์

กัญญาวดี พึ่งเกตุ. (2551, 15 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรื่องเดช ที่ 87 หมู่ 4
ตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.

ทวี ศรีสุวรรณ. (2551, 5 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรื่องเดช ที่ 613 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง
สมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ.

ลัดดา ศันสนียกุล. (2551, 11 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรื่องเดช ที่ 17 หมู่ 9
ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.

สมบุญ ทรงงาม. (2551, 15 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรื่องเดช ที่ 157/21
ตำบลแพรกษา อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ.

สุภาวดี ปัทวี. (2551, 28 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรื่องเดช ที่ 11 หมู่ 10
ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.

อารมย์ งามสง่า. (2552, 26 เมษายน). สัมภาษณ์โดย กัลย์วดี เรื่องเดช ที่ 11/8 หมู่ 13
ตำบลบางพึ่ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

http: // www.m-industry.go.th (online)

http: // www.boi.go.th (online)

http: // www.nso.go.th (online)

ภาคผนวก

เล่ม ๑๑๑ ตอนที่ ๑๐ ก

หน้า ๖๒
ราชกิจจานุเบกษา

๒๕ มีนาคม ๒๕๓๓

พระราชกฤษฎีกา

จัดตั้งเทศบาลตำบลลัดหลวง

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

พ.ศ. ๒๕๓๓

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

เป็นปีที่ ๔๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งสุขาภิบาลพระประแดง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ขึ้นเป็นเทศบาลตำบล

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๘๕ และมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๖ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า “พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. ๒๕๓๓”

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้จัดตั้งสุขาภิบาลพระประแดง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ขึ้นเป็นเทศบาลตำบล มีชื่อว่า “เทศบาลตำบลลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”

มาตรา ๔ ให้กำหนดเขตเทศบาลตำบลลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
ไว้ดังนี้

หลักเขตที่ ๑ ซึ่งตั้งอยู่ตรงแนวเส้นแบ่งเขตระหว่างจังหวัดสมุทรปราการกับกรุงเทพมหานคร
ตรงจุดที่แนวกิ่งกลางปากคลองบางพั้ง บรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งใต้

ด้านเหนือ

จากหลักเขตที่ ๑ เป็นเส้นเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งใต้ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ถึง
หลักเขตที่ ๒ ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองลัดหลวง ฝั่งตะวันตก ตรงจุดที่คลองลัดหลวง ฝั่งตะวันตก บรรจบ
กับแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งใต้

ด้านตะวันออก

จากหลักเขตที่ ๒ เป็นเส้นเลียบบคลองลัดหลวง ฝั่งตะวันตก ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้
และทิศตะวันออก ถึงหลักเขตที่ ๓ ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองลัดหลวงฝั่งใต้ ตรงจุดที่คลองลัดหลวง ฝั่งใต้
บรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งตะวันตก

จากหลักเขตที่ ๓ เป็นเส้นเลียบริมแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งตะวันตกไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้
ถึงหลักเขตที่ ๔ ซึ่งตั้งอยู่ตรงจุดกิ่งกลางคลองท่าเกวียน บรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งตะวันตก

ด้านใต้

จากหลักเขตที่ ๔ เป็นเส้นเลียบบตามแนวเส้นแบ่งเขตอำเภอพระประแดงกับอำเภอพระสมุทรเจดีย์
ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และทิศตะวันตก ถึงหลักเขตที่ ๕ ซึ่งตั้งอยู่ตรงจุด
ที่เส้นแบ่งเขตอำเภอพระประแดงกับอำเภอพระสมุทรเจดีย์ บรรจบกับเส้นแบ่งเขตจังหวัดสมุทรปราการ
กับกรุงเทพมหานคร

ด้านตะวันตก

จากหลักเขตที่ ๕ เป็นเส้นเลียบบตามแนวเส้นแบ่งเขตจังหวัดสมุทรปราการกับกรุงเทพมหานคร
ไปทางทิศเหนือ จนบรรจบกับหลักเขตที่ ๑

ดังปรากฏตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกานี้

ตามเส้นแนวเขตที่กล่าวไว้ในมาตรานี้ ให้มีหลักย่อยปักไว้เพื่อแสดงแนวเขตตามสมควร

มาตรา ๕ ในระหว่างดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลลัดหลวง อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งกรรมการสุขาภิบาลพระประแดง
อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งในวันที่พระราชกฤษฎีกานี้ใช้บังคับตามที่
เห็นสมควรมีจำนวนเท่ากับจำนวนคณะเทศมนตรีเทศบาลตำบลตามมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติ

หน้า ๖๔

เล่ม ๑๑๑ ตอนที่ ๑๐ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๕ มีนาคม ๒๕๓๗

เทศบาล พ.ศ. ๒๕๕๖ เพื่อดำเนินกิจการในหน้าที่ของคณะเทศมนตรีไปพลางก่อนจนกว่าคณะเทศมนตรี
ที่ได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๕๖ เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ข

เรื่อง พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสุขาภิบาลด่านสำโรง
อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

ประกาศกระทรวงมหาดไทย

เรื่อง จัดตั้งสุขาภิบาลด้านสำโรง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

ด้วยกระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นว่า ท้องถิ่นบางส่วนของตำบลสำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ มีสภาพสมควรยกฐานะเป็นสุขาภิบาลได้ เพื่อประโยชน์ในการทะนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๘๕ จึงให้ยกฐานะท้องถิ่นบางส่วนของตำบลสำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ จัดตั้งเป็นสุขาภิบาล มีชื่อว่า “สุขาภิบาลด้านสำโรง” อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ และให้มีเขตดังต่อไปนี้

ด้านเหนือ ตั้งแต่หลักเขตที่ ๑ ซึ่งตั้งอยู่ตรงแนวเส้นแบ่งเขตระหว่างกรุงเทพมหานคร กับจังหวัดสมุทรปราการ ตรงจุดที่แนวเส้นแบ่งเขตระหว่างกรุงเทพมหานคร กับจังหวัดสมุทรปราการ บรรจบกับเส้นแนวเขตสุขาภิบาลสำโรงเหนือ

จากหลักเขตที่ ๑ เป็นเส้นเลียบแนวเส้นแบ่งเขตระหว่างกรุงเทพมหานคร กับจังหวัดสมุทรปราการ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๓๔๔ เขตบางกะปิ - ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๔ ถึงหลักเขตที่ ๒ ซึ่งตั้งอยู่ตรงแนวเส้นแบ่งเขตระหว่างอำเภอเมืองสมุทรปราการ กับอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ตรงจุดที่แนวเส้นแบ่งเขตระหว่างกรุงเทพมหานคร กับจังหวัดสมุทรปราการ บรรจบกับแนวเส้นแบ่งเขตระหว่างอำเภอเมืองสมุทรปราการ กับอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

หน้า ๔๒

เล่ม ๑๑๑ ตอนที่ ๘๒ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๑๓ ตุลาคม ๒๕๓๗

ด้านตะวันออก จากหลักเขตที่ ๒ เป็นเส้นเลียบแนวเส้นแบ่งเขตระหว่าง
อำเภอเมืองสมุทรปราการ กับอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ไปทางทิศตะวันตก
เฉียงใต้ ผ่านถนนวัดด่าน ถึงหลักเขตที่ ๓ ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองสำโรง ฝั่งเหนือ
ตรงจุดที่ริมคลองสำโรง ฝั่งเหนือ บรรจบกับริมคลองกระทุ่ม ฝั่งตะวันตก

ด้านใต้ จากหลักเขตที่ ๓ เป็นเส้นเลียบริมคลองสำโรง ฝั่งเหนือ ไปทาง
ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ถึงหลักเขตที่ ๔ ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองสำโรง ฝั่งเหนือ ตรงจุด
ที่ริมคลองสำโรง ฝั่งเหนือตัดกับเส้นแนวเขตสุขาภิบาลสำโรงเหนือ

ด้านตะวันตก จากหลักเขตที่ ๔ เป็นเส้นเลียบเส้นแนวเขตสุขาภิบาล
สำโรงเหนือ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านถนนแบริ่ง บรรจบกับหลักเขตที่ ๑

ดังปรากฏในแผนที่ท้ายประกาศนี้

ตามเส้นแนวเขตที่กล่าวไว้ในประกาศนี้ ให้มีหลักข้อยกไว้เพื่อแสดงแนว
เขตตามสมควร

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

พลเอก ขวลิต ชงใจยุทธ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ภาคผนวก ค
เรื่อง พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลสำโรงเหนือ
อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

พระราชกฤษฎีกา

จัดตั้งเทศบาลตำบลสำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ

จังหวัดสมุทรปราการ

พ.ศ. ๒๕๓๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

เป็นปีที่ ๕๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งสุขาภิบาลสำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ขึ้นเป็นเทศบาลตำบล

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๓๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๕๕๕ และมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๕๖ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า “พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลสำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. ๒๕๓๘”

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้จัดตั้งสุขาภิบาลสำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ขึ้นเป็นเทศบาลตำบล มีชื่อว่า “เทศบาลตำบลสำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ”

มาตรา ๔ ให้กำหนดเขตเทศบาลตำบลสำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ไว้ดังนี้

หลักเขตที่ ๑ ซึ่งตั้งอยู่บนเส้นแบ่งเขตจังหวัดสมุทรปราการกับกรุงเทพมหานคร ตรงจุดที่เส้นแบ่งเขตจังหวัดสมุทรปราการกับกรุงเทพมหานครตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๑๐๕ ต่อเขตกรุงเทพมหานครควบคุม - บรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ (จรเข้ซ้าย) ฟากตะวันตก

ด้านเหนือ

ตั้งแต่หลักเขตที่ ๑ เป็นเส้นเลียบบตามแนวเส้นแบ่งเขตจังหวัดสมุทรปราการกับกรุงเทพมหานคร ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ กรุงเทพฯ - ตราด ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ถึงหลักเขตที่ ๒ ซึ่งตั้งอยู่ตามแนวเส้นขนานระยะ ๑,๐๐๐ เมตร กับศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ กรุงเทพฯ - ตราด

ด้านตะวันออก

จากหลักเขตที่ ๒ เป็นเส้นขนานระยะ ๑,๐๐๐ เมตร กับศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ กรุงเทพฯ - ตราด ไปทางทิศใต้ ถึงหลักเขตที่ ๓ ซึ่งตั้งอยู่ตามแนวเส้นตั้งฉากกับศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ กรุงเทพฯ - ตราด ตรงจุดที่อยู่ห่างจากซอยกาญจนาภิเษกบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ กรุงเทพฯ - ตราด ไปทางทิศใต้ ตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ กรุงเทพฯ - ตราด เป็นระยะ ๗๕๐ เมตร

ด้านใต้

จากหลักเขตที่ ๓ เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ถึงหลักเขตที่ ๔ ซึ่งตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๑๐๕ ต่อเขตกรุงเทพมหานครควบคุม - บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ (จรเข้ซ้าย) ฟากตะวันตก ตรงจุดที่อยู่ห่างจากถนนบางหัวเสือบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๑๐๕ ต่อเขตกรุงเทพมหานครควบคุม - บรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ (จรเข้ซ้าย) ไปทางทิศใต้ตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๑๐๕ ต่อเขตกรุงเทพมหานครควบคุม - บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ (จรเข้ซ้าย) เป็นระยะ ๒๕๐ เมตร

ด้านตะวันตก

จากหลักเขตที่ ๔ เป็นเส้นเลียบบริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๑๐๕ กรุงเทพมหานคร ควบคุม - บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ (จรเข้ซ้าย) ฟากตะวันตก ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ข้ามคลองสำโรง ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือจนบรรจบหลักเขตที่ ๑

ดังปรากฏตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกานี้

หน้า ๑๒

เล่ม ๑๑๒ ตอนที่ ๓๒ ก ราชกิจจานุเบกษา ๘ สิงหาคม ๒๕๓๘

ตามเส้นแนวเขตที่กล่าวไว้ในมาตรานี้ ให้มีหลักย่อยปักไว้เพื่อแสดงแนวเขตตามสมควร
 มาตรา ๕ ในระหว่างดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลลำโรงเหนือ อำเภอเมือง
 สมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งกรรมการสุขาภิบาล
 ลำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งในวันที่พระราชกฤษฎีกานี้
 ใช้บังคับตามที่เห็นสมควร มีจำนวนเท่ากับจำนวนคณะเทศมนตรีเทศบาลตำบลตามมาตรา ๔๕
 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๕๖ เพื่อดำเนินกิจการในหน้าที่ของคณะเทศมนตรีไปพลางก่อน
 จนกว่าคณะเทศมนตรีที่ได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๕๖
 เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

เล่ม ๑๑๒ ตอนที่ ๓๒ ก หน้า ๑๓
ราชกิจจานุเบกษา ๘ สิงหาคม ๒๕๓๘

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ เนื่องจากสภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล มีสภาพอันสมควรยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลสภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองดูแลและทะนุบำรุงท้องถิ่นของตนตามระบบเทศบาล จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

ภาคผนวก ง

เรื่อง ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมกำหนดท้องที่ภายใน
ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม

หน้า ๑๒

เล่ม ๑๑๒ ตอนที่ ๕๘ ง ราชกิจจานุเบกษา ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๓๘

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม

ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๘)

ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ออกประกาศกำหนดให้พื้นที่ภายในเขตอุตสาหกรรมแอล พี เอ็น มินิแฟคตอรี ท้องที่ตำบลบ้านระกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เนื้อที่ประมาณ ๔๕ ไร่ ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายประกาศนี้ เป็น “เขตประกอบการอุตสาหกรรม”

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ประกาศ วันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๘

ไตรรงค์ สุวรรณคีรี

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ภาคผนวก จ
เรื่อง ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมกำหนดท้องที่ภายใน
ตำบลในคลองบางปลากด ตำบลปากคลองบางปลากด
เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม

หน้า ๑๕

เล่ม ๑๑๑ ตอนที่ ๓๕ ง ราชกิจจานุเบกษา ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๗

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม

ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๓๗)

ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในตำบลในคลองบางปลากด และตำบล
ปากคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ
เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม กำหนดให้พื้นที่ภายในเขตอุตสาหกรรม แอล
พี เอ็น ท้องที่ตำบลในคลองบางปลากด และตำบลปากคลองบางปลากด อำเภอ
พระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เนื้อที่ประมาณ ๑๘๖ ไร่ ภายในแนวเขต
ตามแผนที่ท้ายประกาศนี้ เป็น “เขตประกอบการอุตสาหกรรม”

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๓๗

พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ภาคผนวก จ

เรื่อง ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมกำหนดท้องที่ภายใน
อำเภอบางบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม

หน้า ๗

เล่ม ๑๑๑ ตอนพิเศษ ๔ ง ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ มกราคม ๒๕๓๗

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม

ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๓๖)

ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

เรื่อง กำหนดท้องที่ภายในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ออกประกาศกำหนดให้พื้นที่ภายในแนวเขตอุตสาหกรรมไทยซัมมิท ท้องที่ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เนื้อที่ประมาณ ๑๗๑ ไร่ เป็น “เขตประกอบการอุตสาหกรรม” ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๓๖

พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ภาคผนวก ช
เรื่อง ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมการจัดตั้ง
เขตประกอบการอุตสาหกรรม ตำบลท้ายบ้าน ตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ

เล่ม ๑๑๐ ตอนที่ ๘๓

ฉบับพิเศษ หน้า ๗๒

ราชกิจจานุเบกษา

๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๖

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม

เรื่อง การจัดตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมตำบลท้ายบ้าน ตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ

โดยที่เห็นเป็นการสมควรส่งเสริมและสนับสนุนให้กิจการโรงงานอุตสาหกรรมรวมตัวอยู่ในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง เพื่อความสะดวกในการกำกับดูแลปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับอุตสาหกรรม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม จึงประกาศกำหนดให้ท้องที่ในตำบลท้ายบ้าน ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ เป็น "เขตประกอบการอุตสาหกรรม" ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ โดยให้เขตประกอบการอุตสาหกรรมตำบลท้ายบ้าน เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรมเฉพาะตามประเภทหรือชนิดของโรงงานลำดับที่ ๒๒(๒), ๒๒(๔), ๒๗(๖), ๒๘, ๓๒(๑), ๕๒(๑), ๖๑ และ ๑๐๑ และเขตประกอบการอุตสาหกรรมตำบลบางปูใหม่ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรมเฉพาะตามประเภทหรือชนิดของโรงงานลำดับที่ ๒๒(๒), ๒๘, ๓๒(๑) และ ๑๐๑ ตามที่ระบุใน บัญชีท้ายกฎกระทรวง พ.ศ. ๒๕๓๕ ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๓๖

พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ภาคผนวก ซ
เรื่อง ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2537)กำหนดให้ท้องที่
เขตจังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตควบคุมมลพิษ

หน้า ๑๓๗

เล่ม ๑๑๑ ตอนที่ ๓๗ ง ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗

ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๖๗)

ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๓๕

เรื่อง กำหนดให้ท้องที่เขตจังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตควบคุมมลพิษ

ด้วย ปรากฏว่าปัญหามลพิษในท้องที่เขตจังหวัดสมุทรปราการ ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาหมอกพิษจากน้ำเสีย ปัญหาหมอกพิษจากอากาศเสีย ปัญหาหมอกพิษจากของเสีย และปัญหาหมอกพิษอื่นๆ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในท้องที่เขตจังหวัดสมุทรปราการเป็นอย่างมาก และมีแนวโน้มว่าจะร้ายแรงถึง ขนาดเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนต่อไปในอนาคต ประกอบกับ โดยที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติในคราวการประชุมเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๖ ให้เร่ง ดำเนินการกำหนดให้ท้องที่เขตจังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตควบคุมมลพิษโดยเร็ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จึงได้มีมติในคราวการประชุม ครั้งที่ ๖/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๖ กำหนด ให้ท้องที่เขตจังหวัดสมุทรปราการ ดังรายละเอียดปรากฏตามแผนที่ซึ่งแนบท้าย ประกาศนี้ เป็นเขตควบคุมมลพิษเพื่อดำเนินการควบคุม ลด และจัดมลพิษต่อไป

หน้า ๑๓๘

เล่ม ๑๑๑ ตอนที่ ๓๓ ง ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๓๗

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๖ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๗

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาว กัลย์วดี เรืองเดช
วันเดือนปีเกิด	24 มกราคม 2525
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	33/4 หมู่ 13 ตำบลบางพิง ซอยพระราชวิริยาภรณ์ 5 ถนนพระราชวิริยาภรณ์ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 10130
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2543	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนวัดทรงธรรม (พระประแดง)
พ.ศ. 2547	คบ. (เอกสังคมศึกษา) จาก สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2552	ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

